

**T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**MUSTAFA UÇAR'IN HAYATI,
EĞİTİMCİ KİŞİLİĞİ VE ERZİNCAN
FOLKLORUNA KATKILARI**

Yüksek Lisans Tezi

Burcu SATIR

Danışman

Doç. Dr. Necdet TOZLU

Erzincan 2019

TEZ BİLDİRİMİ

“Mustafa Uçar’ın Hayatı, Eğitimci Kişiliği ve Erzincan Folkloruna Katkıları” isimli “Yüksek Lisans” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 24/07/2019

Burcu SATIR

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Burcu SATIR' a ait "Mustafa Uçar'ın Hayatı, Eğitimci Kişiliği ve Erzincan Folkloruna Katkıları" adlı çalışma, jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalının Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Doç. Dr. Necdet TOZLU

Jüri : Doç. Dr. Mahmut Abdullah ARSLAN

Jüri : Dr. Öğretim Üyesi Beytullah KARAGÖZ

MUSTAFA UÇAR'IN HAYATI, EĞİTİMCİ KİŞİLİĞİ VE ERZİNCAN FOLKLORUNA KATKILARI

Burcu SATIR

**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim
Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2019**

Danışman: Doç. Dr. Necdet TOZLU

ÖZET

Bu araştırmada Erzincan halk kültürünün yaşatılması ve tanıtılmasında önemli bir rol oynamış, köy enstitüsünden mezun olup köyde göreve başladığı ilk günlerden itibaren idealist eğitimciliğinin yanında köyün bütün sıkıntılarının çözümüne katkı sunarak kendini öğrencilerine ve halkın değerlerine adanmış; öğretmen, doktor, heykeltıraş, ziraatçı, müzisyen, tiyatrocü, yazar, gazeteci, şair, tamirci, folklor uzmanı Mustafa Uçar çeşitli yönleriyle tanıtılmaya çalışılacaktır.

Mustafa Uçar, 1928 yılında Erzincan'ın Çatalarmut köyünde dünyaya geldi. İlköğrenimini köyünde tamamladıktan sonra 1944 yılında Sivas Pamukpınar Köy Enstitüsüne girdi. 1948 yılında enstitüden mezun olarak öğretmenliğe başladı. Uçar, 1949'da akrabası Mahinur Gündoğan ile evlendi. Bu evlilikten Mehpare, Adnan, Hülya, Süheyla ve Ayla isimli beş çocukları oldu. Uçar, öğretmenliğe Erzincan'ın Sansa köyünde başladı. Mesleğini 42 yıl sürdürdü. Daha sonra Erzincan merkez İnönü İlkokulu Müdürlüğünden emekli oldu. Adı İnönü İlkokulu ile bütünleşen Uçar, bu dönemlerde Erzincan'dan yılın öğretmeni olarak seçilip Ankara'da ödüllendirildi.

Uçar, babası Recep Uçar'dan müzik eğitimi alarak bağlama, mandolin, ud, akordeon ve ritim çalmayı öğrendi. Bununla birlikte halk oyunlarına büyük ilgi duydu, Erzincan halk oyunlarının öğreticiliğini yaparak ekipler yetiştirdi, yarışmalara katıldı. Amatör bir derlemeci olarak Erzincan folkloru ile yakından ilgilenen Uçar, çalışmalarını kitap haline getirerek yayımladı. Bunlar; *Erzincan'da Giyim-Kuşam*,

Halk Oyunları ve Halk Türküleri, Erzincan Tasavvuf Şairlerinden Hafız Ömer Vasfi Efendinin Hayatı ve Eserleri, Erzincan Örf ve Adetlerinden Bir Demet, Hacı Adaylarına Özet Hac Rehberi. Erzincan Kültür Evi adı altında bir müze kurdu ve Erzincan'ın somut kültürüne ait eşyaları burada sergiledi. Eğitime ve Erzincan kültürüne adanmış bir ömrün ardından 2002 yılında Erzincan'da vefat eden Uçar, Terzibaba Mezarlığına defnedildi.

Anahtar kelimeler: Mustafa Uçar, biyografi, öğretmen, Erzincan folkloru

**THE LIFE AND PERSONALITY OF MUSTAFA UÇAR AS AN EDUCATOR
AND HIS CONTRIBUTIONS TO ERZİNCAN FOLKLORE**

Burcu SATIR

**Erzincan Binali Yıldırım Universty, Institute of Social Sciences, Department of
Primary Education, Primary Teacher Education Post-graduate Thesis, July
2019**

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Necdet TOZLU

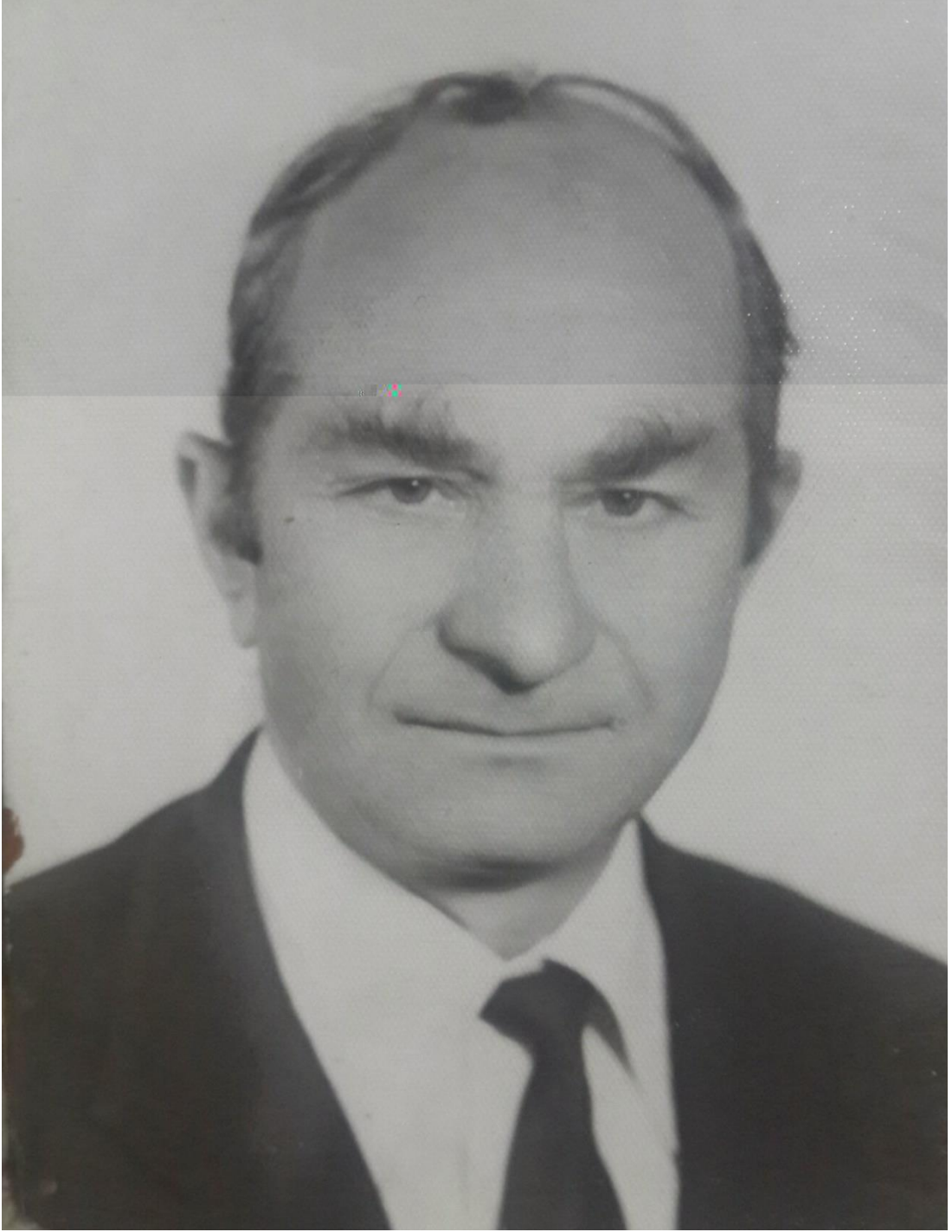
ABSTRACT

This research is aimed at making an introduction of Mustafa Uçar with his diverse qualifications as a teacher, doctor, sculptor, farmer, musician, theater player, author, journalist, poet, repairman and folklore expert, who has played a major part in sustaining and promoting Erzincan folk culture and devoted himself to his students and public values as an idealist educator, also contributing to solving the village problems starting from the day he had graduated from the village institute and began working in the village.

Mustafa Uçar was born in 1928 in Çatalarmut village of Erzincan. After completing his primary education in the village, he entered Sivas Pamukpınar Village Institute in 1944. He graduated from the institute in 1948 and started teaching. Uçar got married to Mahinur Gündoğan, a relative of his, in 1949 and had five children, namely Mehpare, Adnan, Hülya, Süheyla and Ayla. Uçar started teaching in Sansa village of Erzincan. He continued his profession for 42 years. Then he retired from his position as the Director of Central Erzincan İnönü Primary School. His name being integrated with İnönü Primary School, Uçar was elected as the teacher of the year in Erzincan in this period and was granted and award in Ankara.

Uar received musical education from his father Recep Uar and learned to play bağlama, mandolin, oud, accordion and rhythm. Besides, he had an intense interest in folk dances and worked as an instructor of Erzincan folk dances, trained dance groups and entered competitions. Being closely interested in Erzincan folklore as an amateur compiler, Uar collected and published his works in books. These are; *Apparel, Folk Dances and Folk Songs in Erzincan, Life and Works of Hafız mer Vaşfi Efendi, a Sufi Poet in Erzincan, A Bunch of Customs from Erzincan, Pilgrimage Guide for Hadj Candidates*. He set up a museum named Erzincan Culture House where he exhibited items representing the concrete culture of Erzincan. Uçar lost his life in 2002.

Keywords: Mustafa Uçar, biography, teacher, Erzincan folklore

MUSTAFA UÇAR

1928 – 2002

ÖN SÖZ

Kültürel birikim denilince akla ilk olarak örf ve adetlerimizi, gelenek ve göreneklerimizi yansıtan kaynaklar gelir. Erzincan için de bu kaynakların bir nevi sahibi, birleştiricisi tartışmasız olarak Mustafa Uçar'dır. Bıkmadan usanmadan, büyük bir hevesle bir bulmacanın parçalarını bir araya getirir gibi Erzincan'a ait değerleri bir araya getirmiş ve gelecek nesillere aktarılmasına vesile olmuştur. Bu çalışmamızda Uçar'a ait eserler tek tek incelenmiş, onunla beraber yaşamış kişilerle tarafımızdan görüşülmüş, analiz ve tahliller yapılarak okurlara sunulmuştur.

Mustafa Uçar'ın biyografisini çalışma isteğimiz onun rol model öğretmenliği, Erzincan folkloru alanında önemli bir yeri olması ve bu alanda birçok çalışmaya ön ayaklık etmesinden dolayı ortaya çıkmıştır. Ayrıca literatürde kendisine dair yapılan tek akademik çalışma Doç. Dr. Necdet Tozlu'nun "Erzincan Kültürüne ve Eğitime Adanmış Bir Ömür: Mustafa Uçar" adlı makalesidir. Bununla birlikte dönemin yerel gazetelerinde kendisinden zaman zaman söz edilmiş fakat onlar da arşivlerde kilitli kalmıştır.

Uçar'ı anlamak ve anlatmak için onun gibi düşünüp onun penceresinden bakabilmek çok önemlidir. Ona dair elimizde var olan tüm dokümanlar ile birlikte onun yakın çevresinde paylaşımlarda bulunduğu kişilerle özel görüşmeler yapılarak önce onu tanımaya çalıştık. Daha sonra da bu verileri betimleme yöntemi ile işleyerek onu saklı kaldığı arşivlerden gün yüzüne çıkartıp, kendisinin de istediği gibi vefatından sonra onun davasını anlatma ve tanıtmaya gayesi ile çalışmamızı oluşturduk. Yaşadığı dönemde adından sıkça söz edilen, önemli törenlerde protokol ile birlikte olan ve aldığı teşekkür, takdir, ödüllerle başarılarına başarı katan bir sınıf öğretmenin hayatı, bu çalışmadan faydalanmak isteyenlere güzel bir kaynak olacaktır.

Çalışmanın içeriğine dair her türlü doküman ve bilgiyi temin etmemde bana yardımcı olan Mustafa Uçar'ın sevgili torunu Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Dr. Öğretim Üyesi Sayın Sevda Özütürker'in büyük katkıları olmuştur. Kendisine teşekkürü borç bilirim. Yazım aşamasında her daim yanımda olan değerli eşime ve

verdikleri büyük destekle benim bu günlere gelmemi sağlayan aileme çok teŖekkr ederim. Erzincan için büyük bir öneme sahip bu Ŗahsiyeti araŖtırma konusu olarak bana öneren, arŖiv dokümanlarına ve kaynak kiŖilere ulaŖmamda yardımlarını esirgemeyen ve alıŖmayı hazırlama sürecinde fikir alıŖveriŖinde bulunarak bana yol gösteren tez danıŖmanım Sayın Doç. Dr. Necdet Tozlu Hocam'a katkılarından ve manevi desteğinden dolayı çok teŖekkr ederim.

Burcu SATIR

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	V
ÖN SÖZ	VIII
İÇİNDEKİLER	X
KISALTMALAR DİZİNİ.....	XV
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	XVI
GİRİŞ	1
1. Amaç ve Yöntemler	2
1.1. Problem.....	2
1.2. Amaç ve Önem	2
1.3. Araştırma Modeli (Deseni).....	2
1.4. Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu	2
1.5. Veri Toplama Araçları.....	3
1.6. Verilerin Analizi	3
BİRİNCİ BÖLÜM	4
HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ, SOSYAL YAŞANTISI, DİNİ YAŞANTISI VE SİYASİ GÖRÜŞLERİ	4
1.1. Hayatı	4
1.1.1. Babası	4
1.1.2. Annesi	4
1.1.3. Doğumu	5
1.1.4. Kardeşleri	6
1.1.5. Evlenmesi ve Eşi	7
1.1.6. Çocukları ve Torunları	9

1.1.7. Öğrencilik Hayatı ve Köy Enstitüleri	10
1.1.8. Askerlik Hayatı.....	15
1.1.9. Meslek Hayatı.....	16
1.1.10. Avcılığı.....	17
1.1.11. Edebi Kişiliği.....	18
1.1.11.1. Şiirleri	19
1.1.11.2. Köşe Yazıları	22
1.1.12. İlgi Alanları ve Diğer Becerileri.....	24
1.1.12.1. Müziğe ve Enstrümanlara Olan İlgisi.....	24
1.1.12.2. Halk Oyunlarına Olan İlgisi	30
1.1.12.3. Erzincan Folkloruna Olan ilgisi.....	31
1.1.12.4. Diğer Becerileri	38
1.1.13. Vefatı	43
1.1.14. Mustafa Uçar Caddesi	45
1.2. Sosyal Yaşantısı	45
1.2.1. En Belirgin Özellikleri.....	45
1.2.2. Ailesi İle Olan İlişkileri	50
1.2.3. Çevresindeki İnsanlarla Olan İlişkileri	55
1.2.4. Temizlik, Kılık-Kıyafet Düzeni.....	58
1.2.5. Kitap Okuma Alışkanlığı.....	59
1.3. Dini Yaşantısı.....	60
1.3.1. Namaza ve Oruca Verdiği Önem.....	61
1.3.2. Kur'an-ı Kerim Okuması.....	61
1.3.3. Hac Ziyareti	61
1.3.4. Kul Hakkına Verdiği Önem.....	62

1.4. Siyasi Görüşleri ve Vatanseverliği	64
İKİNCİ BÖLÜM.....	66
2.1. Eğitimci Kişiliği	66
2.1.1. Öğretmenliği ve İdareciliği.....	66
2.1.2. Verdiği Kurslar ve Müzedeki Eğitim Faaliyetleri	77
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	82
3.1. Erzincan Folkloruna Katkıları	82
3.1.1. Erzincan Halk Oyunları Hakkında Yaptığı Çalışmalar	83
3.1.2. Erzincan Halk Türküleri Hakkında Yaptığı Çalışmalar	86
3.1.3. Erzincan Giyim-Kuşamı Hakkında Yaptığı Çalışmalar	91
3.1.4. Erzincan Folkloruna Ait Örf ve Adetler, Mani, Efsane, Ninni, Çocuk Oyunları Derlemeleri.....	96
3.1.5. Erzincan Kültür Evi'ni Kurması.....	97
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	101
4.1. Eserleri	101
4.1.1. Erzincan'da Giyim-Kuşam, Halk Oyunları ve Halk Türküleri	101
4.1.2. Erzincan Örf ve Adetlerimizden Bir Demet	103
4.1.3. Hacı Adaylarına Özet Rehber.....	106
4.1.4. Erzincanlı Hafız Ömer Vasfi Efendi Hayatı ve Eserleri.....	108
SONUÇ VE ÖNERİ	109
KAYNAKÇA.....	111
EKLER.....	115
1. Yerel Gazetede Yayımlanmış Köşe Yazıları.....	115
1.1. Uyanış.....	115
1.2. Örf ve Adetlerimiz Yok Olmasın	119
1.3. Erzincan'ın Kilitli Kapıları Dışa Nasıl Açıldı?	121
1.4. Milli Eğitim Şurasının Ardından (I).....	123

1.5. İlerici Mühendis Torunuma Açık Mektup.....	125
2. Yayımlanmamış Metinleri.....	128
2.1. Erzincan Folkloru Hakkındaki Çalışmalarım.....	128
2.2. Folklor Araştırmalarım Hakkında Açıklamalar.....	132
2.3. Erzincan Gençliğine	142
2.4. Merkez ve İlçelerimiz Arasındaki Folklor Farklılıkları	143
3. Şiirleri.....	145
3.1. Sekizinci Harika	145
3.2. Meçhul Öğretmen	146
3.3. Kara Şiir.....	148
3.4. Talihsiz Erzincan'ın Talihli Tarihi	149
3.5. İbret.....	155
3.6. Yalvarış.....	155
3.7. Hüsrân.....	157
3.8. Nazire.	157
3.9. Bahçe Köyde Bir Akşam	158
3.10. Bekçiden Yolcu'ya	159
3.11. Can Erzincan.....	160
3.12. Demirel'im Bu Mu Yasan?	161
3.13. Dertli Fırat'ım.....	164
3.15. Kıbrıs Çıkarması.....	167
3.16. Tekniğe Destan	169
3.17. Sen Ağlama Öğretmenim	170
3.18. Sevgili Öğretmenim.....	171
3.19. Öğretmenim	172

3.20. Tercan Memurlarına Nazire	173
3.21. Babalar Günü MUnasebetiyle Komşuma İthaf	174
4. Mektuplar	175
5. Mustafa Uçar'ın Teşekkür Belgeleri	179
6. Mustafa Uçar'a Ait Bazı Özel Dokümanlar	183

KISALTMALAR DİZİNİ

- a.g.e. : Adı geçen eser
s. : Sayfa
TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
vb. : Ve başkaları ve benzerleri ve bunun gibi

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

BİRİNCİ BÖLÜM FOTOĞRAFLARI

Fotoğraf 1.1. : Çocukluğuna Ait Bir Kare	6
Fotoğraf 1.2 : Eşi Mahinur Uçar ile Birlikte.....	7
Fotoğraf 1.3. : Mahinur Uçar	8
Fotoğraf 1.4. : Mustafa, Mahinur, Adnan, Süheyla, Ayla Uçar, Oktay Yılmaz ve torunu Pınar.....	9
Fotoğraf 1.5. : 1945- Köy Enstitüsünde Arkadaşları ile Birlikte.....	10
Fotoğraf 1.6. : Köy Enstitüsü Diploması	14
Fotoğraf 1.7. : Önlisans Diploması	15
Fotoğraf 1.8. : Yedek Subay Diploması	15
Fotoğraf 1.9. : 1980’li Yıllarda İnönü İlkokulunda	16
Fotoğraf 1.10. : Tercan Kaymakamlığından Aldığı Av Tezkeresi	17
Fotoğraf 1.11. : Av Kıyafetleri ve Tüfeğiyle Avlanırken	17
Fotoğraf 1.12. : Sekizinci Harika Şiiri	18
Fotoğraf 1.13. : Kendi El Yazısından Bir Beyit	21
Fotoğraf 1.14. : 1947 - Köy Enstitüsünde Akordeon Çalarken	26
Fotoğraf 1.15. : Komşusu Nuri Aktaş ile Birlikte.....	27
Fotoğraf 1.16. : Geçiş Töreninde Mustafa Uçar, Gülen İpek ve Öğrencileri	29
Fotoğraf 1.17. : 1981 - Mustafa Uçar’ın Eğittiği Halk Oyunları Ekibinden Bir Kare	31
Fotoğraf 1.18. : Erzincan Çırahane Kültür Evi	33
Fotoğraf 1. 19. : Çırahane’de Bulunan Mustafa Uçar Odası	33
Fotoğraf 1.20. : Önsöz Gazetesi“Uçar, İlgisizlikten Yakındı” Başlıklı Haber Yazısı	35
Fotoğraf 1.21. : Kendisinin Yaptığı Atatürk Heykeli	40
Fotoğraf 1.22. : Mustafa Uçar’ın Mezarı	43
Fotoğraf 1.23. : Mustafa Uçar Caddesi’nden Bir Kare	45
Fotoğraf 1.24. : 1988 - 23 Nisan Kutlamalarında	46
Fotoğraf 1.25. : Mustafa-Mahinur Uçar, Hülya-Hasan Ersoy ile torunları Sevda ve Emre.....	48
Fotoğraf 1.26. : 1969 - Mustafa Uçar Tercan’ın Kurtuluş Bayramında At Binerken	49

Fotoğraf 1.27. : Torununun Doğum Gününden Bir Kare	51
Fotoğraf 1.28. : Hülya ve Hasan Ersoy'un Nikâh Töreninden Bir Kare	52
Fotoğraf 1.29. : Mustafa-Mahinur Uçar ve Torunları.....	53
Fotoğraf 1.30. : Mustafa Uçar, Damatları ve Torunları ile Birlikte.....	54
Fotoğraf 1.31. : Mustafa Uçar ve Çeşitli Kurumlardan Arkadaşları	56
Fotoğraf 1.32. : Komşusunun Kızları Ayşe ve Tuğçe Aktaş ile Birlikte.....	59
Fotoğraf 1.33. : 1991 - Hac Vazifesinden Bir Kare.....	62
Fotoğraf 1.34. : 1977 - İnönü İlkokulu Müdüriyetinde.....	63

İKİNCİ BÖLÜM FOTOĞRAFLARI

Fotoğraf 2.1. : Tercan'da Görev Yaparken Çocukları Mehpere, Adnan, Hülya ve Süheyla ile Birlikte	67
Fotoğraf 2.2.: 1969 - Tercan Kurtuluş Bayramında Fevzi Çakmak'ı Canlandırırken	69
Fotoğraf 2.3. : 1980'li Yıllar 23 Nisan Kutlamalarında Öğrencileri ile Birlikte	70
Fotoğraf 2.4. : 1978 - Mustafa Uçar'ın Okul Atölyesinde Yaptığı Bir Uçak Maketi	71
Fotoğraf 2.5. : Bilgi Yarışmasının Yapıldığı Günden Bir Kare.....	72
Fotoğraf 2.6. : Kızı Süheyla İnönü İlkokulunda Vekil Öğretmenlik Yaparken	73
Fotoğraf 2.7.: Mustafa Uçar, Kızı Ayla ve İl Dışından Gelen Misafirleri ile Birlikte	76
Fotoğraf 2.8. : 1985 - Ödül Töreninde Plaket Alırken.....	77
Fotoğraf 2.9 : Müzik Kursunda Öğrencilerine Ders Verirken.....	78
Fotoğraf 2.10. : Öğrenci Korosunu Çalıştırırken	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM FOTOĞRAFLARI

Fotoğraf 3.1. : 1981 - Türkiye İlkokullar Arası Folklor Yarışması'nda Derece Kazandıkları Ekip	85
Fotoğraf 3.2. : 1970'li Yıllar Mustafa Uçar Ordu Komutanının Eşi ile Birlikte	86
Fotoğraf 3.3. : İnönü İlkokulu Bahçesinde Mandolin Çalarken	88
Fotoğraf 3.4. : Kutlama Programında Öğrenci Korosunun Gösterisi	89
Fotoğraf 3.5. : Erzincan'a Yöresine Ait Eski Kumaş Örnekleri.....	92
Fotoğraf 3.6. : Erzincan Yöresi Otantik Kadın ve Erkek Elbiselerinin Çizimleri	93
Fotoğraf 3.7. : Erzincan Valiliği Tarafından Verilmiş Olan Teşekkür Belgesi	94

Fotoğraf 3.8. : Erzincan Yöresine Ait Kadın ve Erkek Aksesuarları	95
Fotoğraf 3.9. : Erzincan Eski Belediye Binası ve Mustafa Uçar Odası.....	97
Fotoğraf 3.10. : Erzincan Kültür Evi'nde Bulunan Yayık ve Araç-Gereçler	98
Fotoğraf 3.11. : Erzincan Kültür Evi'nde Bulunan Otantik Erkek ve Kadın Elbiseleri	99
Fotoğraf 3.12. : Erzincan Kültür Evi'nde Bulunan Dövme Kütükleri ve Yer Sofrası	100

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM FOTOĞRAFLARI

Fotoğraf 4. 1. : Mustafa Uçar'ın Kendi Çizdiği Krokiler	107

GİRİŞ

İnsanoğlu hayatı boyunca doğası gereği sayısız insanla karşılaşır, tanışır, konuşur, fikir alışverişinde bulunur. Kimi hayatına kıyısından dokunur kimi ise merkezine yerleşir. Kiminin kısa bir süre sonra adını dahi hatırlamazken kimi ise hatırlanmayı bir kenara bırakın adı sokaklara, caddelere, okullara mâl olur, hayat verir.

İşte böyle hafızalara kazınan isimlere bulunduğumuz coğrafyada verilebilecek en güzel örneklerden biridir Mustafa Uçar. Eğitimi sözde değil eylemde veren, öğrenciyi bir nesne değil işlenebilecek bir hazine olarak gören, eğitimcilik hayatı boyunca karşısına her kim çıkmışsa ona sahip olduğu bilgi ve tecrübeyi aktarmaktan çekinmeyen bir isim. Bunlarla birlikte yüreği memleket sevdası ile yanıp tutuşan, Erzincan kùltürünü korumak ve yaşatmak adına birçok çalışma yapan nadide bir insandan bahsediyoruz. Her ne kadar bu çalışma için Mustafa Uçar'ın hayatına dair kesitler sunup onu anlatmaya tanıtmaya çalışsak da, Uçar ile birebir tanışma ve fikir alışverişinde bulunma fırsatımız olmadığı için ne söylesek yetersiz kalır. Fakat biz de onun ışığında aydınlanmış, onunla beraber yol almış kıymetli insanlardan hocamızı dinleyerek "Eğitimci nedir, nasıl olunur?" sorusunun yanıtını bulmaya çalıştık. Öyle ki bulmaya çalıştığımızdan çok daha fazlasıyla karşılaştığımızı ve tatmin olduğumuzu düşünüyorum. Umarız ki Uçar'ın hayat felsefesi ve çalışma disiplini tüm öğrencilere, öğretmenlere, öğretmen adaylarına ve öğrenmeye açık olan herkese örnek teşkil eder.

1. Amaç ve Yöntemler

1.1. Problem

Araştırmanın problem durumu ortaya koyulurken Erzincan ili çevresinde yapılmış olan çalışmalar incelenmiş ve ilin gelecek nesillere örnek olabilecek önemli şahsiyetlerinin biyografilerinin yeteri kadar çalışılmadığı görülmüştür. Erzincan ilinin kültürünü yaşatma gayesini taşıyan Uçar'ın hayatının, eğitimci kişiliğinin ve Erzincan folkloru ile ilgili yaptığı çalışmaların detaylı olarak incelenmesi ve derlenmesine karar verilmiştir.

1.2. Amaç ve Önem

Bu çalışmada amaç Mustafa Uçar'ın hayatını özellikle de eğitimci kişiliği ve Erzincan folkloruna katkılarını inceleyip gelecek nesiller için bir kaynak oluşturmaktır. Uçar köy enstitüsünden çeşitli meziyetleri donanmış bir eğitimci olarak mezun olmuş ve meslek hayatı boyunca nice öğrencinin üstün başarısına katkıda bulunmuştur. Kendi imkânlarıyla kurduğu “Erzincan Kültür Evi”, Erzincan folkloru ile de ne kadar yakından ilgilendiğinin kanıtıdır. Bu nedenle yazılanların okunmasını sağlayıp başka insanlara örnek ve faydalı olmasını istiyoruz.

1.3. Araştırma Modeli (Deseni)

Bu çalışmada betimsel araştırma, mülakat ve tarama yöntemi kullanılmıştır. Uçar'ın eserleri, not defterleri, şiirleri, dönemin usta kalemlerine yazdığı mektupları, yerel gazetelerde yayımlanan köşe yazıları, Uçar'ı konu alan gazete haberleri, diplomaları, teşekkür belgeleri ve fotoğrafları taranmıştır.

1.4. Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu

Çalışmamızın örneklemine Mustafa Uçar'ı yakından tanıyan, görüşme yaptığımız aile çevresi, yakınları, arkadaşları, Uçar'ın eserleri, not defterleri, şiirleri, dönemin usta kalemlerine yazdığı mektupları, yerel gazetelerde yayımlanan köşe yazıları, Uçar'ı konu alan gazete haberleri, diplomaları, teşekkür belgeleri ve fotoğrafları oluşturmaktadır.

1.5. Veri Toplama Araçları

Mustafa Uçar'ı yakından tanıyan şahsiyetler ile sohbet tarzında görüşmeler yapılmış, elde edilen ses kayıtları yazıya dökülmüştür. Yüz yüze görüşülemeyenler ile ise sosyal ağlar, posta ve telefon yardımı ile iletişim sağlanıp veriler elde edilmiştir. Ayrıca Uçar'ın çeşitli fotoğrafları, gazete köşe yazıları, şiirleri, kitapları ve Erzincan Kültür Evi adı altında kurduğu müzede sergilenen eserler araştırmanın kaynaklarını oluşturmaktadır.

1.6. Verilerin Analizi

Veri analizinde betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi, araştırmada toplanan verilerin, araştırma problemine ilişkin olarak neleri söylediği ya da hangi sonuçları ortaya koyduğu ön plana çıkmaktadır. Örneğin, gözlenen bir ortamda nelerin olup bittiği, görüşülen bireylerin neleri söyledikleri, çalışılan dokümanların hangi bilgileri ortaya koyduğu, betimleme yaklaşımına uygun sorulardır¹.

Toplanan bilgilerin analizinden sonra tez yazımı gerçekleşmiştir.

---

¹ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s. 254.

BİRİNCİ BÖLÜM

HAYATI, EDEBİ KİŞİLİĞİ, SOSYAL YAŞANTISI, DİNİ YAŞANTISI VE SİYASİ GÖRÜŞLERİ

1.1.Hayatı

Uçar'ı tanıyabilmek ve yaptığı çalışmaları daha iyi anlayabilmek için öncelikle onun ailesini, yaşadığı çevreyi, öğrenim hayatını ve ilgi duyduğu alanları yeterince bilmek gerekir.

1.1.1. Babası

Babası Recep Uçar (1895-1960), köyde Sarı Recep adı ile anılıyordu. İyi bir bağlama ustası, Mustafa Uçar'ın da ilk müzik hocasıydı. Oğluna daha beş yaşında iken bağlama çalmayı öğretmişti. Aynı zamanda marangozluk yapıyor, türküler söylüyor, çok güzel halk oyunları oynuyordu.

Uçar ailesi yörede çok iyi tanınan ve bilinen saygın bir aileydi. Köylerinde veya bir komşu köyde bir düğün, şölen ya da cenaze olduğu zaman mutlaka Uçar ailesine başvurulurdu.² Mustafa Uçar sahip olduğu becerilerini çok küçük yaşlarda böyle bir ortamın içerisinde kazanmaya başlamıştı.

1.1.2. Annesi

Annesi Münevver Uçar (1895-1986), köyde düğün ve kına geceleri organize eden, tef çalıp türkü söyleyen, kumaş dokuyan, köyün terziliğini yapan, gelin adaylarının gelinliklerini elinde diken, elinden her türlü iş gelen bir ev hanımıydı. Erzincan'a ait halk edebiyatına hâkim muazzam bir kaynaktı. Masallar anlatır, bilmece sorar, maniler söylerdi. Çok neşeli bolca kahkaha atan beyaz örtülü bir nenedi.³ Oğlu Mustafa Uçar annesine çok düşkündür ve çalışmalarının derlenme aşamalarını anlattığı kendi notunda ondan şöyle bahsetmiştir:

² Fahri Taş, "Türkülerimiz ve Onları Yaşatanlar", *Tandırbaşı Dergisi*, Şubat 2003, s.42.

³ Burcu Satır, "Ayla Mete ile Yapılan Görüşme", İzmir, 12.07.2018.

“Erzincanlıların kendisine çok şey borçlu olduklarını ifade etmek istiyorum. Zira kendileri Karabacak ve Tekbastıoğulları’nın gelenek ve görenekleri içinde yoğrulmuş hakiki bir folklorcu idi. Bunun dışında bütün nahiyenin (merkez ve köylerinin) tarzı. (Erkek ceket, yelek, camedan, seko, şalvar başta olmak üzere her çeşit bayan elbise ve iç çamaşırları). Kış aylarında Merkeze bağlı yetişkin kızların oya, dantel ve motif hocası. Tezgâh dokuma ustası. Düğünlerin aşçı anası. Kış gecelerinin hikâyecisi ve ficekçisi. Belli günlerin mevlidanı. Mahallenin Osmanlıca hocası. Çocuk hastalıklarının tabibi. Evet, saymakla mümkün değil. Kelimenin tam manası ile dört dörtlük bir folklorcu idi.”⁴

Uçar, babasının vefatından yirmi altı yıl sonra annesini kaybetmiştir. Bu nedenle kendi derlemelerini hazırlarken özellikle annesinin yaşantısından ve bilgisinden bir hayli yararlanmıştı.

1.1.3. Doğumu

Mustafa Uçar, 1928 yılında Erzincan merkeze bağlı Çatalarmut (Esesi) köyünde dünyaya gelmiştir. Doğum kendi evlerinde köydeki bir ebe tarafından gerçekleştirilmiş, babası Mustafa adını vermiştir. Nüfus kaydı iki yıl sonra yapıldığı için nüfus kâğıdına doğum tarihi 1930 olarak yazılmıştır.⁵ Sarışınlığı ve parlak zekâsı ile ön planda olmuş, eğitim hayatı başarılarla dolu bir çocukluk geçirmiştir.

---

⁴ Mustafa Uçar’ın daha önce yayımlanmamış Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar adlı metninden alınmıştır.

⁵ Necdet Tozlu, “Erzincan Kültürüne ve Eğitime Adanmış Bir Ömür: Mustafa Uçar”, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE) ÖS-III: 123-134 [2016], s. 124.

Fotoğraf 1.1. : Çocukluğuna Ait Bir Kare

1.1.4. Kardeşleri

Mustafa Uçar, her biri birbirinden farklı meziyetlere sahip beş çocuğun dördüncüsü olmuştur. Abisi Mehmet Uçar, ablaları Fadime Coşgun ve Hatice Coşgun, erkek kardeşi Ahmet Uçar olmak üzere hepsi birer folklor uzmanı ve araştırmalarda başvurulan kaynak kişiler olmuşlardır. Bütün çocuklara anne ve babadan birer yetenek miras kalmış ama en büyük payı Mustafa Uçar almıştır. Kardeşlerin içinde özellikle abisi Mehmet Uçar, anneden terziliği babadan da marangozluk, saz ustalığı, türkü ve halk oyunları icrasını öğrenmiştir.⁶ Mehmet Uçar'ın marangoz atölyesinden çıkan müzik aletleri çok ilgi görmüş hatta İstanbul'dan gelen birkaç kişi bu müzik aletlerini toparlayarak bir müzede sergilemişlerdir.⁷

Mustafa Uçar'ın hayatta olan kardeşi bulunmamaktadır. En son, abisi Mehmet Uçar 2016 yılının Nisan ayında Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur.

---

⁶ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁷ Burcu Satır, “Şerif Akbina ile Yapılan Görüşme”, Erzincan, 26.07.2018.

1.1.5. Evlenmesi ve Eşi

Fotoğraf 1.2 : Eşi Mahinur Uçar ile Birlikte

1948 yılında yirmili yaşlarında göreve başlayan Uçar'ın, ailesinin deyimine göre eli ekmek tutmaya başlayınca evlendirilme düşüncesi ortaya çıkmıştır. Ailesi onu 1949'da oldukça hünerli ve hamarat olan bir akrabasıyla, amcasının torunu Mahinur (Gündoğan) ile evlendirmiştir.⁸ Mahinur Hanım uyumlu, sadık, anlayışlı, fedakâr, sevgi dolu bir kadındır. Oldukça zeki, algıları açık bir o kadar da mütevazı bir ev hanımıdır. Bu evlilikten dört kız, bir erkek olmak üzere beş çocuk dünyaya gelmiştir.

Mustafa Uçar, Mahinur Hanımı çok sevmiştir. Öyle ki eşinin hastalanıp felçli olduğu dönemde tedavisi için gitmediği sağlık merkezi, kapısını çalmadığı doktor kalmamıştır. Hastanelerden ümidini kesince eşinin doktoru kendisi olmuş ve evde egzersizler yaptırmaya başlamıştır. Uçar, egzersizler sonucu bir parmağını hareket ettirmeye başlayan Mahinur Hanım için tavana zincirlerle sabitlediği bir mekanizma kurmuştur. Bu mekanizma ile eşinin parmaklarının sürekli olarak hareket halinde olmasını sağlamıştır.⁹ Tıbbın çözemediğini kendi imkânlarıyla Uçar çözmüştür.

⁸ Fahri Taş, A.g.e., s. 42.

⁹ Burcu Satır, "Cengiz Bahşi ile Yapılan Görüşme", Erzincan, 01.08.2018.

Yaptığımız görüşmede Uçar'ın eşine karşı olan hassasiyetini ve sevgisini torunu Sevda Hanım ise şu şekilde dile getirmiştir:

“Anneannemi hep hasta olarak hatırlıyorum. Dolayısıyla dedemin anneanneme karşı zihnimde yer eden tutumu hep bir şifacı gibiydi. Ona tıpkı bir bebeğe yaklaşır gibi özenle, merhametle yaklaşırdı. İyileşmesi için deyim yerindeyse olmazı oldururdu. Anneannem felç geçirmişti. Ona gerek el-kol kaslarını gerekse bacak kaslarını harekete geçirebilmesi için kendisi çeşitli materyaller geliştirmişti. Tasarımı tamamen kendisine ait olan bir bisiklet yapmıştı ve günün belli saatlerinde anneannemin o bisiklet üzerinde egzersiz yapmasını bizzat kendisi sağlıyordu. Aslında işe de yaramıştı ama tekrarlayan ataklar neticesinde maalesef anneannem son zamanlarını hep yatalak olarak geçirdi.”¹⁰

Mahinur Uçar 19 Kasım 1994’ te hayatını kaybetmiştir. 44 yıllık hayat arkadaşlığının ardından Uçar 8 yıl yalnız yaşamıştır. Eşinin vefatı onu çok derinden etkilemiş, kendini hayatının son anlarına kadar Erzincan Kültür Evi adı altında kurduğu müzede Erzincan kültürünü tanıtmak için yaptığı çalışmalara adanmıştır.

Fotoğraf 1.3. : Mahinur Uçar

Eşinin vefatı sürecinde onu yalnız bırakmayan eş ve dostlarına Önsöz gazetesinde yayımladığı “Vicdan Borcu” adlı yazısı ile şükranlarını belirtmiştir.¹¹

¹⁰ Burcu Satır, “Sevda Özütürker ile Yapılan Görüşme”, Erzincan, 10.12.2018.

¹¹ Mustafa Uçar ve Çocukları, “Vicdan Borcu”, *Önsöz Gazetesi*, 26 Kasım 1994, Erzincan.

1.1.6. Çocukları ve Torunları

Fotoğraf 1.4. : Mustafa, Mahinur, Adnan, Süheyla, Ayla Uçar, Oktay Yılmaz ve torunu Pınar

Mustafa Uçar'ın Mahinur Hanımla olan evliliğinden beş çocukları dünyaya gelmiştir. İlk çocukları olan Mehpere Hanım milli eğitim müdürlüğünden memur emeklisi olup Oktay Yılmaz ile evlidir. Onların da iki evladı bulunmaktadır. İkinci çocukları Adnan Bey, özel bir kurumda öğretmenlik yapmaktadır. Sema Hanım ile evli olup bir evlada sahiptirler. Üçüncü çocukları Hülya Hanım Ziraat Bankasından emekli olmuştur ve Hasan Gürbüz Ersoy ile evlidir. Hülya Hanım ve Hasan Bey'in iki çocukları vardır. Dördüncü çocukları Süheyla Hanım ev hanımıdır ve iki evladı vardır. Son çocukları Ayla Hanım ise Kemal Mete ile evlidir. Ayla Hanım bilgisayar teknikerliği emeklisi olup iki evlada sahiptir. Ayla Hanım dışındaki bütün çocukları Erzincan'da ikamet etmekte, Ayla Hanım ise İzmir'de yaşamaktadır.

1.1.7. Öğrencilik Hayatı ve Köy Enstitüleri

Mustafa Uçar, ilköğrenimini köydeki okulda 5 yıl tamamlayıp iki yıl eğitime ara verdikten sonra eğitimini sürdürmek için küçük denilecek yaşta baba ocağından ayrılmıştır. 1944 yılında Sivas Yıldızeli (Pamukpınar) Köy Enstitüsüne girmiştir.

Fotoğraf 1.5. : 1945- Köy Enstitüsünde Arkadaşları ile Birlikte

1940 yılında altı yaşın üzerindeki nüfusun içinde okuryazar olamayanların oranı %78 civarındaydı. Bu oran köylerde ise %90'ları buluyordu. Köy halkı tüm gelişim imkânlarından uzak ve bilgisizdi. Bu bilgisizlikle savaşabilmek, sosyal ve ekonomik yapıyı iyileştirebilmek için bu göreve uygun öğretmenleri köylere göndermek gerekiyordu. Mevcut öğretmen yetiştirme sistemi sadece okuma yazma ve kitabi bilgiler öğretimi ile yetiniyordu. Bu yetişen öğretmenler de köyde yaşamak istemiyor, köylüye pek fayda sağlamıyorlardı. Ama köylünün kendisi gibi köy kökenli, köye fayda sağlayabilecek eli kalemle birlikte kazma, kürek, çapa da tutabilecek öğretmenlere ihtiyacı vardı.¹² Daha önceleri yapılan düzenlemelerde ve denemelerde köyün beklediği gerçek öğretmen modeli yetiştirilememiş, köye giden öğretmenlerin çoğu köyü kalkındırabilecek bilgi ve beceriye sahip olmadan görev yapmışlardır.¹³

¹² Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Alfa Yayınları, İstanbul 2004, s. 354.

¹³ Niyazi Altunya, *Köy Enstitüsü Sistemi: Toplu Bakış*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2014, s. 17.

Bu sorunlar Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanlığına getirilmesi ve köy enstitülerinin kurulması ile giderilmeye çalışılmıştır. Bu sistem ile eğitim öğretimde fırsat eşitliği sağlanarak eksikliklerin giderilmesi amaçlanmış, köyün kendi içinden yetişecek öğretmenler vasıtası ile çeşitli yönlerden gelişiminin sağlanması düşünülmüştür. Bu düşünceleri hayata geçirmek için 17 Nisan 1940'ta köy enstitüleri fikri resmîyet kazanmıştır.¹⁴

1937 yılından 1946 yılına kadar geçen süre zarfında 2 olan enstitü sayısı 20 olmuş ve bu oranda enstitüde görev yapan öğretmen ve öğrenci sayıları da yüksek bir artış göstermiştir. 1939'da toplam köy öğretmeni sayısı 6.847 iken, 1950 yılında sadece köy enstitüsü mezunu köy öğretmenlerin sayısı 13.182'ye ulaşmıştır.¹⁵ Bu bilgiler doğrultusunda köy enstitülerinin öğretmen yetiştirme hususunda ülkeye verdiği hizmet tartışılmaz bir öneme sahiptir.

1937 yılından itibaren önce Köy Öğretmen Okullarına, sonra da Köy Enstitülerine alınacak öğrenciler için aranacak bazı şartlar vardır. Bunlardan birincisi öğrencinin köylü çocuğu olması ve köyünde ailesinin arazisi ve hayvanlarının olmasıydı. İkincisi, alınacak öğrencinin sağlıklı, gülbüz ve dayanıklı olmasıydı. Üçüncüsü ise, zeki, çevik, çalışkan, yaş düzeyine uygun bilgili ve iş bitirme becerisine sahip olmasıydı.¹⁶

1943 yılında yürürlüğe konulan köy enstitüleri eğitim programına göre dersler; “Kültür Dersleri” (Türkçe, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, matematik, fizik, kimya, yabancı dil, el yazısı, resim-iş, beden eğitimi ve ulusal oyunlar, müzik, askerlik, ev idaresi ve çocuk bakımı, öğretmenlik bilgisi, zirai işletme ekonomisi, kooperatifçilik), “Tarım Ders ve Çalışmaları” (tarla ziraatı, bahçe ziraatı, sanayi bitkileri ziraatı, zootekni, kümes hayvancılığı, arıcılık ve ipek böcekçiliği, balıkçılık ve su ürünleri, ziraat sanatları), “Teknik Dersler ve Çalışmaları” (köy demirciliği, dülgerliği ve yapımcılığı, kızlar için köy ev ve el sanatları) olmak üzere üç

¹⁴ Mustafa Aydoğan, *Köy Enstitüleri: Amaçlar, İlkeler, Uygulamalar*, Köy Enstitüleri Vakfı, Ankara 2007, s. 44-46.

¹⁵ http://www.turkcewiki.org/wiki/Köy_enstitüsü 27.06.2019

¹⁶ Şevket Gediklioğlu, *Evreleri, Getirdikleri ve Yankalarıyla Köy Enstitüleri*, İş Matbaası, Ankara 1971, s. 57-60.

kategoride verilmiştir. Köy enstitüsüne öğretmen olmak için giren bir öğrencinin 5 yıl boyunca aldığı toplam 5060 saatlik ders programına bakıldığında 736 saat ile Türkçe dersi en çok okutulan ders olmuştur. Bunu 598 saat ile matematik dersi izlemektedir. Üçüncü sırada ise 460 saat ile müzik dersi yer almaktadır. Köy enstitüsünde kültür dersleri ile birlikte sanatsal çalışmalara da oldukça önem verilmiştir. Öğretmenlik bilgisi, tabiat ve okul sağlık bilgisi ve askerlik dersleri ise 368 saat ile programda yer almıştır. Çalışma zamanının yarısı kültür derslerine, dörtte biri ziraat ders ve çalışmalarına, geriye kalan dörtte biri ise teknik dersler ve çalışmalarına ayrılmıştır. Bu derslerde uygulanan metodun amacı, öğrencileri bireysel çalışmalara yönlendirerek onlara bilgiyi iş içinde ve iş vasıtasıyla öğretmektir. Çocukların, iş karşısındaki durumları ve özellikleri ilgili öğretmenler tarafından sürekli olarak takip edilmiştir. 1945 yılında bu maksatla hazırlanarak öğrencilere öğretmenlere verilen yoklama ve gözlem defterlerine yazılmak üzere çocuklar şu bakımlardan dört defa yoklanmışlardır:

1. Öğrencinin verilen işlere karşı ilgisi,
2. Üzerine aldığı işe bağlılığı
3. Kendiliğinden iş görme ve yaratma gücü,
4. Alet ve eşyaya bakımı
5. Tertip, düzen ve güzellik sevgisi,
6. Yeniliği ve ileriliği benimsemesi,
7. Kız ve erkek arkadaşlarına davranışı, geçimliliği,
8. Cesareti, engellere karşı direnci,
9. Özgeciliği,
10. Temizlik durumu ve vücuduna bakımı.¹⁷

Köy enstitülerinde uygulanan eğitim-öğretim programı ve verilen dersler incelendiğinde günümüzdeki öğretmen yetiştiren kurumların programından çok farklı bir işleyişe sahip olduklarını görmekteyiz. Her iki kurumda da kültür derslerine ve öğretmenlik bilgisi derslerine yer verilmiş olsa da köy enstitülerinde bunlardan farklı olarak tabiat ve okul sağlık bilgisi, askerlik, ev idaresi ve çocuk bakımı, zirai işletme

¹⁷ <https://derstarih.com/koy-enstituleri-programi/> 05.08.2019

ekonomisi, kooperatifçilik, tarla ziraatı, bahçe ziraatı, sanayi bitkileri ziraatı, zootekni, kümes hayvancılığı, arıcılık ve ipek böcekçiliği, balıkçılık ve su ürünleri, ziraat sanatları, köy demirciliği, dülgürlüğü ve yapımcılığı, kızlar için köy ev ve el sanatları gibi derslerde verilmiştir. Bu sayede öğretmen adayı öğrenciler görev yaptıkları coğrafyadaki öğrencilerin ve köylülerin ihtiyaçlarına karşılık verebilecek donanımına sahip olarak enstitüden mezun olmuşlardır.

Köy enstitülerinde 15.000 dönüm tarla tarıma elverişli hale getirilmiş ve üretim yapılmıştır. Aynı dönemde 750.000 yeni fidan dikilmiş, ayrıca 150 büyük inşaat, 210 öğretmen evi, 60 ışık, 20 uygulama okulu, 36 ambar ve depo, 48 ahır ve samanlık, 16 su deposu, 12 elektrik santrali, 12 tarım deposu, 100 km. yol yapılmıştır. Sulama suyu, sulama kanalları oluşturularak öğrencilerinin uygulamalı eğitim gördüğü çiftliklere öğrenciler tarafından getirilmiştir. Her köy enstitüsünün kendisine ait olan tarlaları, besi hayvanları, arı kovanları, atölyeleri vardır ve derslerin % 50'lik bir bölümü buralarda uygulamalı olarak yürütülmektedir. Köy enstitülerinden mezun olan öğretmenlere gönderilecekleri köye göre alet ve edevatlar verilmiştir ve öğretmenler bunlarla köylülerin de yardımını alarak köy okulunu kendileri inşa etmiştir. Köye giden bu öğretmenler sayesinde köylü modern tarım uygulamalarını, okuma-yazmayı, hatta müzik aleti çalmayı öğrenmiştir. Enstitüden mezun olurken öğretmen adaylarının en az bir enstrümanı iyi derecede çalmayı biliyor olması gerekmektedir. Mandolin, kullanım kolaylığı sebebiyle enstitüde en yaygın kullanılan enstrüman olmuştur.¹⁸

Mustafa Uçar da yukarıda belirtilen gerekli koşulları sağladığı için Pamukpınar Köy Enstitüsüne girmeye hak kazanmıştır. Zaten bir köy çocuğu olan Uçar, enstitüde köylünün her türlü ihtiyacını karşılayabilecek inşaat işleri, ziraat bilgisi ve tarım faaliyetleri, hayvan bakımı, sağlık bilgisi ve tamir işleri gibi birçok meziyeti kazanmıştır.

---

¹⁸ http://www.turkcewiki.org/wiki/Köy_enstitüsü 27.06.2019

Fotoğraf 1.6. : Köy Enstitüsü Diploması

Mustafa Uçar'ın müziğe ve halk oyunlarına olan ilgisi enstitüde artarak devam etmiştir. Daha beş yaşında iken boynuna astığı bağlamasının yanına keman, mandolin, ud, akordeon gibi daha nice enstrümanları da burada eklemiştir. Ondaki bu yetenekleri ve arzuyu gören okul yöneticileri daha öğrenci iken Mustafa Uçar'ı Ankara-Hasanoğlan, İzmir-Kızıllıçullu, Eskişehir-Çifteler ve Erzurum-Pulur Köy Enstitülerinde müzik ve halk oyunu rehberi, öğreticisi olarak görevlendirmişlerdir. Uçar gittiği bu okulların öğrencilerine kendi yöresinin oyunlarını ve türkülerini öğretmiş, kendisi de o yörenin halk oyunlarını öğrenerek kendi okulunun halk oyunları ekibine öğretmiştir. Bu sayede 1948 yılında köy enstitüsünden mezun olduğunda pek çok yörenin halk oyunlarını bilmekte ve oynamaktadır.¹⁹

Öğrencilik hayatı boyunca bunlarla yetinmeyen Uçar, çok iyi bir hattat olmasıyla birlikte, okulu bünyesinde açılan resim atölyesinde desen ve yağlıboya çalışmaları da yapmıştır. Bakanlıkça Türkiye genelinde düzenlenen resim sergilerinde yağlıboya tabloları sergilenmiştir. Bu alan da takdir ve teşekkürler toplamıştır.²⁰

¹⁹ Fahri Taş, A.g.e., s. 42.

²⁰ Mustafa Uçar, *Erzincan Örf ve Adetlerimizden Bir Demet*, Erzincan Belediyesi Yayınları, Erzincan 1998, s. 349.

Emekliye ayrılmadan iki yıl önce 1988’de Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Eğitim Önlisans Programını bitirdiğinde Uçar 60 yaşındadır ve “ilmin yaşı yoktur” düsturuna örnek olmuştur. ²¹ Uçar, köy enstitüsünden mezun olur olmaz göreve başlamış, 40 yıl boyunca hizmet vermiş lakin mesleğinin son yıllarında dahi olsa eğitimini sürdürüp tamamlamayı başarmıştır.

Fotoğraf 1.7. : Önlisans Diploması

1.1.8. Askerlik Hayatı

1956 yılında 44. dönem yedek subay olarak Mamak ve Çorlu’da askerlik görevini tamamlamıştır. Askerliğinin son dönemini askeri araç kullanarak geçirmiştir.

Fotoğraf 1.8. : Yedek Subay Diploması

²¹ Necdet Tozlu, A.g.e., s. 125.

1.1.9. Meslek Hayatı

Mustafa Uçar 1948'de köy enstitüsünden mezun olduktan sonra aynı yıl Erzincan'ın Sansa (Demirkapı) köyü ilkokulunda öğretmen olarak göreve başlamıştır. Burada bir yıl görev yaptıktan sonra Tercan Yetiştirme Yurduna daha sonra da Tercan İlköğretim Müdürlüğü görevine atanmıştır. Tercan'da tam yirmi yıl hizmette bulunmuştur.²²

Mustafa Uçar'ın çocukları büyümüştür ve artık lise çağına gelmişlerdir. Bu sebeple tayinini Erzincan il merkezine istemiş ve 1970 yılında İnönü İlkokulu müdürlüğüne atanmıştır. Yirmi yıl da bu okulda idarecilik yapan Uçar, Erzincanlıların hafızalarında İnönü İlkokulu ile adını özdeşleştirmiştir.

Fotoğraf 1.9. : 1980'li Yıllarda İnönü İlkokulunda

Uçar 42 yıllık hizmetin ardından 27 Temmuz 1990 tarihinde emekliye ayrılmıştır.

---

²² Rıfki Kaymaz ve Halil İbrahim Özdemir, *Erzincanlılar Ansiklopedisi*, Doğu Yayınları, Erzincan 2010, s. 518.

1.1.10. Avcılığı

Mustafa Uçar Tercan'da bulunduğu süre zarfında aktif olarak avcılıkla ilgilenmiştir. Kaymakamlıktan belirli dönemler için av tezkereleri almış ve hem karada hem de suda avcılık yapmıştır.

Fotoğraf 1.10. : Tercan Kaymakamlığından Aldığı Av Tezkeresi

Uçar'ın kızı Ayla Mete babasının avcılığa olan tutkusundan şöyle bahseder: "Avlanmayı pek severdi. Özel av kıyafetleri vardı; eldivenli, kalpaklı, paltolu. Gözü gibi baktığı bir çifte av tüfeği vardı. Düzenli olarak hem kara hem balık avı malzemelerinin bakımını yapardı. Av dönüşlerinde çok mutlu gelirdi. Tavşan, bıldırcın, alabalık avlardı genellikle. Kara avında yardımcı olsun diye evimize bir av köpeği bile almıştı. Çok neşeli zamanlardı."²³

Fotoğraf 1.11. : Av Kıyafetleri ve Tüfeğiyle Avlanırken

²³ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

1.1.11. Edebi Kişiliği

Mustafa Uçar'ın kendi tabiriyle futbol ve aşçılık dışında her konuda az çok bilgisi olmuş, ilgi duyduğu alanlarda da kendini ustaca geliştirmiştir. Şairliği ve köşe yazarlığı da bu ilgi duyduğu alanların başında gelmiştir. Kitabı yayımlanmamış olsa da Uçar'ın şiirleri için amatörce demek pek yerinde bir ifade olmayacaktır. Öyle ki küçümsenemeyecek kadar çok sayıda şiir yazmış, resmi törenlerde, özel günlerde gerek kendisi gerekse öğrencileri bu şiirleri okumuş ve bu şiirlerin bazıları yerel gazetelerde de yayımlanmıştır. Yerel gazetede yayımlanan şiirlerinden biri aşağıdaki görselde verilmiştir.²⁴

Fotoğraf 1.12. : Sekizinci Harika Şiiri

Mustafa Uçar'ın Önsöz gazetesinde yayımlanan "Sekizinci Harika" şiiri dönemin Erzincan valisi olan Recep Yazıcıoğlu'na hitaben yazmıştır. Uçar'ın derlemiş olduğu ve yayımlanmayı bekleyen Erzincan'ın kültürünü korumak ve tanıtmak adına hazırlanmış olan Erzincan'da Giyim-Kuşam, Halk Oyunları ve Halk Türküleri adlı kitabı Vali Recep Yazıcıoğlu'nun katkılarıyla kısa sürede bastırılmıştır. Mustafa Uçar ona karşı olan minnet duygusunu ve saygısını bu dizelerle dile getirmiştir. Uçar'ın Önsöz gazetesinde yayımlanan diğer şiirleri olan "Kara Şiir"²⁵ ve "Meçhul Öğretmen"²⁶e ise ekler bölümünün şiirleri başlığı altında yer verilmiştir.

²⁴ Mustafa Uçar, "Sekizinci Harika", *Önsöz Gazetesi*, 8 Ekim 1997, Erzincan.

²⁵ Mustafa Uçar, "Kara Şiir", *Önsöz Gazetesi*, 15 Kasım 1996, Erzincan.

1.1.11.1. Şiirleri

Not defterlerinde, dosyalarında, duvarındaki resim çerçevelerinde Uçar'ın kaleminden dökülen birçok dizeye ve şiire rastlamak mümkündür. Konuları genellikle milli konular, vatan, millet, tabiat, öğretmenlik mesleği ve güncel konular olan şiirlerinin ulaşabildiğimiz kadarını çalışmamızda bir araya toplamış bulunmaktayız.

“Sevgili Öğretmenim, Meçhul Öğretmen, Sen Ağlama Öğretmenim, Öğretmenim” başlıklı şiirlerinde öğretmen temasını işlemiş, “öğretmen” vatansever, bayrağın bekçisi, idealist, sevgi dolu, ışık saçan birisi olarak şiirlerine konu olmuştur. Uçar, bazı şiirlerinde kafiye ve hece ölçüsü kullanırken bazılarında serbest nazım şekli kullanmıştır.

“Can Erzincan, Talihsiz Erzincan'ın Talihli Tarihi, Dertli Fırat'ım” başlıklı şiirlerinde tema olarak memleketi olan Erzincan'ı işlemiştir. Şiirlerinde kafiye ve hece ölçüsüne yer vermiştir. “Can Erzincan (1997)” şiirinde memleketinin tarihi, doğa güzellikleri, halkın misafirperverliği, yörenin bilinen lezzetleri ve yörede yaşamış âlimleri coşku dolu bir dille anlatmıştır. “Talihsiz Erzincan'ın Talihli Tarihi (1992)” şiiri ise 32 dörtlükten oluşan bir dstandır. Bu dstanda Erzincan'ın düşman işgalinde vermiş olduğu kurtuluş mücadelesini, savaşta cepheye giden erleri, Erzincan'ı haritadan silen 1939 depremini, yaşanan darbeleri ve infazları, 1992 depremini tarih sırası ile ozanların da deyişlerine yer vererek kaleme almıştır. “Dertli Fırat'ım (1997)” şiiri beyitler halinde yazılmıştır. Fırat nehrinin yöreye kattığı değerlerin, güzelliklerin yanı sıra nehre düşerek can verenleri, halkın Fırat'a bakış açısını da konu edinmiştir.

“Tercan Memurlarına Nazire (1966)” şiirinde Tercan'da görev yaptığı sırada orada yaşayan diğer memurların mesai bitiminden sonraki kahve ve oyun hayatlarını konu almış ve ironi yaparak onları eleştirmiştir. Şiirde kafiye ve hece ölçüsü kullanmıştır.

---

²⁶ Mustafa Uçar, “Meçhul Öğretmen”, *Önsöz Gazetesi*, 1 Mayıs 1995, Erzincan.

“Bahçe Köyde Bir Akşam (1998)” şiirinde kafiye, hece ölçüsü ile birlikte sade bir kullanmış, konusunda ise Sakarya Savaşı’nda gösterilen kahramanlık mücadelelerinden ve savaşın ardında kalanlardan bahsetmiştir.

“Kara Şiir (1996)” şiirinde batılılaşmanın yozlaştırıcı etkisinden bahsetmiş, yeni neslin kötü gidişatından hal yakınmıştır. Hece ölçüsü ve kafiye kullanarak sade bir dilde yazmıştır.

“Tekniğe Destan” şiirini aşıklama tarzında kafiye ve hece ölçüsüne uyarak sade bir dille yazmıştır. Bu şiirde gittikçe gelişen teknolojinin hayatımızın her alanında var olarak tarihimize, kültürümüze, örf ve adetlerimize, insanlığa balta vurduğunu dile getirmiştir.

“Bekçiden Yolcuya (1995)” şiirinde 1995 yılında Erzincan’dan Ankara’ya göç eden Âşık Kul Nuri’nin gidişine olan üzüntüsünü dile getirmiştir. Kendisini viran dünyanın bekçisi, şehirden göçen Âşık Kul Nuri’yi ise yolcu olarak tasvir etmiştir. Şiirin adı bu yüzden “Bekçiden Yolcu’ya”dır. Şiir sade bir dille kafiye ve hece ölçüsü kullanılarak yazılmıştır.

“Kıbrıs Çıkarması (1974)” şiirinde 1974 Kıbrıs Çıkarmasında Türk ordusunun gösterdiği kahramanlıkları ve kazandığı büyük zaferi anlatmıştır. Türklükten övgü ile söz etmiştir.

“Tarih Konuşuyor” şiirinde tarihte Türk milletinin gösterdiği kutlu zaferlerinden ötürü Türk yurduna kimsenin el uzatamayacağından, Türk’ün bileğini kimsenin bükemeyeceğinden gururla bahsetmiştir. Burada Uçar’ın milliyetçi yönünü ortaya çıkararak şiiri kaleme aldığını görmekteyiz.

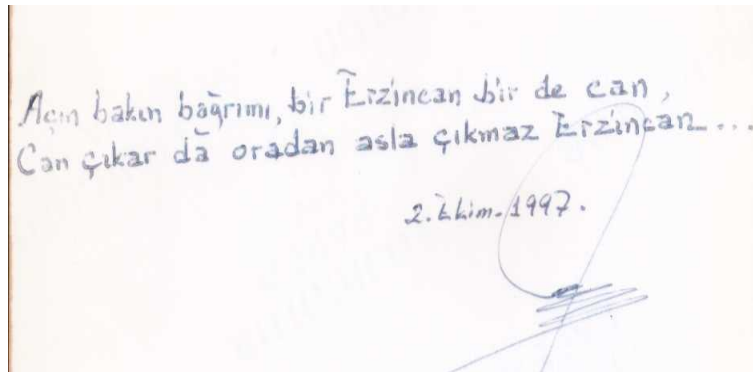
“Nazire (1988)” şiirinde toplum içinde düzeni bozan, kul hakkı yiyen, yalancı, tembel ve menfaatçi insanlardan dem vurmuş, rahatsızlığını belirgin bir şekilde dile getirmiştir. Kıtalar 5 dizeden oluşmakta ve son dize diğer kıtalarda da tekrar edilmektedir. Hece ölçüsü ve kafiye kullanılarak sade bir dille yazılmıştır.

“Demirelim Bu Mu Yasan? (1992)” şiirinde 1992 Erzincan depremi sonrası Demirel döneminde yeniden yapılanma ve imar planlarının geciken ihaleler nedeniyle başlayamamasından ve dokuz aydır depremzedelerin çadırlarda yaşadığı sıkıntı ve çektikleri sefaletten bahsetmiştir. Erzincanlı gençler boş gezerken Van’dan işçi getirilmesinden dert yakınmıştır. Şiirini sade bir dille hece ölçüsü ve kafiye kullanarak yazmıştır. Bu şiirde de dörtlüklerin son dizesi her dörtlükte tekrar edilmektedir.

“Hüsrân (1995)” şiirinde eski dostlukların kalmadığı, insanlar arasında nankörlük, ihanet, fitne ve fesadın kol gezdiğinden ve bu durumun onu kahrettiğinden bahsetmiştir. Şiirinde hece ölçüsü ve kafiye kullanmıştır.

“Babalar Günü Münasebetiyle Komşuma İthaf” şiirini babalar günü sebebiyle çok sevdiği komşusu için yazmıştır. Komşusunu parlak yıldızlara, güneşe benzetir. Hak yoluna ömrünü adanmış, ulemaya karışmış, güven veren birisi olduğundan bahsetmiştir. Bu şiirde Osmanlıca kelimelere oldukça fazla yer vererek ağır bir dil kullanmıştır.

Bunların dışında Mustafa Uçar, Erzincan’a olan sevdasını, bağlılığını dilinden düşürmediği iki mısralık bir beyitle açıkça anlatmıştır. Erzincanlı siyasetçilerin de konuşma metinlerinde ve halka seslendikleri özel programlarda sıkça kullandıkları bu beyit, aşağıdaki görselde Uçar’ın kendi el yazısı ile verilmiştir.

Fotoğraf 1.13. : Kendi El Yazısından Bir Beyit

Uçar'ın yukarıda belirtilen şiirleri çalışmanın sonunda ekler bölümünde bulunmaktadır.

1.1.11.2. Köşe Yazıları

Mustafa Uçar yerel gazetelerde memleket sorunları ve güncel konular, öğretmenlik mesleği, Erzincan folkloru, kendi çalışmalarını nasıl yürüttüğü gibi bunlara benzer konularda Misafir Kalem başlığı altında köşe yazarlığı da yapmıştır.

“Uyanış” isimli köşe yazısında 25 Aralık 1991 tarihli Doğu gazetesinde gazeteci yazar Mehmet Buyruk'un Erzincan halk türküleri ile ilgili yayımlanmış olduğu yazısına olan şükranlarını belirtmiş ve folklorumuzdan bahsedilmesini özellikle basına yansımalarını bir “uyanış” olarak nitelendirmiştir. Erzincan folkloru ile ilgili yapmış olduğu çalışmalarından, bu çalışmaları tescil ettirme aşamalarından, yetiştirdiği Erzincan halk oyunları ekiplerinden, hazırlamış olduğu halk türküleri korosundan ve vermiş olduğu tiyatro kurslarından bahsetmiştir. Yayınlarında zaman zaman Erzincan Folkloruna ait bazı unsurları farklı illere mal ettiği için TRT'ye olan kızgınlığını da bu yazı vesilesi ile dile getirmiştir.²⁷

“Örf ve Adetlerimiz Yok Olmasın” köşe yazısı ise, kendisi gibi memleketine ve köyüne gönülden bağlı birkaç kişi ile birlikte organize ettikleri Esesililer Gününün ilk programında okumak üzere hazırladığı konuşma yazısıdır. Atalarımızın mirası olan kültürümüzün gelişen teknoloji, değişen aile yapıları ile zamanla özünün bozulduğunu ve yavaş yavaş yok olduğunu dile getirmiş, yapılan bu toplantılar sayesinde anelerimizin tekrar yeşerip memleketin her köşesine tohumlarını savuracaklarını savunmuştur. Hemşerilerinden aralarındaki kardeşlik bağıni kuvvetlendirmelerini ve köylerini terk etmeyip Esesi'nin güzide bağlarını hep yeşil tutmalarını rica etmiştir.²⁸

“İlerici Mühendis Torunuma Açık Mektup” yazısında bulunan mühendis torun hayali bir kişidir. Bu kişiye yazdığı mektup ile Uçar içinde kanayan yara olan batılılaşma, yozlaşma, türlü bataklıklara düşmüş gençlik, anarşizm, komünizm ve

²⁷ Mustafa Uçar, “Uyanış”, *Doğu Gazetesi*, 20 Ocak 1992, Erzincan.

²⁸ Mustafa Uçar, “Örf ve Adetlerimiz Yok Olmasın”, *Doğu Gazetesi*, 12 Şubat 1992, Erzincan.

inançsızlık gibi konulara sitem etmiştir. Bununla birlikte bugünün var olmasını sağlayan dünümüze, atalarımıza olan bağlılığını, Müslümanların Avrupalılardan önce ilim ve fende ileri olduklarını, aslında gerçeğin ateizm ve evrim teorisi değil tam olarak Kur'an-ı Kerim olduğunu dile getirmiştir. Kendisine gerici diyen sözde torununun mühendislik fakültesinden değil 3K (kadeh+kadın+kumar) üniversitesinden mezun olduğunu ve yolunun cehennem yolu olduğunu, bunun yerine İslam'a ve Kuran'a yönelmesi gerektiğini öğütlemiştir.²⁹

“Erzincan’ın Kilitli Kapıları Dışa Nasıl Açıldı?” metni bir tür teşekkür ve şükran yazısı niteliğindedir. Mustafa Uçar, bu metinde kendi çalışmalarının basılması konusunda öncülük etmiş ve desteklerini esirgememiş olan dönemin Valisi Recep Yazıcıoğlu, Gazeteci Yazar Halil İbrahim Özdemir, İl Kültür Müdürü Ruhi Kara, Özyurt Matbaası sahibi Yaşar Özyurt gibi şahsiyetleri isim isim anarak minnet duygusunu dile getirmiştir. Uçar’ın deyimiyle bu şahsiyetler sayesinde Erzincan ili kültürünü yansıtan 14 kitap Erzincan’ın kilitli kapılarını dışa açmış oldu. Bu faaliyetler sırasında kitapların basılmasını kolaylaştıran en büyük etmen Vali Recep Yazıcıoğlu’nun “Bir Kitap Bir Binadan Daha Hayırlıdır” düşüncesi ve sloganı olmuştur.³⁰

“Milli Eğitim Şûrasının Ardından ” metnini Uçar 1996 yılında yapılan 15. Milli Eğitim Şûrasına katılımının ardından yazmıştır. Bu metinde eğitim camiasındaki hata ve noksanlıklar konuşulmadığı için eğitim şûrası beklentisini karşılamamış ve öne sürülen görüşlerin farklı ülkelerden alınıp derlendiğini dile getirmiştir. Öğretmen yetiştirme hususunda ilgili kurumların özverili olmaması ve ülkeye yetiştirdik diye sunulan öğretmenlerin yeterlilikleri konusunda problemler olduğunu söylemiştir. 15. Milli Eğitim Şûrasının öncelikli olarak öğretmeni değersizleştiren bu düzene bir çözüm bulması gerektiğini verdiği örneklerle savunmuştur.³¹

---

²⁹ Mustafa Uçar, “İlerici Mühendis Torunuma Açık Mektup”, *Doğu Gazetesi*, 8 Ekim 1997, Erzincan.

³⁰ Mustafa Uçar, “Erzincan’ın Kilitli Kapıları Dışa Nasıl Açıldı?”, *Doğu Gazetesi*, 31 Ağustos 1994, Erzincan.

³¹ Mustafa Uçar, “Milli Eğitim Şûrasının Ardından”, *Doğu Gazetesi*, 1 Temmuz 1995, Erzincan.

Doğu gazetesinin ilgili sayılarında yayımlanan, Cengiz Bahşi'nin özel arşivinden faydalanarak derlediğimiz yukarıda da belirtilen köşe yazıları çalışmanın sonunda ekler bölümüne metin halinde eklenmiştir.

1.1.12. İlgi Alanları ve Diğer Becerileri

Bu bölümde Uçar'ı Uçar yapan, uğruna ömrünü adadığı, icra etmekten ve öğretmekten büyük zevk aldığı müzik, enstrüman, halk oyunları ve Erzincan folkloruna olan ilgisinden bahsedilecektir. Çalışmamızı oluşturmak için yaptığımız araştırmalar sonucunda bu çalışmanın ana hatlarını belirleyen ilgi alanlarının, Uçar'ın hobileri değil onun hayatında kendi kimliğini oluşturmasında büyük rol oynayan ana faktörler olduğunu fark ettik. Çok yönlü olmak her yiğidin harcı değildir, olsa bile her meziyeti aynı özveriyle yerine getirmesi de mümkün olmayabilir. Meslek seçerken bile çevremizdekiler “Tek bir alana yönel, orada uzmanlaş. Birçok şey ile uğraşırsan hiçbir şey olamazsın.” diye bize telkinlerde bulunmuşlar, biz de çoğunlukla bu doğrultuda seçimlerimizi yapmışızdır. Ekmeğimizi kazanma derdine düşünce de diğer seçeneklerimiz ya yok olup gitmiş ya da hobi olarak hayatımızın bir döneminde yaşamıştır. Ancak Uçar, yeni meşgaleler edinmekten zevk almış, hangi alana yönelirse yönelsin oradan en iyisini öğrenmeden ve en güzelini yapmadan ayrılmamıştır. Eğitimci kişiliği ile de öğrendiklerini hep öğretme çabası içinde olmuştur. Okulda idealist bir öğretmen, saygı gören ve sevilen bir idareci, okulun bütün tadilat işleriyle ilgilenen bir tamircidir. Köyde aşılama yapan bir ziraatçı, hayvanların sorunlarıyla ilgilenen bir veterinerdir. Evde sevgi dolu bir eş, ilgili bir baba, terzi, marangoz, ressam ve iyi bir hattattır. Kurslarda müzik ve halk oyunları hocası, müzede Erzincan folklorunu yaşatmak adına her türlü fedakârlığı gösteren bir memleket sevdalısı, kültür elçisi ve bunun gibi daha nice meziyetleri kendinde barındıran bir üstattır Mustafa Uçar.

1.1.12.1. Müziğe ve Enstrümanlara Olan İlgisi

Baba bağlama ve halk oyunları ustası olunca ilk işi, çocuklar yürümeye başlar başlamaz ayak figürleri öğretmek, konuşmayı söker sökmez diline bir türkü dolamak, parmakları gelişir gelişmez de eline bağlamayı tutturmak olur tabi ki. Sarı Recep bu

becerileri önce ilk çocuğuna sonra da sırası gelince Mustafa Uçar'a öğretilmiş, hem çaldırılmış hem söyletilmiş hem de oynatılmıştır. Böylece Uçar'ın müzikle ve halk oyunları ile olan yolculuğu çocukluğunda başlayıp eğitim hayatıyla gelişip son nefesini verene dek de devam etmiştir. Yapılan görüşmede Sayın Fahri Taş bu konudaki görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

“Uçar Hoca, Köy Enstitüsü çıkışlı olduğu için küçük yaşta ailede başlayan müzikle olan ilgisi okul sıralarında daha da gelişmiş ve oldukça bilimsel bir hüviyet kazanmıştır. Müziğe bağlama çalarak başlamışsanız yönünüz halk müziği olmuş demektir. O da gerek yetiştiği aile ortamında gerekse yaşadığı bölge itibariyle halk müziğinin yaygın olduğu bir yörede yetişmiştir.”³²

Mustafa Uçar sık sık notaları kâğıda döktüğünden bir eliyle yazarken diğer eliyle de hep ritim tutmuştur. Müzik onun hayatının vazgeçilmezi, enstrümanlar da en yakın dostu ve sırdaşdır. Uçar sözü ve bestesine ulaşamadığımız şahsına ait olan bir vals da yazmıştır. Bu da kendisinin sadece halk müziği ile ilgilenmekle kalmayıp tüm müzik dallarına karşı ilgisi olduğunu ortaya koymaktadır. Hatta dönemin popüler sanat müzikleri ve pop eserlerini notaya alıp kursiyerlerine çaldırılmıştır.³³

---

³² Burcu Satır, “Fahri Taş ile Yapılan Görüşme”, Seferihisar, 06.08.2018.

³³ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

Fotoğraf 1.14. : 1947 - Köy Enstitüsünde Akordeon Çalarken

Uçar'ın müziği icra etmeye, öğrenmeye ve öğretmeye olan aşk derecesindeki bağlılığını daha iyi anlayabilmemiz için yapılan görüşmeler sırasında görüşmecilerin beyan ettiği Uçarla birlikte yaşadıkları bazı anıları oldukça dikkat çekicidir. Sevgili kızı Ayla Hanım kendisinin ve kardeşlerinin müzik hocası olan babasından şöyle bahsetmiştir:

“Annem hariç hepimize en az bir enstrüman çalmayı öğretmiştir. Öğrenme aşamasında bazen mandolinin telleri parmaklarımı keserdi, çok küçüğüm tabi ağlardım, çok kızardı, azarlardı ve ne yazık ki en baştan aldırırdı. Kullanabildiği enstrüman sayısı oldukça fazla. Çalamadığı varsa da inanın eline geçmediği içindir. Benim en sevdiğim keman çalarken babamı dinlemektir. Çok kaliteli ve 1911 Paris özel el yapımı bir kemani vardı. Gözünden sakınırdı. Her nasılsa keman çalmayı öğretirken parmaklarım acıyınca dersi hemen bitiriverirdik. Keman hemen özel kadife bezlerle temizlenir, yaylar ayarlanır kutusuna konardı. Bir otelde resepsiyona davetliken beni de yanında götürmüştü. Orada piyano çalışına şahit

olduğumda o kadar çok göğsüm kabarmıştı ki küçücük dünyam bir anda babam oluvermişti.”³⁴

Torunu Sevda Hanım müzik konusunda dedesi ile paylaştığı anlarından şöyle bahseder:

“Müzik onun hayatında çocukluğundan itibaren var olan bir olgu imiş. Sehpanın üstünde, koltuğun kenarında eliyle ritim tutardı. Beraber kaldığımız dönemlerde dedem sık sık Erzincan’da bir kuş var türküsünü çalardı, biz söylerdik. Çok güzel günlerdi. Okulunda, evinde son dönemlerde ise müzesinde ücretsiz müzik dersleri verirdi. Maalesef ben müzik konusunda eksik kaldım. İlkokul döneminde katıldığım kursun devamını getiremedim. Çalamadığı hiçbir enstrüman yoktu. Mandolin, keman, bağlama, ud, cümbüş, akordeon ve diğerleri...”³⁵

Fotoğraf 1.15. : Komşusu Nuri Aktaş ile Birlikte

Bir dönemler İl Kültür Müdürlüğü yapmış, şu an Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesinde öğretim üyesi olan Dr. Öğr. Üyesi Ruhi Kara gerek aralarındaki hısımlık gerekse yaptığı çalışmalar sebebiyle Mustafa Uçar ile yakın ilişkilerde

³⁴ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

³⁵ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

bulunmuşlardır. Bu yakınlık sayesinde birçok konuda birbirlerinin her daim destekçisi olmuşlardır. Sayın Ruhi Kara Uçar'ın kendisine müzik hocalığı yaptığı vakitlerdeki anılarını şu şekilde anlatmıştır:

“Ben bağlama çalmayı ondan öğrendim. Bizim ailede bağlama diye bir şey yoktu. Hatta pek de iyi bakılmazdı. Ondan görünce öğrendim. Bağlama ve cümbüşü öğretti. Klarnet çalamamasına rağmen sırf ben hevesleniyorum diye bir yerden klarnet bulup getirdi. Bana klarnet çalmayı da öğretti. En iyi çaldığı enstrüman mandolindi. Bütün Erzincan türkülerini mandolinle notaya aldı.”³⁶

Yurdan Ölmez, Mustafa Uçar'ın idareciliğinde 5 yıl boyunca İnönü İlkokulunda görev yapmıştır. Ayrıca kendisi ve eşi, Uçar ailesinin çok sık görüştüğü aile dostlarıdır. Yurdan Hanım yapılan görüşme sırasında müdürüne olan sevgi ve saygısını sıkça dile getirmiş, yaşadıkları güzel günleri hatırlayıp anlattıkça ağlamaklı olup duygusal anlar yaşamıştır. Yurdan Hanım'ın bu konuyla ilgili söyledikleri ise şu şekildedir:

“Ben ona Müdürüm Uçar diye hitap ederdim. Beden eğitimi öğretmeni olarak onların okula gidiyordum. Müdür beyden en önemli isteğim bana keman çalmayı öğretmesiydi. Allah razı olsun bana çok güzel bir şekilde çalmayı öğretti. Hadi hocam bana gidip bir keman alalım dedim. Aydınlar diye bir kırtasiye vardı oraya gittik çok aradık ama onun istediği gibi bir keman bulamadık. Sonra sipariş verdik bir aya gelir dediler, gittiğimizde sipariş verilmemiş, keman gelmemişti. Bende hocamdan kendi kemanını bana vermesini istedim. O da bana “Yavrum veririm vermesine ama bu keman bana ta dedemden kalma. Onun hatırası var veremem.” dedi. Çalamadığı enstrüman yoktu. Bütün enstrümanları çok güzel çalardı. Benim iki yeğenim İnönü İlkokulunda Gülen hocada okudular. İkisi de her bayramda mutlaka ya keman ya da mandolin çalarak tören alanından geçiş yaparlardı.”³⁷

---

³⁶ Burcu Satır, “Ruhi Kara ile Yapılan Görüşme”, Erzincan, 25.07.2018.

³⁷ Burcu Satır, “Yurdan Ölmez ile Yapılan Görüşme”, Erzincan, 13.07.2018.

Fotoğraf 1.16. : Geçiş Töreninde Mustafa Uçar, Gülen İpek ve Öğrencileri

Muhafazakâr kesimler müziğe karşı her zaman önyargılı olmuşlardır. Boş sözler, boş eğlenceler olarak nitelendirip Allah yolundan alıkoyduğuna inanmışlardır. Uçar ise son nefesine kadar hem ibadetlerini yerine getirmiş hem de elinden bağlamasını, mandolinini düşürmemiştir. Bu durum ile ilgili olarak Erzincan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Şube Müdürü Sayın Osman Ballı, Uçar'ın başından geçen bir olayı şu şekilde dile getirmiştir:

“Enstrüman çalması ile ilgili şöyle bir anı anlatayım. Hacca gidip geldikten sonra arkadaşları bağlama, mandolin çalmasına karşı çıkmış, onu utanmıyor musun diye uyarılmışlardır. Hacca gidip geldin, saz çalıyorsun diyerek kızmışlardır. Hoca buna anlam verememiş, hırsızlık değil, namussuzluk değil diyerek yanlış bir şey yapmadığımı söylemiştir. Bazı arkadaşları sadece bu nedenden dolayı hocaya gönül koydular.”³⁸

Kısaca özetleyecek olursak Mustafa Uçar, sadece köy enstitüsü mezunu idealist bir öğretmen değil iyi bir müzisyendir de aynı zamanda. Müziğe olan yatkınlığı ve kulağının iyi olması sayesinde yaylı, telli, mızraplı enstrümanları ustalıkla, nefesli, vurmali ve tuşlu enstrümanları da amatörce kullanmaktadır. Bu sayede okulunun hazırlamış olduğu gösterilere hem kendisi enstrümanı ile eşlik etmiştir hem de

³⁸ Burcu Satır, “Osman Ballı ile Yapılan Görüşme”, Erzincan, 26.07.2018.

öğrencilerinden bando takımları, müzik grupları hazırlayıp geçiş törenlerinin en gözdesi olmuşlardır. İnönü İlkokuluna giden öğrencilerin tamamı mandolin çalmayı Uçar'dan öğrenmiştir.³⁹ Hatta kendisi nefesli enstrümanları çok iyi çalamadığı halde öğrencilerine melodika ve zurna çalmayı da öğretmiştir.⁴⁰

1.1.12.2. Halk Oyunlarına Olan İlgisi

Halk oyunları da halk müziğinin bir parçası, aynı zamanda tamamlayıcısıdır. Mustafa Uçar küçük yaşlarda öğrendiği halk müziği ve halk oyunlarını birlikte yürütmüştür. Uçar'ın çocukluktan beri devam eden halk oyunları yeteneği köy enstitüsündeki öğretmenleri tarafında da fark edilmiş ve farklı yörelerin halk oyunlarını öğrenmesi için diğer şehirlerdeki köy enstitülerine gönderilmiştir. Öğrendiği oyunları gelip kendi okulundaki arkadaşlarına öğretmiştir.

Uçar, yakınında bulunan kız-erkek fark etmeden tüm çocuklara eliyle tempo tutup, ezgiyi mırıldanıp, Ata Barı oynatarak daha küçücükken onları eğitmeye başlamıştır. Sonra bu yaş aralığı gittikçe artmış ve her yaştan insana ayak figürleri ve koreografiler çalıştırmıştır.⁴¹ Yurdan Hanım da, Mustafa Uçar'dan Erzincan yöresi halk oyunlarını nasıl öğrendiğini şöyle anlatır:

“Ben Elazığ öğretmen okulundan mezunum. Orada folklor ekibi, izcilik grubundaydım. Uçar hocamdan bana Erzincan yöresi halk oyunlarını öğretmesini istedim, en güzel şekilde öğretti. Bende kendi arkadaşlarıma bu oyunları öğrettim. İki abimin düğününde folklor ekibi oluşturduk. Evimizin bahçesinde kına gecesinde davul zurna eşliğinde Erzincan halk oyunlarını oynadık. Düğünlerimiz de astsubay ordu evinde oldu. Orada ilk defa kız ekibi olarak biz çıkmıştık. Bütün millet parmak ısırды. Kimin sayesinde tabii ki Mustafa Uçar.”⁴²

---

³⁹ Burcu Satır, “Mustafa Temiz ile Yapılan Görüşme”, Erzincan, 21.07.2018.

⁴⁰ Burcu Satır, “Ahmet İlhan ile Yapılan Görüşme”, Erzincan, 06.08.2018.

⁴¹ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁴² 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

İlgili öğretmenler kendi okullarında halk oyunları ekipleri kurar ve bu ekipleri yıl boyu çalıştırarak çeşitli yarışmalara gönderirlerdi. Uçar da görev yaptığı yıllarda halk oyunları ekipleri yetiştirmiş, yarışmalarda başarılar kazanmıştır.⁴³ Halk oyunlarına aileden genetik bir yatkınlık olunca da akraba düğünlerinde kendi erkek kardeşleri ve eş dost ile mutlaka bir halk oyunu sergilemişlerdir.

Fotoğraf 1.17. : 1981 - Mustafa Uçar'ın Eğittiği Halk Oyunları Ekibinden Bir Kare

1.1.12.3. Erzincan Folkloruna Olan ilgisi

“Açın bakın bağrımı, bir Erzincan bir de can,
Can çıkarda oradan asla çıkmaz Erzincan.”

Yukarıdaki dizeler bile yeterli olur aslında Mustafa Uçar'ın Erzincan sevdasını anlatmak için. Ama Uçar, yüreğindeki bu sevdayı sadece dillendirmekle yetinmemiş memleketinin yıllarca saklı kalmış altın mirasını gün yüzüne çıkarmak için ilçe ilçe, köy köy gezmiş ve bu uğurda ömrünü adamıştır. Depremler Erzincan'ı her defasında yerle bir ederken somut kültür varlıklarının büyük bir çoğunluğunu da toprak altına almıştır. Uçar, Tercan'dan Erzincan il merkezine tayin isteyip göreve başladıktan sonra 1939 depreminde kaybolmuş olan Erzincan'a ait bu kültür varlıklarını ortaya çıkarma çabası içine girmiştir. Derlemelerini yaparken birçok sorunla karşı karşıya gelmiş ama bıkmadan usanmadan yoluna devam etmiştir. Zaman zaman yöre

⁴³ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

halkının çekimser tutumları (özellikle kadınların) çalışmalarını sekteye uğratmış, maddi olanaksızlıklar onu zor durumda bırakmıştır.

Mustafa Uçar 1948 yılından itibaren ciddi anlamda; özlemle, coşkuyla, bilinçli, bilgili ve ilgili bir şekilde 2002 yılına kadar Erzincan folkloru için çalışmıştır. Halk kültüründen halk oyunlarına, giyim kuşamdan örf ve adetlere, oyunlardan eğlence şekillerine, görgüden sözlü halk edebiyatına kadar derin bir araştırmacıdır. Aldığı her nefesi önce Erzincan için almış, bu akımı başlatmış olmanın haklı gururunu yaşamıştır.⁴⁴

Uçar, Erzincan folkloru ile ilgilenen herkesi çok sevmiştir.⁴⁵ Onun derlemeleri ve fikirleri kendisi gibi folklorla gönül vermiş insanların çalışmalarına ışık tutmuştur. Cengiz Bahşi, Çırahane adındaki işletmesini kurarken Uçar'ın tecrübelerinden nasıl faydalandığını şu sözleriyle anlatır:

“Başlangıçta Çırahane’yi ticari amaçla kurmayı amaçlamıştık ama Mustafa Uçar orayı daha kültür ve sanat ağırlıklı bir mekâna dönüştürdü. Erzincan halk müziğine gönül verenler diye bir çalışması olmuştu. Onu Çırahane’de büyük bir duvara pano şeklinde çalıştık. Erzincan’ın 1900-2000 yılları arası halk müziğinde, Türk sanat müziğinde, ses sanatkârlığında öne çıkmış müzisyenlerin hayat hikâyelerini pano şeklinde oluşturduk. Erzincan’da yer alan eski tarım aletleri ile ilgili bir köşe oluşturduk. Erzincan’ın kurtarılmasında rol alan önde gelen komutanlar ve sivil önderlerle ilgili bir çalışmamız olmuştu. Yani Erzincan’a kültürel yaşamını şekillendiren unsurlar konusunda bana çok büyük yardımları oldu Mustafa Uçar’ın. Mustafa Uçar Çırahane’ye koyacağımız Erzincan kültürel eserlerinin hepsinin Erzincan motifleri, çizgileri ve ölçülerinde olmasına dikkat ederdi. Örneğin her def Erzincan’a ait değildir, bunun ölçüsü bu şekilde olmalıdır, diye telkinlerde bulunurdu. Her şey Erzincan rengiyle oluşmalıydı.”⁴⁶

---

⁴⁴ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁴⁵ Burcu Satır, “Bünyamin Sonat ile Yapılan Görüşme,” Erzincan, 06.08.2018.

⁴⁶ 01.08.2018 Tarihli Görüşme.

Fotoğraf 1.18. : Erzincan Çırahane Kültür Evi

Çırahane Erzincan’da bulunan ve her köşesinde kültürel öğelere yer verilen iki katlı kültür evi mahiyetinde bir kafedir. Üst katı odalar şeklinde tasarlanmış ve odalar isimlendirilmiştir. Bu odaların içerisi divanlar, yer sofraları, kilimler, minderler ve antika değeri taşıyabilecek eşyalarla dekore edilerek otantik bir ortam oluşturulmuştur. Aynı zamanda Erzincan’a ait yöresel tatları da Çırahane’nin menüsünde görmemiz mümkündür. Bu mekânın kurulması aşamasında Cengiz Bahşi, Mustafa Uçar sürekli ile fikir alışverişinde olmuştur. Uçar vefatından önce kendisinde bulunan birçok dokümanı, fotoğrafı ve malzemeyi Cengiz Bahşi’ye emanet etmiştir. Biz de çalışmamızı oluştururken Cengiz Bahşi’nin bu özel arşivinden istifade etmiş bulunmaktayız. Çırahane’de Mustafa Uçar adına da bir oda düzenlenmiştir ve bu odada Uçar’a ait izler bulunmaktadır.

Fotoğraf 1. 19. : Çırahane’de Bulunan Mustafa Uçar Odası

Mustafa Uçar ve Ruhi Kara, seksenli yılların başında Erzincan'ın yerel televizyon kanalı olan ERT'de haftalık paket yayın şeklinde yayınlanan Kültür Köşesi adlı programda Erzincan'ın kültürel meselelerini tartışmışlar ve yöre halkını bu konularda bilinçlendirme çabasında olmuşlardır. Ruhi Kara bu anılarını anlatırken Uçar'a olan övgü dolu düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Hoca, Erzincan sınırları içerisinde çıkmadı. Bence hocanın yeri burası değildi. Ülkemizdeki çok farkı beyinlerden biriydi. O bence ülkemizin çok farklı kademelerinde görev almalıydı. O Erzincan'da kendi yağında kavruldu ve çok da büyük başarılar imza attı. Erzincan kültürü, Erzincan halk oyunları, halk müziği, gelenek göreneklerimiz çoğu onun eseridir. Bende bir halkbilimci olarak onun eseriyim.”⁴⁷

Onun derlemeleri il dışından gelip kültür araştırmaları yapan birkaç kişinin ilgisini çekmişti belki ama emeklerinin karşılığında bu ilgi Uçar'ı tatmin etmemiştir. Yetkililerin ve halkın derlemelerine olan ilgisizliğinden her daim üzüntü duymuş ve bunu her fırsatta dile getirmiştir. Kendini memleketine adanmış bu yüce insanın şahsına özel bir beklentisi hiçbir zaman olmamıştır. Bütün yakınmaları çalışmalarına olan ilgisizliktendir. Yoğun bir çabanın ardından eski Erzincan belediye binasında 4 odadan oluşan bir müze kurarak Erzincanlıları somut kültür varlıkları ile donatılmış bir müzeye kavuşturmuştur. Ama müzeye istenilen düzeyde ziyaretçi gelmemiş ve kendisi dışında ilgilenen kimse olamamıştır. Bu ilgisizliğe olan haykırımlarını bazen yerel gazeteden halka duyurmuş⁴⁸ bazen de usta kalemle kâğıda dökmüştür. Bunların kimisi yayımlanmış kimisi ise müsvedde halinde kendi dosyaları arasında diğer belgelerin arasına karışmıştır. Mustafa Uçar'ın aşağıdaki şu kısa metni onun bu konudaki üzüntüsünü ve sitemini anlamamıza yardımcı olacaktır:

“Derlemelerime Hitabet

Ey derlemelerim, gözyaşlarınızı dindiriniz. Ben yaşarken sizlerin şan kazanması mukadder değil... Ben, hayat nehrinin öbür tarafına geçmedikçe,

⁴⁷ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁴⁸ “Uçar İlgisizlikten Yakındı”, *Önsöz Gazetesi*, 27 Mayıs 2000, Erzincan.

alın terimin şerefi; kalemimin hizmet belgesi sizlere verilmeyecektir. Bu, Erzincan'ın ve Erzincanlının kaderi... Henüz yaşayan bir adamın gurur verici fazileti her zaman çirkindir. Kin, garaz, kıskançlık hayatta başarılı olanlara her zaman zarar getirmiştir. Zannedersen, ölümün fazileti karşısında, kendini bu memlekete adayanlar sizin layık olduğunuz şerefi kıskanmadan vereceklerdir. Şayet öz memleketim sizi anlamazsa, belki bir gün bir yabancı gelip memleketimi ve onun insanlarını yıkayan bir ırmağın acı, tatlı, hazin sularından bir yudum içmek isteyecektir. İşte o zaman... Evet, işte o zaman atalarımın bana bahsettiği nimetlere değil, sadece emeğime acıyacağım... Öz benliğinden kopanlara neden beyhude haykırıyorsunuz... 30.10.1990/Mustafa Uçar.”⁴⁹

Fotoğraf 1.20.: Önsöz Gazetesi “Uçar, İlgisizlikten Yakındı” Başlıklı Haber Yazısı

Uçar derlemelerini hazırlama süreçlerini zaman zaman kâğıda almıştır. Bu süreçte neler yaptığını, nerelere gittiğini, maddi ve manevi harcamalarını, insanlarla olan ilişkilerini ve yazışmalarını günlük tutar gibi “Söz uçar yazı kalır.” atasözünü düstur edinerek not etmiş ve dosyalamıştır. “Erzincan Folkloru Hakkındaki Çalışmalarım (1978)” ve “Folklor Araştırmalarım Hakkında Açıklamalar (1994)” adlı metinlerinde Erzincan halk oyunları, halk türküleri, yöresel erkek-kadın kıyafetleri ve aksesuarları, el işleri gibi yörenin kültürel öğeleri ile ilgili yaptığı

⁴⁹ Mustafa Uçar'ın daha önce yayımlanmamış Folklor Araştırmalarım Hakkında Açıklamalar adlı metninden alınmıştır.

araştırmaların detaylarını ve yaşadığı sıkıntılarını belirtmiştir. Bununla birlikte yayımlanan kitaplarının özellikleri ve halk oyunları ekiplerinin başarılarına da yer vermiştir. “Folklor Araştırmaların Hakkında Açıklamalar (1994)” metninde metin sonuna eklediğı 17 belgenin, 4 fotoğrafin nasıl hazırlandığını ve bazı yazışmaları detaylı bir şekilde açıklamıştır. Bu belgeler bu metnin devamını niteliğinde olması sebebiyle ekler bölümüne fotoğraflar halinde eklenmiştir.

“Erzincan Folkloruna Gönül Verenlere, Kendilerini Folklorcu Zannedenlere Tavsiyelerim” adlı metninde ise Erzincan yöresine ait olup farklı yörelerin kendilerine mal ettiğı kültürel varlıkların geri alınmasını, hataların düzeltilmesini ve folklorumuza sahip çıkılmasını istemiştir. “Merkez ve İlçelerimiz Arasındaki Folklor Farklılıkları” metninde Erzincan ilçesine bağılı ilçelerdeki halkın komşu illerin folklorundan nasıl etkilendiklerini detaylı bir şekilde dile getirmiştir. “Erzincan Gençliğine” adlı metninde ise gençlerden halk bilimine ve halk edebiyatına ilgi duymalarını ve bunların çözümlenmesini doğıru yapmalarını beklemiştir.

Uçar’ın yayımlanmayan bu metinleri çalışmamızın sonunda ekler bölümünde bulunmaktadır. Bunlarla birlikte Mustafa Uçar’ın çalışmalarını eleştirenler de olmuştur. Onun gelenekçi tavrını beğenmeyenler, derlemelerini doğıru kabul etmeyenler ya da onu yetersiz bulanlar Uçar’ın canını bir hayli sıkmıştır. Yoğun bir şekilde Erzincan’ın değerlerini yaşatmak için çalışırken aynı zamanda bu eleştirilere, şikâyetlere de göğüs germek zorunda kalmıştır. Uçar’ın belirli aralıklarla ziyaretine gidip dertleştiğı Osman Ballı bu durumla ilgili şöyle bir açıklama yapmıştır:

“Yeni nesil onu beğenmez ve hazmedemezdi. Özellikle halk oyunları sahasında okullarda halk oyunlarını öğreten öğretmenler vardı. Hocayı çok eleştiriyorlardı. Bende onlara şöyle dedim. Hocamız, bunları yazmış çizmiş ortaya koymuş. Siz de bilginizi belgenizi getirin öyle konuşun. Bunu yapamadılar. Hoca, doğırusunu öğretiliyordu, onlar biraz daha modernize ediyordu. Hoca da bunu kabullenmiyordu. Bu yüzden yeni nesil hocayı hem tanıyamadı hem de anlayamadı. Son dönemlerde halk oyunlarının figürlerini halk dansları adı altında modernize edip değıştirdiler. Hoca, oyunların aslı gibi

kalması gerektiğini, yeni bir şey ortaya koyulacaksa onun da ayrı bir şekilde ele alınması gerektiğini söylerdi.”⁵⁰

Mustafa Uçar gelenek ve göreneklerimize, kültürümüze derinden bağlılığı sebebiyle çağdaşlaşmanın getirdiği yenilikleri kabullenmek istememiştir. Batılılaşmanın yozlaştırıcı etkisi ile ananelerimizin yok olup gitmesinden, birlik ve beraberliğimizin bozulmasından endişe duymuştur. Yetişen yeni nesil halk oyunları eğitmenlerinin eski ve yeniye harmanlayarak oluşturdukları güncel koreografiler Uçar’ı kültürümüzün değişerek yok olması gibi olumsuz düşüncelere sürüklemiştir. Ona göre var olanlar aslını aynı şekilde korumalı yeni oluşunlar ise ayrı bir kategoride yer almalıdır. Memleketi için bir çivi dahi çakmamış insanların onun çabalarına olan saygısızlığını da asla hazmedememiştir. Onun bu düşüncelerini ve bu yöndeki çalışmalarını eleştirenlere ise Uçar Vicdan Borcu yazısında şöyle cevap vermiştir:

“Bir avuç akli olanlar bilgi ve tecrübe sahibi olmadan sonsuz fikir sahipliği taşıyan zavallılar, bir şeyler yapıyorum sanarak, ülkemizin insanının geleceğini yok etmeye uğraşıyorlar. Birinin çıkıp da “Çok bilir arkadaşım sen bu memlekete elle tutulur gözle görülür ne yaptın. Eğer Uçar hiçbir çıkar gözetmeksizin atalarımızın mirasını gün ışığına çıkaran 4 kitap yazmış, öğrencileri uğruna 42 yıl örnek bir çalışma yapmış, memleketimizin müze ihtiyacını karşılamak için varını yoğunu hatta ömrünü harcayarak 4 oda donatmışsa sen de bir oda donat da çöpten topladığın kâğıtlarla donat.” demesi gerekmez mi?⁵¹

“Ben ilk adım attım, güzide evlatlar bunu tamamlarsa, ruhum toprak altında yatan kemiklerimin iftihar ettiğini duyacaktır. Bu da benim için en büyük mükâfattır.”⁵² Uçar, Erzincan kültürünü yaşatmak için verdiği mücadelenin ardından bu sözcüklerle gençlere seslenmiş ve çalışmalarının tamamlanmasının onun mutluluğunu payidar kılacağını söylemiştir.

---

⁵⁰ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁵¹ Mustafa Uçar’ın daha önce yayımlanmamış Vicdan Borcu adlı metinden alınmıştır.

⁵² 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

1.1.12.4. Diğer Becerileri

Cengiz Bahşı, Mustafa Uçar'ın aramızdan ayrılmasının ardından yıllar sonra onun Erzincan'a kattıklarını yeniden dillendirdiği ve eksikliğini vermiş olduğu burukluğu dile getirdiği bir metin yayımlamıştır. Bu metinde Bahşı, onu şu ifadeleri kullanarak tanımlar:

“Öğretmen, doktor, heykeltıraş, ziraatçı, müzisyen, tiyatrocı, yazar, gazeteci, folklor uzmanı, şair, tamirci Mustafa Uçar. Kırk iki yıllık meslek hayatı boyunca bir gün dahi rapor kullanmayan, kendi anlatımıyla derslerinde müzik yeteneği, resim ve benzeri becerileri olmayan hiçbir öğrenciye sınıf geçirmedini beyan eden idealist bir öğretmen.... Evinin bir odasını; köylünün ütü, radyo, televizyon, telefon ve çeşitli ev aletlerini tamir etmek için ayıran bir tamirci. Yine evinin bir köşesini yöre insanlarını muayene etmek, iğnelerini yapmak için dizayn eden, gerektiğinde ilaç temininde bulunan Lokman Hekim. Yaşadığı yörenin insanlarını ağaçlandırma noktasında bilinçlendiren, aşı mevsiminde ağaçları aşıl原因 bir ziraatçı. Hiçbir ücret alamadan yüzlerce bağlama ustası, udi, kemani yetiştiren bir müzisyen.”⁵³

Mustafa Uçar'ın öncelikli ilgi alanlarının yanında bir de çok farklı alanlarda, konularda sahip olduğu beceriler vardır. Uçar ilerleyen yaşlarında dahi olsa hayatına yeni deneyimler ile renk katmış kendini her zaman geliştirmiştir. Bu başlık altında onun diğer becerilerini yaptığımız görüşmelerden hareketle aktaracağız.

Uçar, görev yaptığı okullarda materyal eksiklerini temin ederken öğrencileri ya da öğretmenleri maddi bir külfete sokmamak için tüm materyalleri kendisi tasarlamış ve gönüllü öğretmenleri ile birlikte bunları kesip yapıştırarak o anki ihtiyaçlarını karşılamışlardır. İnönü İlkokulundaki görev arkadaşı Yurdan Hanım birlikte yaptıkları çalışmaları ve materyal hazırlıklarını şöyle anlatmıştır:

“Bir 19 Mayıs töreni için Samsun Bandırma Vapurunun tekerlekli maketini yaptık. Maketi hazırlayan tabi ki Uçar'dı. Maketin tekerleklerinden tutun

---

⁵³ Cengiz Bahşı, “Bir Uçar Geçti Erzincan'dan”, *Doğu Gazetesi*, 29 Ocak 2009, Erzincan.

çocukların ellerindeki tüfeklere kadar o yaptı. Çocukları üzerine bindirdik. Ardından kağı arabası içinde top ve mermiler, onun ardında köylü kızlar ile tören alanından geçiş yaptık. Töreni izleyenlerin hepsi geçiş bitene kadar alkışladılar.”⁵⁴

Okulun bütçesinden gitmesin diye okuldaki tüm tamir işlerini kendisi yapardı diye ekleyen Yurdan Hanım sözlerine şöyle devam etmiştir:

“Uçar, trampet derilerini suya koyardı. Deriler genişleyince kasnaklarla sıkıştırıp trampet yapardı. Ben de ondan öğrendiğim şekliyle öğrencilerime trampet yapıp trampet çalmayı öğrettim. Ekiplerin, takımların flamalarını hep biz hazırlardık. Okula gelir sağlamak için, durumu iyi olmayan öğrencilere yardım edebilmek için tüm öğretmenler geceye kadar çalışır, kermesler yapardık.”⁵⁵

Yine kendi çabalarıyla hazırlamış olduğu bir Atatürk heykeli de vardır Mustafa Uçar’ın. Sevgili kızı Ayla Hanım babasının bu heykeli yapma ve kullanma aşamalarından şu şekilde bahsetmiştir:

“Görev yaptığı okulda tamamen kendi el emeği ile alçıdan normal insan boyutlarında Atatürk heykeli yapmıştı. Yeğeni olan terziden destek alarak beraber Atatürk heykeline çok şık siyah bir smokin ile siyah bir fötr şapka dikmişlerdi. Heykelin içine bir mekanik ve yarı elektrikle çalışan bir aksan eklemişti. 29 Ekim ve 23 Nisan törenlerinde uzun yıllar açık araba üstünde törene dâhil etmişti. Geçiş töreni esnasında protokolün önüne gelince mekanik sistem devreye girer Atatürk eli ile şapkasını çıkarır protokolü selamlar tekrar şapkasını başına takardı. Herkes gerçek Atatürk’ü görmüşçesine heyecanla alkış tutardı.”⁵⁶

---

⁵⁴ 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁵⁵ 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁵⁶ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

Fotoğraf 1.21. : Kendisinin Yaptığı Atatürk Heykeli

Görüşmecilerin söyledikleri ve aynı zamanda yukarıdaki resimden hareketle Mustafa Uçar'ı bir marangoz, bir heykeltıraş, bir terzi, bir teknikçi olarak görmekteyiz. O dönemin şartlarında bir öğretmenin bu işi meslek edinmiş insanları aynı anda bir araya getirmesi, getirse bile ürünün işçilik maliyetini karşılayabilmesi pek de mümkün değildir. Kendi çabaları ile yaptığı materyaller sayesinde hem okulunun gösterilerinin ardından kendinden söz ettirmiş hem de sadece malzeme ücreti vererek bunları çok uyguna imal etmiştir.

Mustafa Uçar köyde görev yaptığı dönemlerde evinin bir odasını köylünün tamir işleri için ayırmıştır. Merkeze geldiğinde ise idareci olmasına rağmen okulundaki tüm tamir işlerini kendisi yapmıştır. Emekli olduktan sonra da evde duramamış, okula ve göreve duyduğu hasretle Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurarak boş zamanlarında merkez okulları gezip hasarlı olan ders materyallerinin tamirini yapmıştır. Bu özverili davranışına yerel gazete manşetlerinde de övgü ile yer verilmiştir.⁵⁷

⁵⁷ “Altı Yıllık Emekli Öğretmen Görevinden Kopamıyor”, *Doğu Gazetesi*, 9 Kasım 1995, Erzincan.

Ayla Hanım' a yöneltilen soru neticesinde bize babasının çeşitli alanlarda yaptığı işleri şu şekilde sıralamıştır:

“Eş dost, ahbap, akraba esnaf da dâhil olmak üzere tüm tamir gerektiren saatten tutun da radyo-teyp, fotoğraf makinesi hatta son zamanlarda TV'ye kadar her şey elinden geçirdi. Sair zamanlarda ise Farsça, Osmanlıca kitap çevirisi yapardı. Özellikle el yazması eserler vardı, toprak altından bulunup çıkarılmış artık çürümeye yüz tutmuş onlarca eseri Türkçeleştirerek kaleme almıştı. Aktif olarak bir tek sporla ilgilenmedi diye biliyorum ama ona da halk oyunları oynayarak ve oynatarak bir şekilde dâhil olmuştu. El yapımı oyuncak yapmak, resim yapmak, kabartma folyo panolar yapmak, ev mefruşatı ve dahi bizlerin elbiselerine kadar kendi dikerdi.”⁵⁸

Mustafa Uçar kendi çabaları ile Osmanlıca'yı öğrenmiş ve eski kaynaklardan çeşitli araştırmalar yaparak bunları gelecek kuşaklara aktarmayı arzulamıştır.⁵⁹ Kızı Ayla hanımın da anlattıklarından yola çıkarak Uçar'ın ilgi alanlarına çevirmenliği de ekleyebiliriz. Annesinden öğrendiği terziliği okulda, evde, kurslarda hayatının her alanında yapmış, el işleri konusunda ustaca çalışmalar sergilemiştir. 72 yaşında katıldığı rölyef kursu ile gazete manşetlerine konu olmuştur. Sergiyi gezen davetlilerin ilgi odayı olan Uçar birbirinden güzel eserlerini hiç kimsenin desteği olmadan tek başına yapmıştır.⁶⁰

Sevgili dostu Ahmet İlhan, Uçar'ın çözüm odaklı teknik zekâsını ortaya koyduğu bir olayı ise bize şu şekilde aktarır:

“Bir gün İnönü İlkokulunu soba sisteminden kalorifer sistemine geçirmek için geldiler. Sistemi kurdular. Ama kalorifer sistemi çalışmadı. Mustafa Uçar da sistemin çalışması için birkaç tavsiyede bulununca oradan bir mühendis, sen ne biliyorsun? Bu işlere karışma dedi. Uğraşp durdular, başka mühendisler de geldi. Ama sistem bir türlü çalışmıyordu. Hoca da benim dediğimi bir yapın

---

⁵⁸ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁵⁹ Ruhi Kara, “Mustafa Uçar ve Kırk İki Yıl”, *Doğu Gazetesi*, 29 Ağustos 1990, Erzincan.

⁶⁰ “Bakanlıktan Rölyefe Destek”, *Önsöz Gazetesi*, 6 Haziran 2000, Erzincan.

dediğinde yine aynı şekilde tepki göstererek azarladılar hocayı. Bir hafta boyunca yapamadılar. Hoca da sonunda dayanamayarak, masrafı neyse ben karşılayacağım şu dediğimi bir yapın diye tepki gösterdi. Hocanın dediğini yaptıklarında tek seferde sistem çalıştı. Bunun üzerine hoca, oğlum ben mühendis değilim ama binlerce mühendis yetiştirdim benim talebelerimin içinden dedi.”⁶¹

Uçar gençlik yıllarında tiyatro ile de ilgilenmiş birçok oyunda rol almıştır. Hafta sonu kurslarında ve Erzincan Kültür Evi’nde verdiği kurslarda kursiyerlerine tiyatro eğitimi de vermiştir.

Eğitim hayatı bölümünde bahsettiğimiz gibi Mustafa Uçar okul bünyesinde açılan resim atölyelerinde yağlıboya ve desen çalışmaları yapmıştır ve bunları çeşitli yarışmalarda sergileyerek övgüleri üzerine toplamıştır. Sayın Ruhi Kara Uçar’ın resim yeteneğini ve hattatlığını bize anlatırken “Kitabında bulunan Erzincan giysilerinin olduğu çizimlerin birçoğu kendi çizimidir.... Hocanın el yazısı da çok güzeldir. Kendi el yazısı ile yazdığı birçok şiir ve pano vardır.” ifadelerini kullanmıştır. Ruhi Kara’ya göre Uçar’ın tek eksik yönü ehliyetinin olmamasıdır. Araba kullanmayı pek sevmemiş genellikle yürümeyi tercih etmiştir.⁶²

Mustafa Uçar’ın köyünde bağı bahçesi olmasına rağmen işlerinin yoğunluğundan ötürü tarımla pek uğraşmamıştır. Fakat ağaç aşılama gibi ince beceri gerektiren zirai bilgiye sahiptir.⁶³ Uçar aynı zamanda bölge coğrafyasına da oldukça hâkimdir. Akademik anlamda birçok şahıs ondan istifade etmiştir. Enver Konuş İpekyolu’nu araştıran bir tarihçidir ve Mustafa Uçar ile çalışması hakkında sık sık görüşmüştür. Uçar İpekyolu güzergâhını ezbere çizebilecek kadar da donanımlı bir coğrafyacıdır.⁶⁴

---

⁶¹ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

⁶² 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁶³ 08.08.2018 Tarihli Görüşme.

⁶⁴ 01.08.2018 Tarihli Görüşme.

1.1.13. Vefatı

Mustafa Uçar, ilk ciddi rahatsızlığını vefatından bir yıl önce geçirmiş ve bu süreçte tedavi için İzmir'e gittiğinde gırtlak kanseri teşhisi konulmuştur. Bir süre tedavi gördükten sonra tekrar hayatına ve görevine kaldığı yerden devam eden Uçar bir türlü yenemediği kanser nedeniyle 72 yıllık yaşamın ardından 31 Ağustos 2002 tarihinde hayatını kaybetmiştir.⁶⁵ Cenazesi Camii Kebir'de kılınan cenaze namazının ardından Terzibaba Mezarlığına defnedilmiştir.

Uçar kimseye yük olmamak için vefatından önce mezarlıklar müdürlüğüne giderek kendi mezar yerini belirlemiş ve mezar taşını yaptırmıştır. Mezarı 7. ada 251/A parselinde Terzibaba Hazretleri'nin türbesinin bulunduğu bölümün hemen yanında yer almaktadır. Uçar'a vefa borcu olarak mezarının olduğu bölüme Mustafa Uçar Bölümü tabelası asılmıştır.

Fotoğraf 1.22. : Mustafa Uçar'ın Mezarı

Mustafa Uçar'ın vefatı sevenlerini derinden etkilemiştir ve cenaze namazı yoğun bir kalabalık ile kılınmıştır. Vefatının ardından yerel bir gazetede yayımladığı yazısına Muammer Yıldıztaşı "Hayatını eğitime adayan, emekliliğinden sonra bile

⁶⁵ Muammer Yıldıztaşı, "İlimizden Bir Yıldız Daha Kaydı", *Önsöz Gazetesi*, 10 Eylül 2002, Erzincan.

insan eğitimine devam eden, duygulu, yüreği sevgi dolu, Erzincan sevdalısı bir gönül adamımızı, Mustafa Uçar'ı maalesef kaybettik.” cümlesiyle başlamış ve Uçarla aralarında geçen bir diyalogu şu şekilde aktarmıştır okurlarına:

“Henüz bana bağlama öğretecekti. Her gördüğünde neden gelmiyorsun bağlama öğrenmeye, parasız öğrettiğim için mi yoksa? Biran önce gelmelisin çünkü benim fazla zamanım kalmadı diyordu bana...”⁶⁶

Sayın Fahri Taş ise, Uçar ile olan son karşılaşmasını ve onu tekrar görememenin üzüntüsünü şu şekilde anlatır:

“Mustafa Uçar hocamızı son görüşüm 2002 yılının Temmuz ayı ortalarında oldu. Yozgat'tan misafirlerimle birlikte Kültür Evini ziyarete gittiğimizde kendisi de oradaydı. Sağlığının bozuk olmasına rağmen gelen ziyaretçileri karşılıyor, onlara Erzincan ve müze hakkında bilgiler veriyordu. Görüşmemize çok sevindi. Misafirlerimi yolcu ettikten sonra, kendisine tekrar uğrayacağımı söyledim ama kısmet değilmiş. Son görüşmemiz o oldu...”⁶⁷

Gazete haberlerinde de Uçar'ın vefat ettiği haberi onu sevenlere duyurulmuştur. Mustafa Uçar Erzincan için vefat ettiği güne kadar çalışmış, hayatta iken kıymeti bilinmemiş, öldükten sonra da hak ettiği vefa yeterince gösterilmemiştir.

---

⁶⁶ Muammer Yıldıztaşı, “İlimizden Bir Yıldız Daha Kaydı”, *Önsöz Gazetesi*, 10 Eylül 2002, Erzincan.

⁶⁷ Fahri Taş, A.g.e., s. 46.

1.1.14. Mustafa Uçar Caddesi

Uçar'ın vefatından 4 yıl sonra 2006 tarihinde Erzincan Belediyesi tarafından Kızılay Mahallesi'nde bulunan bir caddeye Mustafa Uçar'ın adı verilmiştir. Caddenin bir tarafı 13 Şubat Caddesi'ne diğer tarafı ise Nusret Çetinkaya Caddesi'ne bağlanmaktadır.

Fotoğraf 1.23. : Mustafa Uçar Caddesi'nden Bir Kare

1.2. Sosyal Yaşantısı

Yapılan görüşmelerden hareketle söyleyebiliriz ki; Uçar, elini attığı her işte başarılı olduğu gibi çevresindeki insanların da hayatlarına bir nebze de olsa dokunmayı başarmış ve onlara da bir beceri kazandırma yoluna gitmiştir. Bununla birlikte her zaman kendine katkısı olabilecek, yeni şeyler öğrenebileceği bilgili ve ilim sahibi kimselere daha yakın durmayı tercih etmiştir.

1.2.1. En Belirgin Özellikleri

Görüşmecilere “Mustafa Uçar denilince aklınıza ne geliyor, en belirgin özellikleri nelerdi?” sorusu yöneltildiğinde görüşmecilerin hemen hemen hepsi birbirine yakın yanıtları vermiştir. En dikkat çekici olan yanıt ise Uçarla bütünleşen “Erzincan'ın Atatürk'ü” tabiri olmuştur. Mustafa Uçar hem fiziksel olarak (dik

kaşlar, mavi gözler, çakı gibi bir duruş)⁶⁸ hem de düşünce yapısı olarak (açık sözlü, idealist, aydın, vatan ve milletsever)⁶⁹ Atatürk'e benzetilmiştir. Ayrıca Erzincan'da Mustafa değil çoğunlukla Uçar olarak tanınmış ve bu şekilde kendisine hitap edilmiştir.

Uçar, sert bir duruşla ve gür bir sesle etrafındakilerin ilk etapta çekindiği birisi olmuştur. Ama onu tanıyanlar onun karşısındakini azarlıyormuş hissi uyandıran konuşma tarzına alışmışlar, bu durum kendilerini rahatsız etmeyip ona asla kırılmamışlardır.⁷⁰ Jest ve mimiklerini çok iyi kullanmış, anlattığı olayları onu dinleyenlere sanki yaşıyormuş gibi heyecanla, oturuyorsa ayağa kalkarak, canlandırarak aktarmıştır.⁷¹

Fotoğraf 1.24. : 1988 - 23 Nisan Kutlamalarında

Mustafa Uçar çok dakik, titiz, düzenli ve hata kabul etmeyen bir yapıya sahiptir. Cengiz Bahşi, Uçar'ın bu özelliklerini ortaya koyan bir anısından şöyle bahseder:

⁶⁸ 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁶⁹ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

⁷⁰ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁷¹ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

“Mustafa Uçar hocamla 1999 yılında tanıştım. O zamanlar Erzincan Üniversitesi’nde öğrenciydim. Üçüncü sınıftayken Erzincan’ın tarihini kültürünü yansıtan ticari bir işletme açmaya karar verdim. Bununla ilgili kimden yardım alabileceğimi sormak için kültür müdürlüğüne gittim ve bana Mustafa Uçar’la görüşebileceğimi söylediler. Kendisini telefonla aradım sözleştik. Çok ilkeli ve disiplinli biriydi. Ben görüşmeye geç kaldığım için görüşmemişti benimle. Bir gün sonra davet etti ve görüştük.”⁷²

Çözüm üreten, pozitif, açık fikirli, demokrat, disiplinli, otoriter bir o kadar da yufka yürekli ve merhametli olan Uçar’ın, haksızlığa, saygısızlığa ve lakaytlığa hiç tahammülü olmamıştır.⁷³ Ciddiye alınmadığını ve onunla ilgilenilmediğini fark ettiği zamanlarda çok sert tepkiler vermiştir. Mustafa Hoca’yı ilk tanıyanlar onu çok ciddi, agresif ve sert biri zannetmişlerdir. Ama aslında kendisi insanlara karşı saygılı, sevgi dolu, mütevazı, yardımsever biridir. İş bitiricilik özelliği sayende problemi olan her kademedden insan siyasetçiler de dâhil onun kapısını çalmıştır.

Boş kalmayı pek sevmemiş, kendine uğraşlar bulmuş, resim çizmiş, kitap okumuş, notlar tutmuş, tamir işleriyle uğraşmış ve en çok da müzikle alakadar olmuştur.⁷⁴ Kılı kırk yaran, her şeyi en ince ayrıntısına kadar düşünen, mükemmeliyetçi bir yapıya sahiptir. Uçar’ın hayatının son zamanlarında kendi kurduğu müzede müzik dersi verdiği öğrencisi Metin Şahin, Uçar ile yaşadığı bir anıyla onun bu yapısını ortaya koymuştur. Hocanın verdiği ödevi okul derslerinin yoğun olması nedeniyle tam yerine getirememiş ve hocadan bir hayli azar işitmiştir. Çocukluk haliyle hocaya küsmüş ve ailesine bir daha hocanın yanına gitmeyeceğini söylemiştir. Ailesinin öğütlemeleri üzerine ders almaya tekrar devam etmiş ve bu mükemmeliyetçilikle derslerine özenle çalışmıştır. Metin Şahin, kendine verilen görevlere karşı özverili ve disiplinli olma meziyetini Mustafa Uçar’a borçlu olduğunu ve ona minnettar olduğunu dile getirmiştir.⁷⁵

---

⁷² 01.08.2018 Tarihli Görüşme.

⁷³ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

⁷⁴ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

⁷⁵ 12.08.2018 Tarihli Görüşme.

Uçar, hanımı rahmetli olduktan sonra Yavuz Selim Mahallesi Yeşil Vadi Sitesi'nde bulunan evinde yalnız yaşamaya başlamıştır. Kızı Mehpere hanımla evi karşı karşıyadır. Kızı Ramazan'da babasını düşünerek iftar için bir kap yemek götürmüştür. Tabi Hoca bu düşünceli davranışa kendi prensipleriyle karşılık vererek kızına yemeği geri götürmesini söylemiştir. Ertesi gün bir torba dolusu erzakla kızının kapısını çalmış ve kızından kendisi için yemek pişirmesini rica etmiştir. Damadından kendisini köye götürmesini istemiş, yolda giderken onu bir benzinliğe götürüp aracın benzinini mutlaka almıştır.⁷⁶ Mustafa Uçar kendine münhasır yapısıyla, sert bakışlarının altında gizlediği ince ruhunu olaylara çok hassas bir şekilde yaklaşarak ortaya çıkarmıştır. Kızı dahi olsa kendi emeği, kendi katkısı olmayan hiçbir şeyi kabul etmeyi uygun görmemiştir.

Fotoğraf 1.25. : Mustafa-Mahinur Uçar, Hülya-Hasan Ersoy ile torunları Sevda ve Emre

Çalışkanlık en büyük düsturu olmuş, hayatını kurallar ve kanunlar üzerine kurmuştur. Bir Erzincanlılar gecesinde Uçar, bağlamasıyla türküsünü söyledikten sonra mikrofonu eline alıp “Bu dünya fani, bir gün hepimiz göçüp gideceğiz. Lakin bizden sonra kalanlar sakın çalışmayı bırakmayın.” diyerek kendinden sonraki nesillerin de çalışkanlığı prensip edinmeleri gerektiğini söylemiştir.⁷⁷

⁷⁶ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁷⁷ 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

İnsani ilişkileri çok iyi olan Uçar, onu söylenenleri ve ondan rica edilen şeyleri asla kulak ardı etmemiş elinden geldiği kadar çevresindekilere yardımcı olmaya çalışmıştır. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Şube Müdürü Osman Ballı, Uçar'dan zaman zaman belirli konularda araştırmalar yapmasını ve doküman halinde kendisine ulaştırmasını rica etmiştir. Hocamız o gece uyumamış, özenle çalışmalarını tamamlayıp daktilo ile yazarak ertesi gün müdürümüze sunmuştur.⁷⁸

Tercan'da Yatılı Bölge Okulu müdürlüğü yaparken Uçar'ın yaşadığı bir olay onun ne kadar duyarlı ve yardımsever olduğunu koyuyor ortaya. Karın çok fazla yağdığı bir günde kendi okulunda görev yapan iki öğretmen ava gitmişlerdir. Kar fırtınası başlayıp yollar da kapanınca orada mahsur kalmışlardır. Yakınları gelip Mustafa Uçar'a öğretmenlerden haber alamadıklarını söyleyince Uçar yanına birisini alarak bir atın üstünde dağa gitmiş ve onları donmak üzereyken bulup kurtarmıştır. Kendisinin sesi biraz kısıktır. Bu kısıklık o dönemde maruz kaldığı soğuk havanın etkisinden olmuştur.⁷⁹

Fotoğraf 1.26. : 1969 - Tercan'ın Kurtuluş Bayramında At Binerken

⁷⁸ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁷⁹ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

Mustafa Temiz yaptığımız görüşmede onun bilinmesini istemediği bir özelliğinden de şu şekilde bahsetmiştir:

“Merhum olduğu için söylemekte sıkıntı görmüyorum. Bizlere etrafınızda fakir fukara, okumayan öğrenci varsa bana bildirin ama benim yardım ettiğimi söylemeyin derdi. Biz ona söyledik. O ya bizim vasıtamızla ya da kendisi hiçbir yerde bahsetmemek kaydıyla yardımlarını gerçekleştirirdi.”⁸⁰

Uçar 2002 yılında hayatını kaybettiği için çalışmamız sırasında kendisini birebir gözlemlene şansımız olmamıştır. Yapılan tüm görüşmelerde görüşmecilerin vermiş olduğu benzer yanıtlar, yaşanan olaylarda sergilenen tutumlar Uçar’ın karakteristik özelliklerini anlayabilmemiz için kısmen yeterli olmuştur.

1.2.2. Ailesi İle Olan İlişkileri

Mustafa Uçar’ın karakterini göz önünde bulundurarak ailesi ile olan ilişkilerinde de disiplinli duruşunu sergilediğini düşünebiliriz. Uçar, evinde pek konuşmayan otoriter bir eş bir baba olmasına karşın ailesine bir o kadar da düşkündür. Arkadaş çevresiyle, komşularıyla, dostlarıyla son derece keyifli zamanlar geçiren Uçar, ne yazık ki kendi çocukları ile o samimiyeti kuramamıştır. Çocukları babalarının karşısında kendilerini güçlkle ifade etmişlerdir. Bunun sebebi Uçar’ın mükemmeliyetçi yapısıdır. Çocukları babalarına yanlış bir şey söylemekten, yanında hatalı bir davranış sergilemekten hep çekinmişlerdir.⁸¹

Mustafa Uçar yoğun iş temposu ve yürüttüğü çalışmalar nedeniyle ailesine yeteri kadar zaman ayıramamıştır. Hafta sonları bile sürekli çalıştığı için dini bayramlar haricinde ailecek kahvaltı sofrasına oturamamışlardır. Kızı Ayla Hanım babası ile yaşadıklarının sevincini ve yaşayamadıklarının iç burukluğunu şu şekilde dile getirmiştir:

“...bize ailesine pek zaman ayırmazdı. Hafta sonları bir kere bile babamızla kahvaltı etme şansımız olmadan büyüdük. Ailece yılda iki defa dini

---

⁸⁰ 21.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁸¹ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

bayramlarda kahvaltı ederdik sadece. Bizimle pek şakalaşmazdı, oyunlar oynamazdı, hep ciddi, resmi bir havası vardı, ben hariç.. En küçük olmanın avantajını sonuna kadar kullandım hep. Annemin olmadığı zamanlar da (aile ziyareti için gittiği zamanlar) babamla beraber yatardık. Çok küçük olduğum için karyolaya boyum yetişmezdi kendisi kolumdan tutup çekerken "eşşek kadar olmuşsun" derdi. En mutlu olduğum anlardı.”⁸²

Fotoğraf 1.27. : Torununun Doğum Gününden Bir Kare

Kızı Hülya Hanım ise yaptığımız görüşmede babasının disiplinli ve otoriter birisi olduğunu ancak evlatları arasında hiç ayırım yapmadığını söylemiştir. Kendi hissiyatına göre babasının nazı en çok kendisine ve eşine geçmektedir. 1979 yılında Hülya Hanım bankacılık sınavını kazanma haberini babasının gözyaşları içinde kendisine müjde vermesi ile öğrenmiştir.⁸³

⁸² 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁸³ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

Fotoğraf 1.28. : Hülya ve Hasan Ersoy'un Nikâh Töreninden Bir Kare

Mustafa Uçar otoriter eş, baba kimliğini torunları üzerinde de korumuştur. Başka çocuklara ya da öğrencilerine olan sevecen tutumu kendi torunlarına sergileyememiştir. Belki de ailesine karşı olan beklentisi diğer insanlara nazaran daha fazla olmuş, kendi çalışma azmi ve başarısını çocuklarına, torunlarına bu sert duruşla aktarmak istemiştir. Yapılan görüşmede sevgili torunu Sevda Hanım dedesinin diğer torunları ve kendisi ile olan yakınlığını şöyle anlatır:

“Torunlarıyla olan ilişkileri aslında çocuklarıyla olandan pek de farklı değildi. Diğer çocuklarla daha fazla şakalaşır, espriler yapardı. Ben de bu duruma içten içe üzülürdüm. Ama bizi çok sever, korur kollar, eğitimimiz için en doğrusu ne ise onu seçmemiz konusunda yol gösterici olurdu. Belki başka dedeler gibi omuzlarında taşımadı, parka götürmedi ama onun için ne kadar değerli olduğumuzu bakışlarıyla bizlere yaşattı. Dedemin dokuz torunu var ve ben ikincisiyim. Dedemle diğerlerine göre daha uzun vakit geçirebilme şansım olduğu için kendimi çok mutlu hissediyorum.... Biz dedemle karakter olarak çok benzer özelliklere sahiptik. Öyle ki benim için anasının ya da babasının kızı demezler, dedesinin torunu derler. Dolayısıyla bu benzerlik bağlarımızın daha da kuvvetlenmesine neden olmuştur. Aramız çok iyiydi. Ne demek istediğini gözlerinden anlardım. Ben liseyi bitirdikten sonra üniversite

sınavlarına hazırlanmak için dershaneye gittiğim dönemde sık sık dedemde kaldım. Bu süre içinde çok fazla paylaşımımız çok güzel anılarımız oldu. Son kitabını birlikte düzenledik. Beraber geçirdiğimiz her an benim için bir anı değeri taşıyor.... Şuan Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde Dr. Öğretim Üyesiyim. Bugün burada oluşumun en büyük mimarı, dedemdir! Onun etkisiyle okuma aşkı ve araştırma merakı edindim, minnettarım.”⁸⁴

Fotoğraf 1.29. : Mustafa-Mahinur Uçar ve Torunları

Ataerkil ve otoriter bir aile yaşantıları olmakla birlikte Uçar'ın eğitimci ruhu ve merhamet dolu yüreği, Mahinur Hanım'ın hamaratlığı ve sevecenliği sayesinde çocuklarını saygılı, prensipli, dürüst, bilinçli, çalışkan, Türk kültürünün değerleri ile yoğrulmuş bir şekilde yetiştirmişlerdir. O dönemin de şartlarını ele alacak olursak ülkemiz hala bir tarım ülkesi iken, Erzincan gibi küçük bir şehirde Uçar gibi ileri görüşlü bir insanın, çocuklarının eğitimi ve iş hayatı ile bu denli yakından ilgilenmesi ve onların her daim arkasında olması çocukları için çok büyük bir şanstır.

Bir eğitimci olarak Uçar'ın çocuklarını, torunlarını yetiştirirken baba, dede rolünde mi yoksa öğretmen rolünde mi olduğu sorusunun en net cevabını torunu Sevda Hanım'dan şu şekilde aldık:

⁸⁴ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

“Bana göre öğretmenlik ön plandaydı. Ben dedemle alışverişteyken kendimi matematik dersinde, sohbet ederken hayat bilgisi veya Türkçe dersinde, piknikteyken fen bilgisi, coğrafya dersinde gibi hissedirdim. Bu çabasıyla teorik bilgimizi pratiğe dökmemizi bize aşılama istediğini düşünüyorum.”⁸⁵

Ayla Hanım hem babası hem de öğretmeni olan Mustafa Uçar’ın kendisine her alanda verdiği eğitimden şöyle bahseder:

“Sıkıysa basit bir matematik problemini çözüme veya bir kelimeyi yanlış oku, affetmezdi ve arada kalan annem olurdu tabii. Bana ilk defa tığ tutup zincir çekmeyi, kasnak ile servis peçetesi işlemeyi kendisi öğretmiştir. Bunları kolay öğrendim ama kareli kumaş ile pileli bir etek dikme dersi var ki, şu an yazarken bile ürperiyorum. Maalesef genlerdeki terzilik bende yokmuş ki, bir hafta sonunda pes eden kendisi oldu. Sayısal, sözel, görsel, sanatsal zekâ gelişimdeki eğitimi ve el becerisi kazandırma/artırma yönünde bitmek bilmeyen dağarcığına sahipti.”⁸⁶

Fotoğraf 1.30. : Damatları ve Torunları ile Birlikte

⁸⁵ Burcu Satır, “Sevda Özütürker ile Yapılan Görüşme”, Erzincan, 10.12.2018.

⁸⁶ Burcu Satır, “Ayla Mete ile Yapılan Görüşme”, İzmir, 12.07.2018.

Uçar, çocuklarına el işi öğretmekte adeta bir anne görevi görmüştür. Kendisinin meraklı ve başarılı olduğu her konudan çocuklarını da bihaber bırakmamış, kendi yeteneklerini keşfetmeleri için onlara fırsatlar tanımıştır. Bu bölümü yine Ayla Hanım'ın babası için gururla ve minnetle söylediği şu cümlelerle sonlandırmak daha uygun olacaktır:

“Bana ilk okuma-yazmayı, ilk resim yapmayı, davranış-oturma-kalkmayı öğretenim kendisidir. Resimde beni yarışmalara sokup Türkiye derecesi almamı sağlamıştır. Çaldığım enstrümanlarda, mırıldandığım tüm eserlerde babamın etkisi büyüktür. Bana bale eğitimi aldırdı küçük yaşta ki bu da ne kadar aydın bir insan olduğunun göstergelerinden biridir. İlk matematik problemim, ilk fen bilgisi dersim babamdır. İlk cümlem onunla başladı, sanırım onunla da son bulacaktır.”⁸⁷

1.2.3. Çevresindeki İnsanlarla Olan İlişkileri

Mustafa Uçar birçok insanın hayatına yakından dokunmuş, birçok insana yol göstermiş, sohbet etmiş, öğrenmiş ve öğretmiş olmasına rağmen dost edinme konusunda oldukça seçici davranmıştır. Tanıdığı herkesle merhabası olmuş fakat çok az insanla samimi diyaloglar içine girmiştir. Etrafında genellikle kaliteli ve onu anlayan insanlar olmuştur. Kendisi de tabiri caizse meyve veren ağaçların dibine oturmuştur.⁸⁸ Onun kapısını çalan hiç kimse geriye boş dönmemiştir. Elinden geldiği kadar tecrübesiyle, bilgisiyle ve özverisiyle onlara yol göstermiştir. Kendi bildiklerini başkalarıyla paylaşmaktan zevk almıştır. Bu nedenle Uçar'ın evi eski öğrencileri, akademisyenler, öğretmenler ve bunun gibi öğrenmeye açık birçok insanla dolup taşmıştır.⁸⁹ Sayın Cengiz Bahşi, Mustafa Uçar ile olan muhabbetini ve kendine kattıklarını şu sözleriyle açıklamıştır:

“O bizim kültür abidemiz gibiydi. Ben onun dizinin dibinde oturmaktan, Erzincan'la ilgili konuşmaktan çok keyif alırdım.... Mustafa Uçar, Erzincan'daki çalışmalarımızda bizim fikirlerimizi kalıba sokup şekillendirdi.

⁸⁷ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁸⁸ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁸⁹ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

Benim Erzincan'a aidiyet duymamda Mustafa Uçar'ın büyük katkısı olmuştur. Hocam bana bir gazetede Erzincan'la ilgili mutlaka yazmalısın demişti. Onun tavsiyesiyle Erzincan'ın yerel gazetesi Doğu Gazetesi'nde 7-8 yıl köşe yazarlığı yaptım. Yerel konular, Erzincan tarihi, günlük yaşam, sorunlar konularında yazılar yazdım. Tabi bu alt yapının oluşmasında Mustafa Uçar hocanın çok ciddi katkıları vardı. Yaşadığımız şehrin geçmişini bilmek çok önemli. Bu anlamda da Mustafa Uçar hoca ile yaptığımız sohbetlerin bu yazıların oluşmasında bir alt yapı oluşturdu. Dışarıdan gelen biri olarak Erzincan hakkında, Erzincan halkından daha fazla bilgim olduğunu söyleyebilirim.”⁹⁰

Uçar eş, dost ve arkadaşları ile kiskanılacak bir diyaloga sahiptir. Anlatıp gülmesiyle, taklitler yapmasıyla, saz çalıp türkü söylemesiyle, monolog yapmasıyla etrafındakilere çok keyifli zamanlar geçirmiştir. Hastası olan, düğün yapacak olan, kız isteyip kız verecek olan merasimleri için Uçar'ın desteğini almış, hastane ve resmi daire işleri, av seansları ve gezilerde ilk aranan isim olmuştur.⁹¹

Fotoğraf 1.31. : Mustafa Uçar ve Çeşitli Kurumlardan Arkadaşları

⁹⁰ 01.08.2018 Tarihli Görüşme.

⁹¹ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

Misafir ağırlamayı çok seven Uçar, her akşam kapıyı gözleyip acaba bugün kim gelir diyerek merakla beklemiş, gelen olmazsa da çok üzölmüştür. Yaşına rağmen misafirini kapıda karşılayıp giderken de kapıya kadar eşlik ederek uğurlamıştır. Misafirinun bir sıkıntısı varsa elinden geldiğince yardımcı olmaya çalışmıştır. Ziyaretçilerine ikramlarda bulunmak ona büyük keyif vermiş, normal günlerde sofralarında çok sık yer almayan yemekler misafir olduğı zaman muhakkak yapılarak mükellef sofralar kurulmuştur.⁹²

Mustafa Uçar yakınlarının hastane işleriyle de ilgilenmiştir. Doktor randevularını bizzat kendisi almış, götürüp muayene ettirmiş, gerekirse ameliyat işlerinde de refakat edip hastasının tedavisini yakından takip etmiştir. Uçar yaşlılara karşı da oldukça saygılı ve merhamet doludur. Nerede bir yaşlı görse ceketinden bir kalem ve kâğıt çıkarmış sorular sorup sorduğı sorulara cevap alamaya çalışmıştır. Bazen cevap veremeyenler olunca iyi bir anını kollayarak biraz neşelendirip kesinlikle ağzından bir cevap almıştır. Ayrıca davet edilen yerlere de eli boş asla gitmemiştir.⁹³

Sayın Ruhi Kara, Uçar'ın yakınlarının işlerini hallederken ön ayak olmasını şu ifadelerle anlatır:

“Köylerden şehre gelen tanıdıkları, arkadaşları, Tercan'dan tanıdığı yakınları Erzincan'a gelince Uçar onlarla yakinen ilgilenirdi. Merkezdeki işlerinde yardımcı olur, yedirir, içirir, ağırlar, evlerine öyle gönderirdi. Hatta kendi köyünün resmi dairelerdeki bütün işlerini, bürokraside olan tek kişi olduğundan o hallederdi. Yaşlılara da çok yardımcı olurdu. Doktor olan velilerini arar, hasta yakınlarının işlerini hallederdi. İlaçlarını alır parasını öderdi.”⁹⁴

Mustafa Uçar hem mesleğı gereğı hem de sevdiğinden çocuklarla özel bir yakınlığı vardır. Öğretmenlik ve idarecilik yaptığı dönemlerde okulundaki çocuklar kendisinden biraz çekinseler de özünde kendisini çok sevmişler ve çok büyük bir

---

⁹² 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

⁹³ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁹⁴ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

saygı ile ona yaklaşmışlardır. İnönü İlkokulunda okuyabilmek için öğrenciler aylar öncesinden kayıt sırasına girmişlerdir. Uçar, öğretmenlerini ve öğrencilerini hiç üzmezken onlara çok sevecen yaklaşmıştır.⁹⁵

Sevgili kızı Ayla Hanım babasının çocuklara karşı olan düşkünlüğünü şu sözleriyle dile getirmiştir:

“Çocuklara onun kadar merhametli, sevecen yaklaşan az bulunur. Onlara pamukmuşçasına davranırdı. Elleri kavramaya ilk başladığında kalem verip bir şeyler karalatması, ayaklarının üstünde henüz durmaya başlayan oğluma hemen eline mandolini alıp tempo tutturması bile eğitime dâhil değil mi? Yalnız tüm bu sevecen dolu yaklaşım 5-6 yaşına kadardı. Bir anda sertleşir, disiplin dolu bakışlar ile hemen okuma-yazma, resim yapma, enstrüman çalma ve bilim eğitimine geçiş yapardı. Siz bile şaşardınız bu hıza.”⁹⁶

Kısacası Mustafa Uçar, onu tanıyanlar için her konuda yardım alınabilecek birisi olarak sürekli aranan ve ziyaret edilen bir kişi olmuştur. Hayattaki tek gayesinin insanlığa faydalı olmak olduğunu kendisi her mecrada dile getirdiği gibi beklentisiz bir şekilde yaptığı iyiliklerle de bunu bir davranış haline getirdiğini görüyoruz.

1.2.4. Temizlik, Kılık-Kıyafet Düzeni

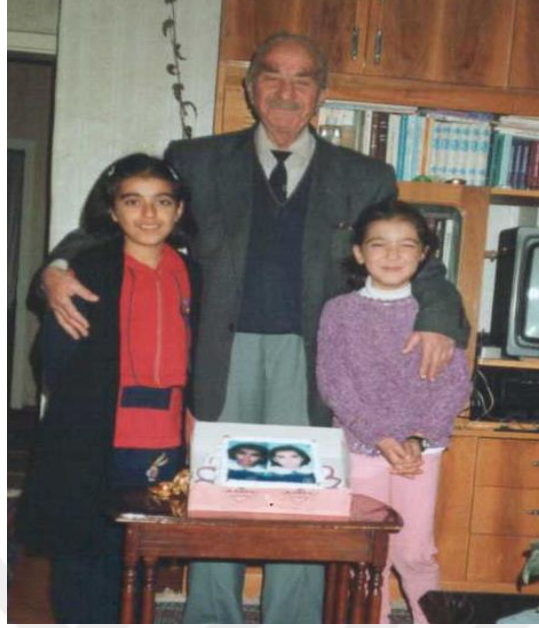
Mustafa Uçar kılık kıyafet düzenine, giydiklerinin uyumuna ve temizliğine özen göstermiştir. Kıyafetleri her daim ütülüdür. Öğretmenleri okula ayakkabılarını boyamadan geldiklerinde Uçar’ın muntazam kıyafetlerinin yanından ondan utanmışlardır. Vefatına kadar boynundaki kravatını asla çıkarmamıştır.⁹⁷ Hafta sonları okula gittiğinde, emekli olduktan sonra müzedeki görevinde ve vermiş olduğu kurslarda her zaman kumaş pantolon, gömlek ve kravatı muhakkak olmuştur. 72 yaşında vefat eden Uçar o güne kadar kravat takma alışkanlığını hiç terk etmemiş, her daim temiz ve özenli giyinmeye dikkat etmiştir.

---

⁹⁵ 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁹⁶ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁹⁷ 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

Fotoğraf 1. 32. : Komşusunun Kızları Ayşe ve Tuğçe Aktaş ile Birlikte

Uçar'ın evindeki gardırobun düzeninden ve kıyafetlerine olan hassasiyetinden kızı Ayla Hanım şöyle bahseder:

“Gardırop nerdeyse onun kıyafetleri için ayrılmış bölümlerden oluşmuştu. Av kıyafetleri - aksesuarları, askeri kıyafetleri (yazlık-kışlık), okul için bir dizi takım elbiseleri. Sık ve düzenli aralıklar ile temizliği ve bakımı yapılırdı. Yakası kolalı gömlekler de rengine göre askıda ki yerini alırdı. Giyeceği takım elbise rengine göre çorap rengi seçer, renk uyumuna dikkat ederdi. Temiz, ütülü giyinirdi. Hafta sonları okula giderken bile kravatlı giderdi. Elleri her daim bakımlı ve temizdi. Banyosunu ihmal etmezdi.”⁹⁸

1.2.5. Kitap Okuma Alışkanlığı

Mustafa Uçar'ın evinde ve okulunda oldukça büyük kütüphaneleri vardır. Evinde bir sehpanın üzerinde kitabı, gözlüğü ve not defteri her daim hazır bir şekilde durur ve okuduğu bütün kitapları bu not defterine not eder, kitabın içinden hoşuna giden kısımları not alırdı.⁹⁹

⁹⁸ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

⁹⁹ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

Okul çıkışları Uçar'ı Kültür Evi'nde ziyaret edip m zık dersi alan Metin Şahin de hocasını ne zaman görse elinde bir kitap olduğunu ve okuduklarını kendisiyle paylaştığını yaptığımız görüşmede dile getirmiştir. Yine sevgili kızı Ayla Hanım babasının okuma alışkanlığını ve çocuklarına bu alışkanlığı nasıl kazandırdığını Şu ifadeleriyle açıkça ortaya koymaktadır:

“ ok okuduğu için biz de etkilenirdik. Annemin de bizim de elimizde kitaplar olurdu sıklıkla. Evimizde de güzel bir kitaplığımız vardı. Bana ilk okuduğum kitap ile başlayan bir defter tutturmuŐtu. Kitabın adı/yazarı/konusunu not alırdım. Bu sevdamızda yine babamla başlamış oldu. YaŐım k  ukken eğer evde okuyacak bir Şey bulamazsam kütüphanedeki Hayat Ansiklopedisine sarardım. Annem bazen yeter okudun diye beni alıkoyacak olsa ev - el işi yapmam konusunda baskı yapacak olsa babam imdadıma yetiŐir bırak  ocuk okusun derdi. Kitaplara olan eğilimim de kendisinin bir kopyasıyım diyebilirim.”¹⁰⁰

Şairliği, köşe yazarlığı ve her konu hakkında bir fikre sahip olması Uçar'ın okuyan, araştıran bir insan olduğunun kanıtıdır aslında. Geleneksel bir düşünce yapısına sahip olmasına rağmen okuyup araŐtırarak değişen ve gelişen dünyada öğrencilerini her geliŐmeden haberdar etmiştir. Dost meclislerinde yapılan sohbetlerde Uçar söyleyecekleri merakla beklenen, hep dinlenen bir kişi olmuştur.

1.3. Dini Yaşantısı

Köy Enstitüleri son dönemlerinde komünizmi ve dinsizliği aŐıladıĐı gerekçesi ile sürekli eleŐtirilmiŐ ve siyasi sebeplerden dolayı kapanma sürecine girmiştir. O dönemlerde yayılan bu düşünceler sebebiyle okuldan mezun olan  Ğretmen adaylarına da kısmen dinsiz gözüyle bakılmıŐtır. Bu bölümde Mustafa Uçar'ın dini yaŐantısına yer vererek onun hakkında oluŐabilecek bu yanılığıyı açıklığa kavuşturmak istedik.

---

¹⁰⁰ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

1.3.1. Namaza ve Oruca Verdiği Önem

Mustafa Uçar beş vakit namazını hiç terk etmemiştir. Oruç tutma konusunda da oldukça hassas olmuştur.¹⁰¹ Sevgili kızı Ayla Hanım, Uçar'ın namazına ve orucuna karşı olan bu hassasiyetini şöyle ifade etmiştir:

“Namazını özel bir odada ve çok itinalı kılardı. Sanırım konsantrasyonu sağlamak huşu ile kılmak için. Namaz odasının kible duvarında kocaman bir Kâbe resmi asılıydı. Abdest seremonisinden tutun da namaz bitene kadar farklı bir ciddiyet gelirdi üzerine. Diyebilirim ki bana ciddi manadaki en önemli tavsiyesi de “namazını asla bırakmayacaksın” olmuştur. Yemeğe düşküncü, açlığa pek tahammülü yoktu. Kahvaltısı, öğle yemeği, akşam yemeği saatliydi o yüzden. Buna rağmen Ramazan ayında orucunu çok düzgün tutardı. Normal zamanlarda gergin olmasına rağmen oruçlu iken hep kendini sakin tutardı.”

Uçar, müzede kültür rehberliği yaparken kendi imkânlarıyla müzenin bir bölümüne mescit yapmıştır ve vakti geldiğinde namazlarını orada kılmıştır.¹⁰²

1.3.2. Kur'an-ı Kerim Okuması

Mustafa Uçar, Kuran okumayı iyi bilirdi ve düzenli olarak Kuran'ı okuyup bitirerek hatim yapardı. Tefsir üzerine de çalışmalar yapmış ve bu çalışmalarını notlar tutarak başka kaynaklardan da araştırmıştır. Zamanı gelince notlarında biriktirdiği bilgileri çevresindekilerle paylaşmıştır.¹⁰³ Müzedeki mescitte boş zamanlarında özel rahlesinin üzerinde Kuran okumayı da ihmal etmemiştir.

1.3.3. Hac Ziyareti

1991 yılında Uçar, eşi Mahinur Hanım ile Hac vazifesini yerine getirerek hacı olmuştur. Mübarek toprakları ziyaretinin ardından Hacı Adaylarına Özet Rehber adlı kitabını yayımlamıştır. Kendi edindiği tecrübelerini çok sade ve anlaşılır bir üslupla,

---

¹⁰¹ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁰² 12.08.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁰³ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

sanki okuyucuyla konuşuyormuş gibi anlatmıştır. Kitabın sonuna da kroki mahiyetinde iki çizim ekleyerek oralara gidecekler için kolaylık sağlamak istemiştir.

Fotoğraf 1.33. : 1991 - Hac Vazifesinden Bir Kare

1.3.4. Kul Hakkına Verdiği Önem

“Tam bir devlet adamıydı” cümlesi Uçar için ithaf edilen diğer vasıflardan birisi olmuştur. Görüşmecilerin böyle düşünmesini sağlayan en önemli unsur ise Uçar’ın devlet malına karşı hassasiyeti ve korumacı tavrı olmuştur. Devletin malı üzerinde ülkede yaşayan tüm vatandaşların hakkı olduğunu düşünerek kamu görevini sürdürdüğü süre içerisinde kamuya ait hiçbir malı gereksiz yere kullanmamış, kullandırmamıştır. Kul hakkı konusunda her zaman ince hesaplar içinde olmuştur. Bu konu ile ilgili bir anısını Sayın Ruhi Kara şu şekilde anlatır:

“Hocayı, Tercan’da yatılı bölge okulu için odun alma komisyonuna yazmışlar. Yönetmeliğe göre odun, palamut odunu olmalıdır. Odunlar gelmiş ve okulun bahçesine gitmiş. Bütün heyet ordaymış. Kamyonların içine baktığında odunların palamut değil söğüt odunu olduğunu görmüş. Başta yanlış geldiğini düşünmüş. Ama oradakiler ısrar etmiş doğru geldi diye. Heyetin geri kalanı

odunun palamut olduğunu iddia etmişler. Ama hoca da söğüt olduğundan eminmiş. Hoca tutanağın altına imzasını atmamış. Heyet kaymakama gidip hocanın imza atmadığını söylemiş. Kaymakam da hocayı çıkarıp başka birini koyun demiş. Bu sayede o odunlar palamut odunu olarak alınmış. Hoca, bu olay her zaman içimde ukde olarak kaldı derdi. Umarım hassasiyetini anlatabilmişimdir.”¹⁰⁴

Fotoğraf 1.34. : 1977 - İnönü İlkokulu Müdüriyetinde

Yine, Mustafa Uçar’ın idarecilik yaptığı İnönü İlkokulundaki demirbaşları kendi malından daha çok sahiplenerek koruyup tamir etmesine şahit olan Sayın Mustafa Temiz aralarında geçen bir diyalogu bize şu şekilde aktarmıştır:

“Devletin karbon kâğıdı bile onun için çok önemliydi. Karbon kâğıdının son boyası çıkana kadar öğretmenlerine kullandırırdı. Devlet malını korumamız lazım derdi. Bir gün ziyaretine gittiğimde, oturduğu koltuğu sökmüş tamir ediyordu. Ben de takılarak dedim ki; “Hocam ödenek yok mu? Yeni bir koltuk alsanız” o da cevaben; “Bu koltukta yetmiş milyonun hakkı var. Ben bu koltuğu tamir eder ve 5 sene daha kullanırım.” dedi. Bu kadar milliyetçiydi.

¹⁰⁴ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

Okuldaki telefonda kilit görmüştüm. İnsanlar rastgele telefonu kullanır diye telefonu koruyordu.”¹⁰⁵

Görevi süresince yapılan resmi törenler ve gösterilerde gerekli olan malzemeleri Mustafa Uçar hep kendi imkânları ile temin etmiş, okulun ihtiyaçlarını karşılamak için kermesler düzenlemiş ve gereken tüm tamir işlerini tamirci masrafı olmasın diye hep kendisi yapmıştır. Günlük yaşantısında hiçbir insanın hakkını asla gasp etmeyen Uçar, okulda da devletin malını kimseye ziyan ettirmemiştir.

Mustafa Uçar, 42 yıllık meslek hayatında bir kez dahi rapor kullanmamış, mesai saatlerini hiç aksatmamış ve görevi dışında farklı bir şeye zaman ayırmamıştır. Kazandığı paranın hakkını layıkıyla vermek için alın teri dökmüştür.¹⁰⁶

1.4. Siyasi Görüşleri ve Vatanseverliği

Uçar’ın siyasi görüşü hakkında görüşmecilere yöneltilen sorular karşısında alınan cevaplar hemen hemen benzerlik göstermektedir. Genel anlamda verilen cevaplarda kendisinin dini vecibelerini yerine getiren bir Müslüman, vatanına, milletine bağlı bir Atatürk milliyetçisi kişiliğe sahip olduğunu ancak siyasi anlamda herhangi bir siyasi partinin üyesi olmadığını öğrenmiş bulunmaktayız. Sayın Mustafa Temiz bu konuda Uçar hakkındaki görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

“Uçar, iyi bir vatanseverdi, fakat hiçbir siyasi partinin neferi, öncüsü olmadı. Devlet için o gün ne gereklyse onu yaptı. Onun oy verdiği partiyi de kimse bilmezdi. Siyasi sohbetlerden çok hoşlanmazdı. İyi bir Atatürkçüydü. Uçar, beş vakit namazını kılan aydın bir dindardı. Hac vazifesini de yerine getirmişti. Hiçbir zaman bir tarikatın mensubu olmadı. Bağnaz davranmadı. Herkesin dini vecibelerine saygı gösteren sade bir Müslümandı.”¹⁰⁷

Uçar hiçbir insanı dini, mezhebi ya da düşünce yapısı nedeniyle ayırt etmemiş, herkesin görüşüne saygı duymuştur. Çevresine karşı bu tarz konularda çok ölçülü

---

¹⁰⁵ 21.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁰⁶ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁰⁷ 21.07.2018 Tarihli Görüşme.

yaklaşmıştır ve parti muhabbetlerine girmeyi de pek tercih etmemiştir. Eğer tam tersi bir davranış içinde olsaydı, toplum içinde böyle saygıyla anılan birisi olmayabilir, bu kadar sevilmeyebilirdi.¹⁰⁸ Mustafa Uçar için kısaca cumhuriyete ve bayrağına bağlı, yüreği milletin sevgisi ile dolu, Atatürk hayranı, milliyetçi bir vatansever diyebiliriz. Kendisi vatanın milli bütünlüğünden yana olarak Türkiye’yi bölecek her türlü akımın karşısında olmuştur. Türk tarihini merakla araştırmış ve geçmişten ders çıkarmayı bilmiştir. Sevgili torunu Sevda Hanım, Uçar’ın bu yapısını ortaya koyan bir anılarını şöyle anlatır:

“İlkokula İnönü İlkokulunda başladım, dedem de müdürümüzdü. 1. ve 2. sınıftayken aynı okuldaydık. Okul çıkışları dedemle birlikte eve giderdik. (Ben 3.sınıfa başladığım sene dedem emekli oldu. Ben de okulumu değiştirdim.) Annem okulun hemen karşısındaki Ziraat Bankası’nda çalışıyordu. Bankacılık malumunuz zor bir meslek, hele bundan 30 sene evvel... Ben anneme çok hasret büyüdüm. Okul ve bankanın yakınlığını fırsat bilerek bir Cuma günü İstiklal Marşı töreninden kaçıp bankaya, anneme koştum. Henüz 1. sınıftaydım, küçüktüm. Bazı şeylerin anlamını ve önemini kavrayamadığım bir dönemdi belli ki. Dedem tören esnasında beni göremeyince çok telaşlanmış, okuldaki müstahdemleri bankaya göndermişti. Daha sonra bana vatan, bayrak ve milletin önemini anlattı. Bu yaptığının çok yanlış olduğunu söyledi. O olay bana büyük bir ders oldu.”¹⁰⁹

Uçar vatan sevgisini ve milliyetçiliğini kaleme aldığı bazı şiirlerine ve metinlerine de yansıtmıştır. Bu denli vatan sevdalısı olmasa kültürüne ve değerlerine karşı derinden bağlı olmaz bu değerleri yaşatmak için kendinden maddi ve manevi tavizlerde bulunmazdı.

---

¹⁰⁸ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁰⁹ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Eğitimci Kişiliği

Eğitim, Mustafa Uçar'ın hayatındaki en önemli düsturu olmuştur. Öğrenmenin yaşı yoktur düşüncesi ile ilerleyen yaşına rağmen her yeni gün bilgi dağarcığına yeni şeyler eklemiştir. Problem çözme, bilimsel ve eleştirel düşünebilme yetisini öğrencilere/kişilere kazandırmak temel felsefesi olmuş, balık vermeyip, balık tutmayı öğretmiştir. Eğitim aslında onun için sadece bir birey yetiştirmek değil, bir toplum inşa etmektir.¹¹⁰ Doğumundan ölümüne bir birey olarak kendini, bir baba olarak evlatlarını, bir büyük olarak aile efradını, bir öğretmen olarak öğrencilerini, bir idareci olarak öğretmen arkadaşlarını eğitmiştir.¹¹¹ Sokakta yere mendil atan bir kızıcağızın bile peşinden gidip mendilini düşürdün deyip onu kırmadan alıp çöpe atmasını sağlayacak kadar eğitimin her alanında var olan bir insandır.¹¹²

2.1.1. Öğretmenliği ve İdareciliği

Çocuk eğitimine çok önem veren Mustafa Uçar, herhangi bir yeteneği olmayan öğrenciye sınıf geçirmemiştir. Öğrencinin müzik aleti çalmak ya da resim yapmak gibi belirgin bir becerisinin olması gerekiyordur.¹¹³ Uçar'ın öğrencilerinin hepsinin ufku çok açıktır. Onun okulundan mezun olup onun tezgâhından geçen çocuklar ileride çok önemli mevkilerde görev sahibi olmuşlardır.¹¹⁴

Mustafa Uçar, meslek hayatının yarısını Erzincan'a 88 km uzaklıkta olan Tercan ilçesinde geçirmiştir. Uçar Tercan'da kaymakamdan, üst düzey yöneticilerden daha ön planda tutulmuş, halkın nazarında ayrı bir öneme sahip olmuştur. O bölgede hemen hemen herkes tarafından tanınmıştır ve bölgenin her

---

¹¹⁰ 10.12.2018 Tarihli Görüşme.

¹¹¹ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹¹² 21.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹¹³ 01.08.2018 Tarihli Görüşme.

¹¹⁴ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

işine koşturmuştur.¹¹⁵ Bölgeye ilk atandığında Tercan, 1950’li yıllarda devlet hizmetlerinin tam anlamıyla henüz gelmediği küçük bir kasabadır. Göreve başlar başlamaz dört duvar arası dediği sınıfinın sınırlarını aşarak kasabayı bayındır hale getirmek, refaha kavuşturmak Mustafa Uçar’ın bir nevi asli görevi olmuştur. İlçe İdare Heyetinde bulunması nedeniyle de mesul olduğu çevrenin kalkınıp gelişmesi için mücadele etmiştir. Gayretleri sayesinde ilçeye bir hastane, bir ortaokul, bir öğrenci yurdu ve şehitlik abidesi kazandırmasının yanı sıra on üç olan köy okulu sayısı büyük bir artışla altmış yediye ulaştırmıştır.

Fotoğraf 2.1. : Çocukları Mehpare, Adnan, Hülya ve Süheyla ile Birlikte

Yatılı Bölge Okulunun Tercan’a yapılmasının plan ve çabaları, her görevin rüşvetle, torpille yürütülüyor olması Uçar’ı bu konuda bir hayli zorlamıştır. Okulun yerinin tespiti, zeminin sağlam raporunun alınması, tespit edilen yerin belediyeden satın alınması ve alım için harcanacak paranın temini aylarını almıştır. Kendi deyimiyle o yıllarda Kaymakam Ali Rıza Yaradanakul görevde olmasaydı yer tespiti ve zemin sağlam raporu için ne Ankara’dan heyet gelebilecekti ne de çevre il idarecileri ve siyasileri ikna edilerek ilgili bakanlığa olumlu rapor gönderilebilecekti. Tercan’da tam 20 yıl boyunca her türlü zorluk ve mahrumiyete göğüs germiştir. Evinin bir odasını başta radyo olmak üzere köylünün elektrikli ev aletlerini tamir

¹¹⁵ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

etmek için bir atölye haline getirmiştir. Tercan sokaklarının 1952 yılında ilk defa elektriğe kavuşturulması, güreş, cirit, at yarışları gibi sportif faaliyetlerin tertiplenmesi, bölgenin yeşillendirme çalışmaları Uçar'ın katkısı ile Tercan halkına sunulan diğer hizmetlerdir.¹¹⁶

Uçar'ın Tercan'da görev yaptığı dönemlerde o okulda öğrenci olan Yakup Bey, Uçar ile ilgili aklında en çok yer edinmiş iki anısını şöyle anlatmıştır:

“Kimse Mustafa olarak bilmezdi, Uçar olarak tanınırdı. Ben Tercan'da okurken Uçar'da Tercan'da öğretilirdi. Okuduğumuz okulun yurdunda sinema açtı. Öğrencilerin yemekhanesini kapattı, karşı tarafa bir perde koydu. Makineyi de kurduktan sonra öğrenciler, aileler, öğretmenler oturup siyah beyaz filmi izledik. Filmde bulunan sansürlü kısımları çocuklar görmesin diye eliyle kapatırdı. Uçar'ı hem çok severdik hem çok korkardık. Ama tek bir tokadını bile yemedim. Saygımızdan korkardık. Bir diğer anımız ise yurttan kalırken cami bize çok uzaktı. Ramazanda ezan sesi gelmezdi. Biz öğrenciler orucumuzu açalım diye bir ay boyunca iftar vakti tüfek attı.”¹¹⁷

Mustafa Uçar, 20 yıllık hizmetin ardından Tercan'dan ayrıldıktan 32 yıl sonra Tercan Gazetesinin Temmuz sayısında Hüseyin Pir'in kendisi ile yaptığı röportajı şu sözleriyle bitirir:

“Artık görüyorum ki, soğğun, yoksulluğun, mahrumiyetin ta kendisini yaşayan Tercan'ın güzide evlatları bu acıların üstesinden gelmesini bilmiş, kendi istikballerini kazandıkları gibi, şimdi de ayrı kaldıkları memleketlerine birer hizmet verme yarışı içindeler. Her biri Tercan'a hizmet konusunda kenetlenmiş, kısa yoldan kalkınmanın muhasebesini yapıyorlar. Ne mutlu Tercan'a, ne mutlu Tercan'ın güzide evlatlarına...

Ya ben... Ben mutlu ve gururlu değil miyim? Kemaliyeli bağı yanık ne demiş? Yârim senden ayrılalı hayli zaman oldu, diktiğin fidanlar meyveye

¹¹⁶ Hüseyin Pir, Yarım Asır Sonraki Mutluluk, *Tercan Gazetesi*, Temmuz 2002, Erzincan.

¹¹⁷ Burcu Satır, “Yakup Gün ile Yapılan Görüşme”, Erzincan, 13.07.2018.

döndü. Evet, yirmi yıl hizmetinde bulunduğum fidanların meyvelerini verdikten sonra neden mutlu olmayayım ki? Hem mutluyum hem de gururluyum.”¹¹⁸

Fotoğraf 2.2. : 1969 - Tercan Kurtuluş Bayramında Fevzi Çakmak'ı Canlandırırken

Mustafa Uçar Tercan'daki 20 yıllık görevin ardından Erzincan'ın merkezindeki İnönü İlkokuluna idareci olarak atanmıştır. İnönü İlkokulu Uçar'ın gelişiminin ardından ilin en gözde okulu haline gelmiş ve kendisi Erzincan merkezinde de tanınan bir isim olmuştur. Hafta sonlarını dahi mesai varmış gibi okulda geçirmiş, gönüllü olarak gelen öğrencilerine çeşitli kurslar vermiştir. Çalışma disiplini ile bu okuldan mezun olan öğrencilerin tamamına yakını üniversite mezunu olmuştur. Veliler öğrencilerini bu okula yazdırmak için ikamet yerini değiştirmiş ya da bir torpil arayışına girmişlerdir. Okulun öğretmenleri de Uçar'ın bu disiplin anlayışından fazlasıyla etkilenerek daha yoğun bir tempo ile daha verimli bir eğitim vermeye başlamışlardır.¹¹⁹ Resmi geçiş törenlerinde, milli bayram kutlamalarında, çeşitli yarışmalarda İnönü İlkokulu yaptığı gösteriler ile törenlerin gözdesi olmuş, Uçar ve öğretmenleri gösterilerin ardından mülki amirler tarafından tebrik edilerek başarıları takdir edilmiştir.

¹¹⁸ Hüseyin Pir, a.g.e.

¹¹⁹ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

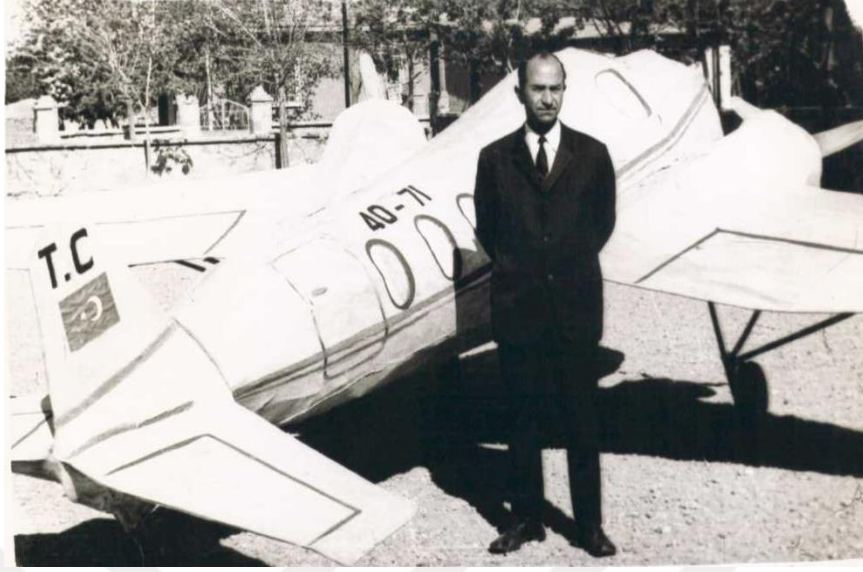

Fotoğraf 2.3. : 1980’li Yıllar 23 Nisan Kutlamalarında Öğrencileri ile Birlikte

O dönemlerde resmi törenler için hazırlanan programlarda okullar arasında rekabet vardır ve Uçar kendi okulunu en güzel şekilde temsil etmek için elinden geleni yapmıştır. Bu sayede her bayramda Mustafa Uçar ve İnönü İlkokulu konuşulmuştur. Ordu Caddesi’nde yapılan tören geçişleri sırasında gösteri kıyafeti giyen öğrenciler en önde, okul üniforması giyen öğrenciler ise onların arkasında sıra olup tören alanından geçerek protokol ve halk için geçiş gösterilerini sergilemişleridir. Törende kullanılacak kılık, kıyafet ve materyalleri ise Uçar öğretmenleri ile birlikte hazırlamıştır.¹²⁰ Mustafa Uçar aynı zamanda çalıştığı okullara iş atölyeleri kurarak orada hem öğrencilere iş eğitimi dersi vermiş hem de kendisi çeşitli imalatlar gerçekleştirmiştir.¹²¹

¹²⁰ 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹²¹ Necdet Tozlu, A.g.e., s. 126.

Fotoğraf 2.4.: 1978 - Mustafa Uçar'ın Okul Atölyesinde Yaptığı Bir Uçak Maketi

Uçar okulunda her türlü aktiviteye yer vermiştir. Öğrencilerinden oluşan bir orkestra kurmuş, halk oyunları ekibi yetiştirmiş, futbol ve basketbol gibi spor dallarından da takımlar kurup müsabakalara göndermiştir. Okulda izcilik faaliyetlerinin de aktif bir şekilde yürütülmesini sağlamıştır. Öğrencileri, öğretmenleri ile Refahiye ilçesine yatılı olarak götürerek izcilik kampları düzenlemiştir. Uçar emekli olduktan sonra izcilik faaliyetleri de artık yapılmamıştır.¹²²

Uçar idarecilik hayatında hiçbir konuda öğretmenlerini kırmamış ve sert uyarılarda bulunmamıştır. Bu sebeple öğretmenleri Uçar'a olan sevgi ve saygılarından üzerlerine düşen görevleri zamanında zevkle yerine getirmişlerdir. Uçar öğretmenlerinin problemleri ile yakından ilgilenmiş ve elinden gelen desteği vermiştir. Öğrencileri de onu çok sevmişler yalnız ona olan saygıları yüzünden de biraz çekinmişlerdir. Teneffüslerde ya da okul dışındaki zamanlarda karşılaştıklarında ise hemen koşarak etrafına toplanıp onun dilinden dökülen cümleleri heyecanla dinlemişlerdir.¹²³

¹²² 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹²³ 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

Öğretmen arkadaşı Yurdan Hanım, Mustafa Uçar'ın kendisine kattıklarından ve Uçar'ın başarılarından şu şekilde bahsetmiştir:

“1975-1980 yılları arasında müdür beyle çalıştım. Mustafa Uçar sayesinde sınıf öğretmenliğinden beden eğitimi öğretmenliğine geçiş yaptım. Uçar benim idolümdü. Onun gibi bir öğretmen olmak için elimden geleni yaptım. Bu sayede İstanbul'da yılın öğretmeni seçildim. Oradaki çocukları halk oyunları, enstrüman çalma ve izcilik gibi etkinliklere hazırladım. Bunu Mustafa Uçar'a borçluyum. İnönü İlkokulunda 5.sınıflar arası bilgi yarışması yapıldı. 7-8 ilkokulun arasından Uçar'ın okulu, Gülen İpek'in öğrencileri birinci geldi. Bu öğrencilerin arasında Uçar'ın kendi kızı Ayla ve Gülen hocanın yeğeni Yüce vardı. Bu sebeplerden dolayı İnönü İlkokulunda okuyabilmek için öğrenciler sıraya girerdi.”¹²⁴

Fotoğraf 2.5. : Bilgi Yarışmasının Yapıldığı Günden Bir Kare

Görüşmecilere yöneltilen sorular neticesinde alınan cevaplar taranarak Uçar'ın meslek hayatında yaşadığı bazı anılar derlenmiştir. Onun eğitimci yönünü ve idaredeki disiplinini yaşanan bu olaylarla daha iyi anlamaktayız. İlk olarak Ahmet

¹²⁴ 13.07.2018 Tarihli Görüşme.

Bey, Uçar'ın okulda çalışan müstahdemlerle ilişkisini ve temizlik disiplinini ortaya koyan bir anısını şöyle anlatır:

“Çok disiplinliydi. Hoca okulda paspasın tam geleceği yerleri beyaza boyatmış. Müstahdemler de kızıp duruyorlardı beyaza boyanmış her şeyi belli ediyor diye. Hoca tertemiz olsun, temizliği belli olsun diye boyamıştı yerleri. Müstahdemlerden maddi manevi sıkıntısı olanlarla ilgilenirdi. O yüzden hocaya kızmalarına rağmen çok seviyorlardı. Hem babaydı, hem öğretmendi.”¹²⁵

Fotoğraf 2.6. : Kızı Süheyla İnönü İlkokulunda Vekil Öğretmenlik Yaparken

Mustafa Uçar'ın Milli Eğitim Şurasının Ardından isimli köşe yazısında da değindiği, Tercan'da Milli Eğitim Müdürlüğü yaptığı bir dönemde yeni atanan bir öğretmenle aralarında geçen ilginç bir olayı Sayın Osman Ballı şu ifadelerle anlatır:

“Hocam Tercan'da milli eğitim müdürüdür. O dönemlerde öğretmen atamalarını il yapmaktadır ve yeni atanan bir öğretmen hocanın yanına gider. Uçar, öğretmenin işlemlerini yapıp onu ilçede bulunan köylülere teslim edip köyüne yollamış. Aradan bir saat geçtikten sonra o öğretmen koşarak hocanın odasından içeri girmiş. Hocam bu geçmeyen paraları bana neden verdin, diye

¹²⁵ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

yakınmış. Uçar öğretmenle biraz muhabbet etmiş ve öğretmenin normal olmadığını anlamış. Yolda demek ki köylüler öğretmenin problemlili olduğunu anlamış, öğretmeni kandırmışlar. Bu öğretmeni Elazığ'a rapor almaya gönderiyorlar. Hastane öğretmen için tıbbi bir tanı koyuyor, raporu yazıyor. Ama raporda böyle bir tanıya rastlanmıştır ancak öğretmenliğe mani yoktur ifadesine yer veriliyor. Hoca tabi bu duruma çok sinirleniyor. Valiye gelip öğretmenin normal olmadığını söylüyor. Öğretmeni ile alıyor, ilde birçok problem yaşıyor. Hoca bu duruma işte Türkiye'nin kanunları, adam deli ama öğretmenlik yapıyor, diyerek yakınmıştır.”¹²⁶

Osman Ballı bu ifadelerinin ardından “Hocanın başından geçen tuhaf bir olayı daha anlatayım.” diyerek sözlerine devam eder:

“Bir gün bir grup stajyer öğrenci hocanın okula gitmiş ve bir müddet derslere katılmışlar. Hoca onlara ödev verip kaynak kitapları da göstererek iki gün sonra sunumlarını dinleyeceğini söyleyip göndermiş. Bir gün sabah okulda kitaplığın önünde bir şey ararken içeriye birden birisi girmiş. “Hocam sen yaşından başından utanmıyor musun?” diyerek hocaya seslenmiş. Hoca kıza şaşkınlıkla “Kızım ne oldu?” diye sormuş. Kız, hocaya “Hiç havanın ağırlığı olur mu? Sen bu konuyu bana kasıtlı verdin, beni sınıfta rezil etmek istedin.” demiş. Hoca da bunu sana kim dedi kızım, demiş. Kız da arkadaşlarının söylediğini söylemiş. Hoca, kıza “Peki hiç kitaptan baktın mı?” demiş. Kız yok deyince hoca çok sinirlenmiş. Arkadaşları kızını işletmiş. Öğretmen olacak birisi halen havanın ağırlığının olup olmadığını bilmiyor, hem de araştırmıyor, biz yeni nesli bunlara nasıl bırakacağız, diyerek hal yakınmıştı. Tabi onların öğretmenlik anlayışı çok farklıydı. O dönem için söylüyorum, öğretmen bir köyün her şeyiydi. Mektup yazan, okuyan, ağaç aşılaman, iğne yapan, veteriner, tamirci, a'dan z'ye her işi yapan insanlardı. Bu yüzden öğretmenler çok saygındı. Tabi hoca stajyer öğrencilerle kendilerini kıyaslıyor ve bu durumu kabul edemiyordu.”¹²⁷

---

¹²⁶ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹²⁷ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

Uçar'ın yaşadığı bir olayda ise nasıl bir eğitim modeli ile ders işlediğini, öğrencilerine hangi yöntemle ödevler verdiğini Sayın Ruhi Kara yapılan görüşmede bizlere şu şekilde aktarmıştır:

“Uçar günümüz eğitimcileri ile kıyaslandığında eğitimci yönü asla tartışılmaz. Bir anısını anlatayım size. Okulda devamlı öğretmenler odasında otururdu. Müdür odasını kullandığını hiç görmedim. Bir gün sınıfa derse gitmiş ve demiş ki, “Atatürk, Mu kıtasında ne aradı?”. Bu söylediği olay kırk sene öncesi. Mu kıtası daha yeni yeni yazılıyor günümüzde. Öğrenciler tabi belli bir kesimin çocukları. Hâkim, savcı, avukat, müdür çocukları. Çocuklar akşam eve gidip ödevi ailelerine söyleyince aileleri çok şaşırıyor. Veliler böyle ödev mi olur diye feveran ediyorlar. Bu velilerden biri gece Milli Eğitim Müdürü'nü arıyor. Milli Eğitim Müdürü de Mustafa Uçar'ı arıyor. Hocam çocuklara böyle bir ödev vermişsiniz diye. Kimsenin konu ile alakalı bir bilgisi yok. Uçar'da Milli Eğitim Müdürü'ne yarın benim okuluma gelin size gerekeni söyleyeceğim diyor ve telefonu kapatıyor. Ertesi gün Milli Eğitim Müdürü ve ilgili velilerden birkaç kişi okula geliyor. Hocanın koridorda bir de kütüphanesi vardı. Oradan ansiklopediyi çekiyor hoca. M harfinden Mu Kıtası'nı buluyor, siz bilmiyorsanız kabahat benim mi? Bu bir öğrenci ansiklopedisi. Orada bir söz söylüyor, bu sözü bende öğrencilerime sürekli kullanırım. “Kişi bilmediğinin cahilidir.” Mu kıtası batık bir kıtadır. Hatta yıllar önce Atatürk'te bizim soyumuzun Orta Asya'dan değil, Mu kıtasından geldiğini söylüyor. Hindistan'ın güneyinde bulunan batık bir kıta ve büyük bir medeniyettir. Mustafa Uçar, tarih dersi hariç sizinle her konuda tartışabilirim derdi. Her konuda bilgisi vardı.”¹²⁸

---

¹²⁸ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

Fotoğraf 2.7.: Mustafa Uçar, Kızı Ayla ve İl Dışından Gelen Misafirleri ile Birlikte

Mustafa Uçar, verdiği emekler ve aldığı takdirler neticesinde 1985 yılında Erzincan'da yılın öğretmeni seçilerek 24 Kasım Öğretmenler Günü'nde Ankara'da yapılan programda ödüllendirilmiştir. Sayın Ahmet Dumlu, Uçar'ın Ankara'daki ödül programında yaşadıklarını öğrenmek için kendisi ile bir röportaj yapmıştır. Bu röportajda Uçar, Ankara'da geçirdiği 4 günlük programın detaylarını açıklamıştır. 23 Kasım günü Personel Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu kutlama programında hediye alan Uçar, 24 Kasım günü Milli Eğitim Bakanı Metin Emiroğlu ile görüşerek Atatürk Anıtı ve Öğretmen Anıtı'na çelenk koyma törenine katılmıştır. Aynı gün TBMM başkanı ve cumhurbaşkanını ziyaret etmiştir. 25 Kasım günü Ankara Üniversitesi Dekanı Prof. Dr. Yahya Akyüz tarafından verilen konferansa katılmış, aynı gün dönemin başbakanı Turgut Özal ile bir araya gelmiştir. Ertesi Gün Ankara'nın tarihi ve turistik yerlerini gezip çeşitli etkinliklere katıldıktan sonra Erzincan'a dönüş yapmıştır.¹²⁹

¹²⁹ Ahmet Dumlu, "Erzincan'da Yılın Öğretmeni Seçilen Mustafa Uçar ile Bir Röportaj", *Doğu Gazetesi*, 29 Kasım 1985, Erzincan.

Fotoğraf 2.8. : 1985 - Ödül Töreninde Plaket Alırken

Okullarda geleneksel eğitim modelinin hâkim olduğu bir dönemde görev yapan Mustafa Uçar'ın, gelenekçi karakterinin yanında eğitimde çağdaş yöntemleri kullanmış olması, öğretim yaparken öğrencileri araştırmaya, kavramaya ve uygulamaya sevk etmesi onun çağın ilerisinde bir eğitim anlayışına sahip olduğunu göstermektedir. Eğitimle sanatı aynı potada eritmiş, öğrencileri ezberci sistemin içinde bilgi karmaşası ile boğmamıştır. Çeşitli etkinliklerde sorumluluk alan ve sosyalleşen öğrencilerin okula olan bağlılık düzeyleri ve teorik derslere olan ilgileri de artmıştır.

2.1.2. Verdiği Kurslar ve Müzedeki Eğitim Faaliyetleri

Mustafa Uçar hafta sonlarında ve yaz tatillerinde sayısı belirlenemeyecek kadar fazla ücretsiz müzik kursları açmıştır. Öğrenci profili ise yaş aralığı olarak geniş bir yelpazeye sahiptir. Ana sınıfı çağından yetişkinlik çağına kadar olan kız-erkek öğrenci grupları vardır. Bu kurslar sadece enstrüman çalma üzerine değil aynı zamanda nota okuma-yazma ve seslendirme gibi çalışmalarını da içermektedir.¹³⁰

---

¹³⁰ 12.07.2018 Tarihli Görüşme.

Fotoğraf 2.9: Müzik Kursunda Öğrencilerine Ders Verirken

Uçar'ın eğitime ve öğretime harcadığı zamanı Sayın Ruhi Kara şu sözleriyle ifade eder:

“Hocanın kırk senelik çalışma hayatında cumartesi pazar dâhil evine gittiğini görmedim. Hiç boş kalmadan sürekli çalışırdı. Okul, genelde hafta sonları da açıktı ve biz hafta sonları yanına giderdik. Öğretmenler odasında kendi yeri vardı orada otururdu. Ücretsiz mandolin, bağlama, melodika kursları verirdi. Kendini bu işlere adamıştı. Ondan ders alan birçok radyo sanatçısı da vardır.”¹³¹

1987-1988 yılları kış aylarında, Erzincan gençlerini kahve hayatı ve kötü diğer alışkanlıklardan kurtarmak için Belediye Nikâh Salonu'nda, bizzat kendisinin açtığı Erzincan Folkloruna Gönül Verenler Ocağı'nda halk oyunları ekiplerini, halk türküleri koro ve solosunu, bağlama kurslarını, tiyatro kurslarını çalıştırmıştır. Erzincan Belediyesi'nin, Kurtuluş Bayramı'nda iftiharla sunduğu Mahalli Halk Türküleri Kaseti bu çalışmaların bir ürünüdür.¹³² Mustafa Uçar emekli olduktan sonra da boş kalmamış yürüttüğü bazı işlerle birlikte kendisinin kurduğu müzede

¹³¹ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹³² Mustafa Uçar, “Uyanış”, *Doğu Gazetesi*, 20 Ocak 1992, Erzincan.

kültür elçiliği yaparken aynı zamanda buraya gelen insanlara da ücretsiz olarak nota okuma, enstrüman çalma ve halk müziği seslendirme dersleri vermiştir. Müzeye ders almak için gelen gençler genelde gitar çalmayı öğrenmek için Uçar'a başvurmuşlardır. Uçar önce gitarla birkaç nağme çaldıktan sonra eline mandolini, bağlamayı, udu alıp halk türkülerinden eserler icra etmiştir. Daha sonra gelen gençlere hangisini istediklerini tekrar sorarak onların taleplerini mandolin, bağlama ile halk türküleri yönünde değiştirmiştir.¹³³ Sayın Cengiz Bahşi ise, Uçar'ın müzedeki bu çalışmalarını ve yetiştirdiği bir öğrencisini şu ifadelerle anlatmıştır:

“Müzedeki insanlara ücretsiz halk müziği dersleri, keman, bağlama, ut dersleri verirdi. Gelenlere Erzincan halk müziği kültürünü anlatmaya çalışırdı. Bir gün yine müzede Mustafa Uçar hocamızı ziyaret ederken bir grup ortaokul öğrencisi müzeyi ziyarete gelmişti. Mustafa hocam da aldı hemen çocukları karşısına ve İstiklal Marşı'nı okuttu. Metin diye bir öğrencinin sesini çok beğenmişti. Aldı onu yanına. Gariban bir ailenin çocuğuydu. Ona bir bağlama aldı. Kurs vermeye başladı. Sürekli denetimi altında tuttu. Daha sonra da güzel sanatlar lisesine kendisi yazdırdı diye biliyorum. Sonraları Metin konservatuar okudu. Şu an Erzincan'da müzik öğretmenliği yapıyor.”¹³⁴

Cengiz Bey ile yapılan görüşmede alınan bu bilgi doğrultusunda, Uçar'ın müzede vermiş olduğu müzik derslerinden öğrencisi olan Metin Şahin ile irtibata geçerek Uçar ile tanışma hikâyesini ve onun hayatına nasıl etki ettiğini kendisinden dinledik. Metin Şahin aradan yıllar geçtiği için bazı şeyleri hatırlamakta güçlükle çektiğini belirterek Uçar ile nasıl tanıştığını ve onunla yaşadığı anıları bizlere şu şekilde anlatmıştır:

“Ortaokul ikinci sınıfa giderken, 2000 yılında tanıştım Mustafa Uçar'la. Hocanın en son öğrencilerindenim. Eski belediye binasının üst katında Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı vardı. Arkadaşlarımla oraya girdik. Orada sanatsal ve bilimsel çalışmalar yapıyorduk. Belediye binasının girişinde de Mustafa

---

¹³³ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

¹³⁴ 01.08.2018 Tarihli Görüşme.

Uçar hocanın yazıhanesi ve müzesi vardı. Vakfa gidip gelirken Mustafa hoca mandolin çalardı ve biz görürdük hep. Benimde müziğe karşı bir ilgim vardı. Okulumda da müzik programlarına katılırdım, şarkılar türküler söylerdim. Mustafa hoca bir şeyler çalıp söylerken yanına gittik ve izin alıp oturduk. Bir türkü çaldı ve hepimizin sesini dinledi. Ondan sonra bir de İstiklal Marşı'nı dinledi ve beni orda seçti. Sesimin ve kulağımın çok iyi olduğunu söyledi. Ailen izin verirse seninle çalışacağım dedi. Bende olur dedim, ailemden izin alarak çalışmalarına başladık. İlk önce ses eğitimi alarak başladım. Altı-yedi ay boyunca Erzincan türküleri üzerine çalıştık. Sonra bana bağlama aldı Mustafa hoca. Çünkü maddi durumumuz yetersizdi o zamanlar. Sonrasında bağlama eğitimine geçtik. Bağlama eğitimim de kendisi vefat edene kadar yani bir buçuk yıl sürdü.... Vefat etmeden önce Erzincan'da Güzel Sanatlar Lisesi yeni açılmıştı. Kendisi beni o okula sevk etti. Hatta hocanın yönlendirmesiyle yine Ankara'da askeri bando sınavlarına girdim. Ama yazılı sınavı geçemedim. Güzel sanatlar lisesine Erzincan'da ilk ben kayıt oldum. Numaram 1'di hatta. Güzel sanatlar lisesinde enstrümanım bağlamaydı ve dört yıl eğitim gördüm orda. Sonrasında Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü'ne devam ettim. Şimdi de müzik öğretmeni olarak Erzincan Demirkent İmam Hatip Ortaokulunda çalışıyorum. Aynı zamanda bilim sanat merkezinde de derslere giriyorum. Mustafa hocaya hep dua ederim bana bu eğitimi almamda büyük katkılar sağladığı için. Ben güzel sanatlar lisesine gittiğimde nota okuyabiliyordum, bağlama çalabiliyordum. Oraya gelen hiçbir arkadaşım bunları yapamıyordu. Bu açıdan Mustafa hocamın bana çok büyük artıları oldu.... Bana dedi ki, 'Sana Erzincan türkülerini öğretiyorum, bunları ilerde Erzincan'da sergile ve bir şeyler yapmaya çalış'. Ben halen dua ederim kendisine. Çünkü hocanın yönlendirmesiyle girdik müzik alanına. Ve hocanın verdiği eğitimin üstüne katarak kendimi geliştirdim. Bilim sanat merkezinde çocuk korolarıyla Erzincan'da çalışmalarımız devam ediyor. Bir çocuğa bir nota bile öğretsem bu bana mutluluk veriyor. Ve bu özelliğim hassasiyetim de Mustafa Hocadan geliyor."¹³⁵

---

¹³⁵ 12.08.2018 Tarihli Görüşme.

Fotoğraf 2.10. : Öğrenci Korosunu Çalıştırırken

Uçar'ın hayatının kıyısından geçmiş olan herkes bir şekilde kendini müzikle iç içe bulmuştur. Ellere tutuşturulan bir müzik aleti sonrasında Uçar'ın öğretme azmi ve ısrarı bu insanları bir beceri, bir meslek sahibi yapmıştır. Bunu en güzel şekilde Metin Şahin gibi maddi durumu iyi olamayan bir çocuğun elinden tutarak ona iyi imkânlar sunması ve onun kendini keşfetmesini sağlaması örneğinde görmekteyiz. Bu işi gönüllü olarak, ücretsiz bir şekilde, ömrünün sonuna kadar yapmış olması ise onun bildiğini paylaşma ve insanlığa faydalı olabilme gayesini ortaya koymaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Erzincan Folkloruna Katkıları

Mustafa Uçar folklor alanında herhangi bir eğitim almayan fakat çocukluk çağından gelen bir ilgi ile köy enstitüsünde de çok yönlü olarak yetişen amatör bir halk kültürü derlemecisidir. Hem derlemeci hem de icracı olarak Erzincan folkloruna aşkla hizmet etmiştir. Derlemelerini oluştururken kaynak kişi olarak öncelikle anne ve babasından faydalanmıştır.¹³⁶

Erzincan zengin bir folklorla sahiptir ancak derinlemesine bir araştırma ve derleme yapılmadığı için yörenin folkloru unutulmak, hatta başka yörelere mal edilmek üzeredir. Bir araya toparlanamayan bu somut ve soyut kültür varlıklarının eksikliği ise yöre kültürünü tanıtırken fazlaca hissedilmektedir. Bu önemli eksikliği tamamlayacak derlemeleri Mustafa Uçar uzun yıllar süren araştırmalar ve çalışmalar sonucunda yapmıştır. “Erzincan Folkloru Hakkındaki Çalışmalarım” adlı metnine “Uzun yıllar ihmal etmiş olduğum Erzincan folklorunu gün ışığına çıkarmak yegâne arzumdur. Soydan gelen folklorculuk ve müzik anlayışıma güvenerek, kısmen olsun zamanımızın gençlerine bir şeyler verebilmek ve onları içinde buldukları buhrandan kurtarmak ise tek amacımdır.”¹³⁷ ifadeleriyle başlayarak bu konudaki merakını dile getirmiştir.

Uçar, yazıya geçmeyen, belgeye dayanmayan her şeyin bir gün mutlaka unutulacağını düşünerek yöresel kültürümüz konusunda bildiklerini ve derlediklerini yazılı ya da görüntülü belge haline getirmeye gayret etmiştir.¹³⁸ Bu kadar çabayı ve büyük başarıyı hazmedemeyenlerde olmuştur elbette. Bir ilkokul öğretmeni olarak derlemeler yapması, Erzincan türkülerini notaya alması ve halk oyunları figürlerinde yenileşmeyi kabul etmeyerek orijinal figürlerle ekipler çalıştırması kabul edilmeyerek Uçar’ın kendi uydurmaları olarak görülmüştür. Bunlara içten içe

¹³⁶ Necdet Tozlu, A.g.e., s. 129.

¹³⁷ Mustafa Uçar’ın daha önce yayımlanmamış Erzincan Folkloru Hakkındaki Çalışmalarım adlı metninden alınmıştır.

¹³⁸ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

sinirlenen ve canı sıkılan Uçar notaya aldığı türküleri ve halk oyunları figürlerini notere götürerek tescil ettirmiştir. Tepki gösterenler ve Uçar'ın yaptıklarını doğru bulmayanlar ise aksini savunacak şekilde hiçbir çalışma yapmamışlar, kalem oynatmamışlardır.¹³⁹ Uçar, onu eleştirenlere yer yer bazı köşe yazılarında ve bazı metinlerinde gereken cevapları vermiştir.

Bu bölümde ise yapılan görüşmeler, Uçar'ın kendi kaleminden çalışmalarını nasıl derlediğine dair yazmış olduğu metinler ve taranan belgeler neticesinde Mustafa Uçar'ın Erzincan folkloru adına yapmış olduğu tüm çalışmalar başlıklar halinde incelenecektir.

3.1.1. Erzincan Halk Oyunları Hakkında Yaptığı Çalışmalar

Mustafa Uçar küçük yaşta anne ve babasından öğrendiği yöresel halk oyunlarını eğitim hayatında da icra etmiş ve köy enstitüsünde halk oyunları öğreticiliği yapmıştır. Eğitimini bitirip Erzincan'a döndükten sonra 1950 yıllarında arkadaşları ile birlikte kurduğu Erzincan Halk Oyunları Ekibi ile çeşitli platformlarda oyunlarını sergilemişlerdir. Erzincan'ın Tercan ilçesine çıkan tayini ile birlikte bu faaliyetlere de ara vermek zorunda kalmıştır. 20 yılın ardından Erzincan'a tekrar dönünce karşılaştığı manzara onu bir hayli üzmüştür. Uçar, bu süreçte yaşadıklarını Erzincan halk oyunlarını derleme arzusunun nereden doğduğunu herhangi bir yerde yayımlanmamış olan 1994 tarihli "Folklor Araştırmalarım Hakkında Açıklamalar" adlı metninde kendi ifadeleriyle şu şekilde anlatmıştır:

"1950-1970 yılları arasında Tercan'da görev yaptığım için merkez ilçemizle pek ilgim olmadı. 10 Kasım 1969'da İnönü İlkokulu'na geldiğimde halk oyunlarımızdan ancak 3-5 tanesinin kaldığının üzüntüsüyle Erzincan halk oyunlarına gönül veren arkadaşarımdan Mansur Köhne'ye başvurduğum. Neden bu duruma düştüğümü, kalanların da nasıl olup tamamen değiştirilmiş olduğunu, bizim ahdımızın böyle mi olacağını hatırlattığım da "O... Sen neden bahsediyorsun? Şimdi o kadar bilgiçler türemiş ki, çağın gidişatına ayak uyduranlar başta olmak üzere kimseye söz geçirmek mümkün değil. Bu yüzden

---

¹³⁹ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

ben elimi çektim. İnşallah siz muvaffak olursunuz.” dedi. O zaman Erzincan’ın folkloruna gönül veren ve 1950’lere kadar bizzat yaşatıp zirveye çıkaran bizlerin ne tür tenkitlere maruz kalacağımızı anlamış olduk.”¹⁴⁰

Dönemin Erzincan Valisi Cengiz Bayyurdoğlu’nun teşvikleriyle bütün bu güçlükleri de göz önüne alarak halk oyunların önce müziklerini, sonra güftelerini tespit etmiştir. Güftelerden unuttuklarını annesi ve ağabeyi Mehmet Uçar’dan tamamlayarak, 3 tane ağıtlı olmak üzere 50 tane Erzincan yöresine ait halk oyununu derleyip noterde tescilleyerek Erzincan’da Giyim-Kuşam, Halk Oyunları ve Halk Türküleri isimli kitabında hepsine yer vermiştir.¹⁴¹ Ahmet Bey, Mustafa Uçar’ın araştırma ve derleme çalışmaları sürecinde kendisinden öğrendiği Erzincan halk oyunlarında diziliş ile ilgili bir detayı bizimle şu şekilde paylaşmıştır:

“Erzurum halk oyunları, ilin soğuk havasını yansıtarak tek sıra halinde ve ip gibi dizilerek oluşturulur. Erzincan halk oyunlarına bakıldığı zaman ise U şeklinde dizilirler. Sebebi ise Erzincan’ın Munzur dağları ile Keşiş dağları arasında ova olmasıdır. Halk oyunlarındaki her figürün manasını incelemiş ve tespit etmiştir Mustafa Hoca.”¹⁴²

Halk oyunları sahasında Erzincan’da Uçar dışında farklı eğitimlerde vardır ve bu eğitimler Uçar’ın halk oyunları figürlerini ve oynatma tarzını çok eleştirmişlerdir. Son dönemlerde halk oyunları figürleri halk dansları adı altında değiştirilerek modernize edilmiştir. Bu eğitimler modernize edilmiş figürleri kullanırken Uçar’ın oyunları ilk haliyle değiştirmeden oynatmasını beğenmemişlerdir. Mustafa Uçar ise aslı gibi kalması gerektiğini, yeni bir şey ortaya koyulacaksa onun da ayrı bir kategoride ele alınması gerektiğini savunmuştur.¹⁴³ Bu eleştirilere yanıt olarak Mustafa Uçar derlediği halk oyunlarını ve halk türkülerini 12 Ocak 1982’de noter tasdiki ile tescil ettirmiş ve figürler hakkındaki ihtilaflara son

---

¹⁴⁰ Mustafa Uçar’ın daha önce yayımlanmamış Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar adlı metninden alınmıştır.

¹⁴¹ Mustafa Uçar’ın daha önce yayımlanmamış Erzincan Folkloru Hakkındaki Çalışmaları adlı metninden alınmıştır.

¹⁴² 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁴³ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

vermiştir.¹⁴⁴ Tescil işleminden sonra Kültür Merkezi'nde kurs açmış ve Erzincan halk oyunları konusundaki yanlış bilinenleri düzeltmek istemiştir. Amacı her okuldan bir veya iki öğrenci çalıştırarak, onların da okullarına gittiklerinde kendi ekiplerine öğrendiklerini öğretmesiydi. Bir süre sonra zamanla öğrenciler biz bunları zaten biliyoruz diyerek kurstan kopmaya başlamışlardır.¹⁴⁵

Derleme çalışmaları ile birlikte Uçar, festival, tören ve yarışmalar için 1969 yılında başlayarak çalıştığı okullar başta olmak üzere birçok ekip yetiştirmiştir. Çoğu gösteriden takdir ve derece ile ayrılan Uçar'ın ekipleri en büyük başarılarını 1981 yılında düzenlenen Türkiye İlkokullar Arası Folklor Yarışması'nda önce il, sonra bölge birinciliği ve müteakiben Türkiye sekizinciliği elde ederek göstermişlerdir.¹⁴⁶

Fotoğraf 3.1. : 1981 - Yarışmada Derece Kazandıkları Ekip

Mustafa Uçar edindiği bilgiler ışığında 1971 yılında düzenlenen İlkokullar Arası Folklor Yarışması'nda ise unutulmuş Erzincan halk oyunlarını ve giyim-kuşamını yeniden halkın gösterimine sunarak beğeni toplamıştır. Bu çalışmaları

¹⁴⁴ Mustafa Uçar, "Uyanış", *Doğu Gazetesi*, 20 Ocak 1992, Erzincan.

¹⁴⁵ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁴⁶ Mustafa Uçar'ın daha önce yayımlanmamış Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar adlı metninden alınmıştır.

sebebiyle dönemin il yöneticileri tarafından yazılı bir şekilde takdir toplamıştır.¹⁴⁷ 1977 yılında Erzincan Festivali için yetiştirdiği 27 Mayıs İlkokulu ekibini, Genel Kurmay Başkanı'nın 3. Ordu'yu ziyareti sırasında eşi Sancar Hanım'ın onuruna Kırklartepesi'nde verilen ziyafette sahneye çıkarmıştır. Sancar Hanım ekibi büyük bir duygu yoğunluğu yaşayarak gözyaşları ile seyretmiştir.¹⁴⁸

Fotoğraf 3.2. : 1970'li Yıllar Mustafa Uçar Ordu Komutanının Eşi ile Birlikte

3.1.2. Erzincan Halk Türküleri Hakkında Yaptığı Çalışmalar

Mustafa Uçar'ın en büyük gayesi Erzincan türkülerini notaya almak ve bastırmaktır. Uzun uğraşlar ve araştırmalardan sonra Uçar türküleri derlemiş ve notaya almıştır. Notaların doğruluğunu tespit etmek için 3. Ordu Komutanlığı'ndan bando yetkilisi ile irtibata geçilerek türkülerin müziklerinin çalması rica edilmiştir. Notalar yazıldığı gibi çalındığında türkülere ait ezgiler olduğu anlaşılmış ve Uçar'ın bu yeteneği karşısında hayretler içinde kalınmıştır. Bu sahada Erzincan türkülerini notaya alan tek isimdir. Erzincan türküleri farklı yöreler tarafından sahiplenilip o yöreye mal edilmeden önce Uçar, tüm türküleri tescil ettirmiş ve TRT'ye Erzincan Türküleri adı altında göndermiştir. İlin yetkili mercilerinin konuyu hafife almaları sonucu yine kendi müracaatı üzerine 03/06/1988 günü Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nden Sayın Hüsnüye Polatoğlu, Aysel Önal ve Kültür Ve Turizm Bakanlığı

¹⁴⁷ Bu takdir belgelerine çalışmanın sonunda ekler bölümünde yer verilmiştir.

¹⁴⁸ Mustafa Uçar'ın daha önce yayımlanmamış Erzincan Folkloru Hakkındaki Çalışmalarım adlı metninden alınmıştır.

Milli Folklor Araştırma Dairesi'nden Yener Altuntaş başkanlığında üç kişilik heyet bizzat çalıştığı okula gelerek Uçar'ın çalışmalarını bir hafta boyunca izlemiş ve tescil işleminin şahsına değil de İl Kültür Müdürlüğü'ne gönderilmesine karar vermişlerdir. Nitekim işlemler yapıldıktan sonra, bir sureti Kültür Müdürlüğü'nde bir sureti de özel olarak Uçar'ın kendisinde kalmıştır.¹⁴⁹ Tescil işlemini gerçekleştiren heyete ait Uçar'ın kendisinin hazırlamış olduğu bilgiler çalışmanın sonunda ekler bölümünde görseller halinde bulunmaktadır. Sayın Ruhi Kara'nın kültür müdürlüğü yaptığı zamanlar dönemin valisi Recep Yazıcıoğlu ile yapılan görüşmeler neticesinde ise kitap haline getirilerek bastırılmıştır.¹⁵⁰ Uçar bu süreçleri Erzincan Folkloru Hakkındaki Çalışmalarım metninde şu şekilde anlatmıştır:

“Üzüntü ile incelemeye girdiğimde ilerisini bırakınız daha hatıraları simaları hayallerimizde canlanan Erzincanlı Salihlerin, Hafız Şeriflerin, Marangoz Nafızların, Koto Salihlerin o eserlerinden bir iz dahi yoktu. Çok acı bir gerçek olarak da bunların o güzelim eserlerini “benim bestem” deme cesaretini gösteren bazı saz âşıklarına da rastladım... Tespit ettiğim eserler halen müsvedde halinde mevcuttur. Bunların bir kısmını notaya aldım. Bir kısmını ölçüye uygulayamadığımdan alamadım. Özel bir bantta toplamak benim için en büyük görev olacaktır. Notaya aldığım türküleri ve oyun havalarını belki bir hataya düşmüş olabilirim kaygısıyla mevcut 3. Ordu Bando Bölüğüne götürdüm. Bu konuda bando bölük komutanına şükran duygularımı iletmeyi borç biliyorum. Bölükte, müzik ilhamını benden alarak halen solist klarnet olan Nurettin ve Bekir isimli öğrencilerim astsubaylara tek tek çaldırıp dinledim. Hele saksafonu ile aramıza giren Ömer Tanrısever Başçavuş arkadaş, tek başına “Senelik” i çaldığı zaman tam içindeki duyguları dile getirdikçe gurur ve sevincimden ağlıyordum. Diğer türkülerden örnekler verdiysem de, onlar da ölçü bulamadılar.”¹⁵¹

¹⁴⁹ Mustafa Uçar, “Uyanış”, *Doğu Gazetesi*, 20 Ocak 1992, Erzincan.

¹⁵⁰ 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁵¹ Mustafa Uçar'ın daha önce yayımlanmamış Erzincan Folkloru Hakkındaki Çalışmalarım adlı metninden alınmıştır.

Fotoğraf 3.3. : İnönü İlkokulu Bahçesinde Mandolin Çalarken

Türkülerin tescil edilme sürecinin her anında Uçar'ın hep yanında olan Sayın Fahri Taş, yapılan görüşmede aralarında geçen bir konuşmayı şöyle anlatmıştır:

“Bir gün yine kendisine gittiğimde söz yine türkülerden ve halk oyunlarından açıldı. Müdür odasındaki çelik kasayı açarak pek çok türkü notasını masanın üstüne koydu. “Hocam, bu notaları neden kasada saklıyorsunuz?” diye sorduğumda: “Hocam bu türküleri pek kimse bilmez. Başkaları alıp kendi yöresine mal etmesin diye böyle bir tedbir aldım.” dedi. Bunun üzerine Hoca'ya şöyle dedim: “Hocam bu türküler kültürümüzün en değerli varlıklarıdır. Bunlar böyle kasada saklı kaldığı zaman kimsenin bunlardan haberi olmayacağı gibi, gelecek nesillere de aktarılmaz. Siz endişe etmeyin, bunları TRT repertuvar kuruluna gönderelim, incelensin, repertuvara alınsın, radyolarımızda yayınlansın.” dedim. Hoca haklısınız diyerek o katı tutumundan vazgeçti. Nitekim bugün kaynak kişi olarak ondan derlenen pek çok türkü ve oyun havası TRT repertuvarına girmiş, radyolarımızda çalınıp söylenmektedir.”¹⁵²

---

¹⁵² 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

Mustafa Uçar, kitap haline getirdiği türkü derlemelerinin ön sözünde bu tavrından vazgeçme sebebini şu sözleriyle açıklar:

“Ferdî olarak bu kadar mücadeleden sonra kitap halinde halkımızın hizmetine sunma ümidim kesilince, kitabın üzerindeki noter şartını bertaraf ederek; çeşitli üniversitelerde okuyan gençlerimizin ödev ve tezlerine yardımcı olmak için, gerek bu kitaptaki bilgileri ve gerekse halen derleme halinde olan sözlü kültürümüzden birçok bölümleri peyderpey dağıtmaya başladım. Çünkü asıl amacım olan halkımıza hizmet konusunu ancak bu yolla gerçekleştirerek tatmin oluyordum.”¹⁵³

Fotoğraf 3.4. : Kutlama Programında Öğrenci Korosunun Gösterisi

Uçar’ın, Sayın Fahri Taş ile olan diyalogları uzakta dahi olsalar devam etmiş, birbirlerinden halk müziği konusunda istifade etmişlerdir. Uçar’ın derlediği türküler, hazırladığı korolar ve ses bantları Fahri Taş aracılığıyla radyoda yayınlanmıştır. Muhabbetlerinin devam ettiğini gösteren en somut örnek ise aralarında geçen mektuplaşmalardır. Bu mektuplara ait görsellere çalışmanın sonunda ekler bölümünde yer verilmiştir. Yine halk müziği konusunda irtibat halinde olduğu bir diğer kişi olan Bünyamin Bey, yapılan görüşmede “Bize öğrettiği türkülerin

¹⁵³ Mustafa Uçar, *Erzincan’da Giyim-Kuşam, Halk Oyunları ve Halk Türküleri*, ERYAKSAN Yayınları, Ankara 1994, s. 6.

hikâyelerini de öğretirdi.” diye söze başlayarak Uçar’ın anlatmış olduğu hem de ilgili kitabında da bulunan hikâyeleri bizimle şu şekilde paylaşmıştır:

“Erzincan’ın köylerinden birinde birbirini seven iki genç vardır. Epeyi bir mücadele verdikten sonra evlenmişler. Birbirlerini çok seviyorlarmış ve çok mutlularmış. Bir süre sonra köyden başka birinin düğününe gitmişler. Orda da erkekler bir tarafta kadınlar bir tarafta eğleniyorlarmış. Erkeklerden biri gidip bayanların oynamasını izlemiş. Sonra geri gelip adama demiş ki senin karın da köçek gibi oynuyor. O kadar insanın içinde bunu söylemesi adamın çok gücüne gitmiş. Adamda bir hırsıyla kalkıp bayanların tarafına gidip o çok sevdiği eşini herkesin gözü önünde bıçaklamış. Kadın da bu darbeye büyük bir taşın üstüne düşmüş ve kanı toprağa akmış. Onu izleyen birisi de bu türkünün sözlerini yazmış. “Taşa verdim yanımı/ Toprak emdi kanımı/ Azrail’e can vermezdim/ Canan aldı canımı/ Dağları duman aldı/ Bülbülü figan aldı/Azrail’e borçlu kaldım/ Bir canım var yar aldı” Erzincan’ın çok güzel türkülerinden biridir bu. Yine bizim köy eşrafından birisi Birinci Dünya Savaşı’nda Yemen’e gitmiş. 12 sene gelmeyince de hanımını kardeşine vermişler. Adam da 12 sene sonra gemiyle İstanbul’a, İstanbul’dan Trabzon’a, Trabzon’dan da yürüyerek Erzincan’a gelmiş. Oradan köye gelerek köyün içinde bir kuyunun başındaki gence ailesini sormuş. Gençte, onlardan bir tanesi Yemen’e gitmiş şehit olmuş, karısını da kardeşine vermişler deyince adam geri dönmüş. Ve orada hanımına bir şiir yanmış ve göndermiş. O şiiri de türkü yapmışlar. “Gül ektilim evlek evlek/ Dadandı karaleylek/ Yazı beraber geçirdik/ Kışı ayırdı felek/ Gül ektilim gül bitti mi/ Yâre haber gitti mi/ Duydum ki yar evlenmiş/ Başı göğe erdi mi” diye karısına sitem etmiş. Tabi ki o dönemde karısının bir suçu yok, çünkü ortada kalacak sonuçta. Mutlaka biriyle evlendiriyorlar o dönemde. İşte böyle türkülerin hikâyelerinin hepsini bize anlatırdı Mustafa Uçar.”¹⁵⁴

Uçar, yöresinin türkülerini derlemekle kalmamış, türkülerini hem yörede hem de ülkede tanıtmak için elinden geleni yapmıştır. Kurs verdiği öğrencilerine enstrüman çalmakla birlikte Erzincan türkülerini de öğretmiş, okulunda hazırlamış olduğu

¹⁵⁴ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

koroların repertuvarına bu türkülerden de eklemiş, yerel radyo ve televizyon programlarında türkülerimizi çaldırarak dinleyenlerin kulaklarına aşinalık kazandırmıştır. TRT'yi sürekli takip etmiş, Erzincan yöresine ait türküleri farklı bir yöre adı kullanarak yayınladıklarında uyarıp düzeltirecek kadar davasına da sahip çıkmıştır.¹⁵⁵

3.1.3. Erzincan Giyim-Kuşamı Hakkında Yaptığı Çalışmalar

Erzincan folklorunu derinlemesine inceleyen Mustafa Uçar, yörenin kültürüne ait olan eski kumaşları, kıyafetleri, aksesuarları, desen ve motifleri de araştırmıştır. Terzilik ve kumaş dokumacılığı yapan annesi bu konuda da kaynak kişi olarak Uçar'a ışık tutmuştur. Uçar, açlık senesinde elbise, sergi ve aksesuarların bir avuç buğdayla değiştirildiğini çok iyi biliyordu. Öyle ki annesi, mengüç küpelerini, gümüş kırma kemerlerini, gümüş tepeliğini, bizzat çeyizindeki kendi kırma ve kadama işlerini birer ekmek bazen de bir teneke arpa karşılığı verdiğini çocuklarını büyütürken ninnileri arasında hikâye olarak anlatmıştır.

Dönemin fakirliği insanlarda giyim-kuşam konusunu kısıtlamıştır ve yörede ancak beş veya altı tane özel günlerde giyilen elbise bulunmaktadır. Birkaç zengin özel günleri için yaptırmış, diğerleri de ödünç olarak alıp giydikten sonra iade etmiştir. Uçar, elbiseler, aksesuarlar, motifler için kimlere, hangi ailelere başvurması gerektiğini tespit ettikten sonra işe koyulmuştur. Annesi ile birlikte Erzincan'ın bazı köylerinde ki akrabalarına başvurmuşlar, ancak hemen hepsi muhacirlik, deprem ve açlık senesi sebebiyle elbiseleri koruyamadıklarını söyleyerek onları geri çevirmişlerdir. Ancak kitaptaki kumaş örneklerinden sandıklı, atlas, sehavi kumaşını gezdiği bazı köylerden ve diğer örnekleri de kendi evlerindeki sandık ve minder aralarından temin etmiştir.¹⁵⁶

¹⁵⁵ Mustafa Uçar, "Uyanış", *Doğu Gazetesi*, 20 Ocak 1992, Erzincan.

¹⁵⁶ Mustafa Uçar'ın daha önce yayımlanmamış Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar adlı metninden alınmıştır.

Fotoğraf 3.5. : Erzincan’a Yöresine Ait Eski Kumaş Örnekleri

Mustafa Uçar bazı kişiler aracılığı ile uzun uğraşlar neticesinde, zamanında çok özel bir şekilde dikilmiş, işlenmiş olan erkek ve kadın elbiselerini sahiplerinden alarak fotoğraflarını çekmiş, kalıplarının ve motiflerinin örneklerini çıkardıktan sonra tekrar kendilerine iade etmiştir. Uçar, bu elbiseleri ve aksesuarları kimlerden, kimler aracılığı ile nasıl temin ettiğini daha önce yayımlanmamış olan Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar metninde detaylı bir şekilde izah etmiştir.¹⁵⁷

Cumhuriyetin ellinci yılında bakanlıkça gönderilen paralarla, aldığı ölçülere uygun olarak bir takım bayan elbisesini müdür Semih Turan zamanında Halk Eğitim Merkezine; bir takım erkek elbisesini de müdür Orhan Arslan zamanında Erkek Sanat Okuluna mal edilmek üzere dikilmesi için Kız Sanat Okuluna sipariş vermişlerdir. Ne var ki örnek motiflerin en basiti alınmış ve kumaşın bütün yüzüne serpiştirilmesi gerekirken belli yerlerine konulmuştur. Bu durum Uçar’ı bir hayli üzmüş, kendilerinde bir örnek bulunması bakımından aslına uygun bir takım elbise daha yapmaları ricasında bulunmuş olsa da maalesef isteği gerçekleştirilmemiştir.¹⁵⁸

¹⁵⁷Mustafa Uçar’ın daha önce yayımlanmamış Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar adlı metninde bulunmaktadır.

¹⁵⁸Mustafa Uçar’ın daha önce yayımlanmamış Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar adlı metninden alınmıştır.

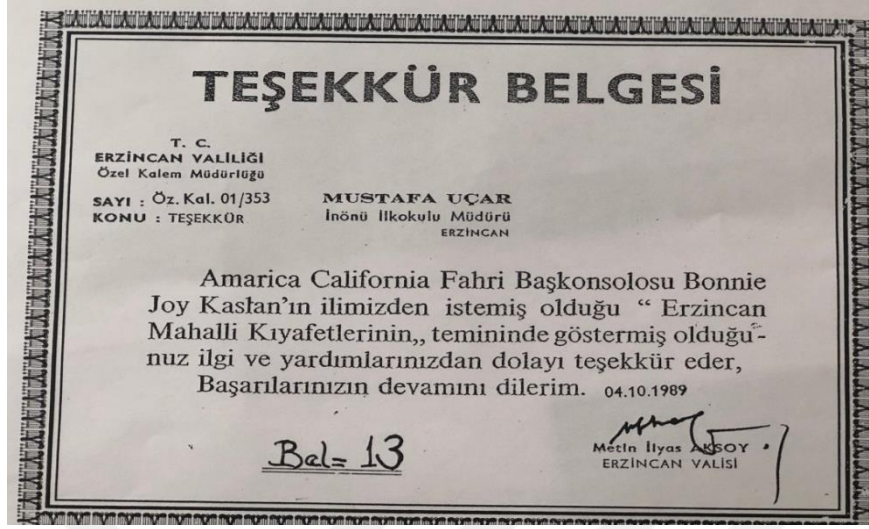

Fotoğraf 3.6. : Erzincan Yöresi Otantik Kadın ve Erkek Elbiselerinin Çizimleri

Erzincan’da giyim-kuşam konusunda il ve ilçeler arasında farklılıklar olduğunu yaptığı araştırmalar sonucunda fark eden Uçar, bu konu ile ilgili bir görüş yazısı yazmıştır. Bu görüş yazısında genellikle ilçelerin Erzincan’a komşu olan illerden etkilendiklerini detaylı bir şekilde ifade etmiştir. Giyim kuşam ile ilgili yaptığı derlemeleri tescil ettirme işlemi için şahsen müracaat eden Uçar, dönemin İl Kültür Müdürü Ruhi Kara aracılığı ile üç kişilik bir heyet getirtip atalarının elbiselerini Erzincan Milli Kıyafeti olarak tescil ettirmiştir. O dönemlerde Amerika Kaliforniya Fahri Başkonsolosu tarafından dönemin valisi Metin İlyas Aksoy’un şahsından Erzincan kız ve erkek kıyafetleri aslına uygun olarak istenmiştir. Mustafa Uçar bu kıyafetleri hazırlayarak valiye taktim etmiş ve Amerika’ya göndermişlerdir.¹⁵⁹

¹⁵⁹ Mustafa Uçar’ın daha önce yayımlanmamış Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar adlı metninden alınmıştır.

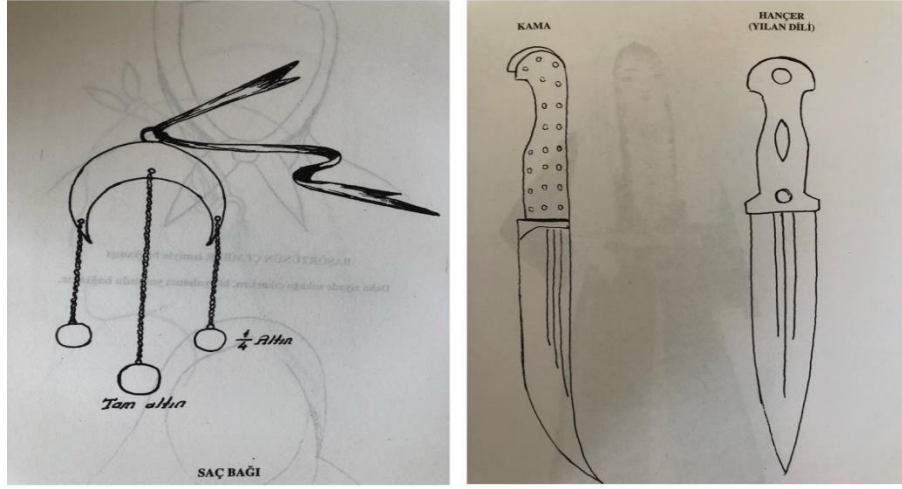

Fotoğraf 3.7. : Uçar'a Erzincan Valiliği Tarafından Verilmiş Olan Teşekkür Belgesi

Mustafa Uçar'ın kadın ve erkek aksesuarlarını temin etmek için görüştüğü kişilerden duydukları onu haylice üzmüş ve yaşananları şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Aksesuar konusunda bayanlarla ilgili olanların en iyisini annem ve büyükannemde görmüştüm. Büyükannemden intikal eden gümüş kırma kemer halen gelinim Sema Uçar'dadır. Ancak tepelik, gümüş kırma bilezik, saçlık ve Mengüç küpeler 1939 depreminden sonra bütün aramalarım rağmen bulunamamıştır. Erkek aksesuarlarını temin için daha çocukken görüp heveslendiğim Bahik (Davarlı) köyündeki Ethem Ağa'dan almak ümidiyle Horan (Dermirkent) köyü muhtarlığı yapan oğlu Asım Karadağ'a başvurdum. Kendileri tarlada çalışırken yengesinin üç dal boncuk karşılığı çerçiye verdiğini üzüntü ile dinledim. İstemeyerek gözlerim yaşarmıştı. Zira kırma erkek gümüş kemer, bir gümüş ağızlık ve bir gümüş tütün tabakası üç dal oya boncuğu ile değiştirilmiş, bunların yanında diğer kadın aksesuarları da maalesef çerçinin eline geçmiştir.”¹⁶⁰

¹⁶⁰ Mustafa Uçar'ın daha önce yayımlanmamış Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar adlı metninden alınmıştır.

Fotoğraf 3.8. : Erzincan Yöresine Ait Kadın ve Erkek Aksesuarları

Mustafa Uçar, giyim-kuşam ve somut kültür varlıkları ile ilgili olan derlemelerini hazırlarken eşyaları temin etmek için hiçbir maddi külfetten çekinmemiştir. Onu daha iyi anlayabilmemiz için bu harcamalarının ne boyutta olduğunu Folklor Araştırmaları Hakkında Açıklamalar adlı metnin sonunda “Ham İş: Derlemelerimin mali portresini çıkarmak isteyenler şuradan hareket edebilirler. Notere 35 TL, sevahi kumaşına 700 TL verdiğim zaman aylığım 382 TL idi.” notuyla açıklamıştır.

Bir yörenin kültürüne ait olan gelenek ve göreneklere derlemek somut kültür varlıklarını derlemekten daha kolaydır. İnsanlar günlük hayatlarının kısa bir zaman diliminde de olsa geçmişin izlerini farkında olmadan dildeki ağız farklılıkları, sosyal ilişkiler, düğünler, bayramlar vb. durumlarla yansıtırlar. Ancak somut kültür varlıklarına ulaşmak için onlara sahip olan kişinin o eşyayı farkında olarak yıllarca koruması ve saklaması gerekmektedir. O dönemde de eski oldukları düşünülerek birçok kıyafet ve eşya, kullananlar tarafından elden çıkarılarak daha işe yarar şeylerle değiştirilmiştir. Mustafa Uçar derlemelerini hazırlama sürecinde bu sebeple birçok kez hayal kırıklığına uğramıştır.

3.1.4. Erzincan Folkloruna Ait Örf ve Adetler, Mani, Efsane, Ninni, Çocuk Oyunları Derlemeleri

Mustafa Uçar, Erzincan yöresine ait halk oyunları, halk türküleri ve giyim-kuşam ile ilgili olan çalışmalarını tamamlayıp, derlemelerini kitap haline getirerek bastırdıktan sonra, yörenin örf, adetlerini ve sözlü kültürüne ait değerleri de elinde var olan verileri ve yeni araştırmalarını birleştirerek derlemiştir. Bu derlemeleri Erzincan Örf ve Adetlerimizden Bir Demet adlı kitabında bir araya toplayıp bastırmıştır. Birebir kendisinin yaşadığı ve anne, baba, dedesinden aldığı kültür birikimi bu kitabı hazırlarken Uçar'ın kaynağı olmuştur. Eskiden Erzincan yöresinde oynanan çocuk oyunlarına dair yapılan bir çalışmada Uçar'ın katkılarından Sayın Osman Ballı şu şekilde bahsetmiştir:

“Unutulan çocuk oyunları, oda oyunları vardı. Hıdırellez’de çocukları Ekşisu’ya götürdük. Şimdiki neslin bilmediği çocukluğumuzda oynadığımız kır çocuk oyunlarını çocuklara öğretti. Orada oynattı. Biz de o zaman bunları videoya aldık. Eskiden tabi televizyon yok, insanların canı sıkılıyor, halk köy odalarında toplanıyor. Köy odalarında ya masal, hikâye anlatılacak âşıklar, ozanlar tarafından ya da yaşlılar kendi arasında çeşitli oyunlar oynayacaktır. Hoca, bu oyunların derlenmesinde de direkt danışmanlık yaptı bize. Biz bunları da kayıt altına aldık.”¹⁶¹

Sayın Ruhi Kara ise akademik çalışmalarını hazırlarken Uçar'ın kendisine yaptığı danışmanlığı şu ifadeleriyle dile getirmiştir:

“Ben bir halkbilimci olarak onun eseriyim. Beni halkbilimine yönlendiren Mustafa Uçar’dır. Yüksek lisans tezim Erzincan efsaneleri, lisans tezim Erzincan manileri, doktora çalışmam Erzincan masallarıdır. Bu işlerin hepsini Uçar’la başardım. Hatta sempozyumlara katıldığım zaman bile hocandan fikir alırdım. Hangi konularda bildiri sunabilirim diye. Hoca benim için büyük bir danışmandı. Yaptığım yüksek lisans çalışmasının, doktora çalışmasının yüzde seksenini bu aileden derledim. Erzincan masallarını derlememi bana Mustafa

---

¹⁶¹ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

Uçar tavsiye etmiştir. Ben doktora başlayınca çok sevinmişti. Dedi ki senden tek isteğim bunları derlemendir. Ne yapılacaksa birlikte yapacağız dedi. Kaynak kişileri de buldu. Ses kayıt cihazları verdim. Birlikte kaynak kişilerden masalları derledik.”¹⁶²

Mustafa Uçar, yörenin örf ve adetlerinin derlenmesinde araştırmacılara ön ayak olmuş ve Erzincan kültürüne ait tüm değerlere, resmi olarak yörenin kimliğini kazandırmak için elinden geleni yapmıştır.

3.1.5. Erzincan Kültür Evi’ni Kurması

Fotoğraf 3.9. : Erzincan Eski Belediye Binası ve Mustafa Uçar Odası

Kültür Evi, Erzincan’da Dört Yol kavşağının kuzeybatısında bulunan Millet Bahçesi’nin içindeki eski belediye binasında bulunmaktaydı. Binanın giriş katındaki dört oda müze için özel olarak dizayn edilmişti. Bu bina şu an Millet Kırathanesi olarak kullanılmaktadır.

Mustafa Uçar, Kültür Evi’ni kurmadan önce malzemeleri evinde muhafaza etmiştir. Bir gün İl Kültür Müdürlüğüne giderek, ilerleyen yaşından dolayı elinde bulunan kültürel değere sahip eşyaları artık koruyamama endişesi olduğunu, bunları kültür müdürlüğüne hibe etmek istediğini söylemiştir. Kendisine bir oda temin

¹⁶² 25.07.2018 Tarihli Görüşme.

edilirse orada bunları sergileyecektir. Şube Müdürü Osman Ballı'nın büyük çabalarına rağmen o zamanki idareciler konuya sıcak yaklaşmamışlardır. Kültür müdürlüğü pasif kalınca Erzincan Belediyesi devreye girerek Erzincan depreminden sonra taşınan belediyenin eski binasını kültür evi olarak Uçar'ın kullanmasına müsaade etmişlerdir.¹⁶³

Fotoğraf 3.10. : Erzincan Kültür Evi'nde Bulunan Yayık ve Araç-Gereçler

Uçar, elindeki bütün arşivini, malzemelerini, ne kadar tarihi dokümantasyon varsa hepsini Erzincan Belediyesi'ne, eski belediye binasında sergilenen müzeye bağışlamıştır. Maddiyata vurulduğu zaman çok büyük paralar edebilecek kıymetli eserler, eski elbiseler, iki yüz yıllık kıyafetler, gümüş ağızlıklar, sadece manevi değeri değil maddi değeri olan eşyalarını da Erzincan Belediyesi'ne hibe etmiştir.¹⁶⁴ Müzenin kuruluş aşamasında kendisine temin edilen dört odanın hazırlanıp ziyarete açılması için aylarca çalışmıştır. Birçok kişiden müzede sergilenmesi için malzeme istemiş ama gereken ilgi gösterilmediği için müze küçük kalmıştır. Hatta müzeye getirilen sergilenmeye değer her eşyayı getiren kişinin adı ile sergilemiştir. Kendisine malzeme temininde çokça yardımı olan Bünyamin Sonat'ın ismini dört odadan birine vermiştir.¹⁶⁵

¹⁶³ 26.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁶⁴ 21.07.2018 Tarihli Görüşme.

¹⁶⁵ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

Fotoğraf 3.11. : Erzincan Kùltür Evi'nde Bulunan Otantik Erkek ve Kadın Elbiseleri

Mustafa Uçar, emekliliğinden vefatına kadar, hiçbir ücret talep etmeden müzenin sorumluluğunu üstlenmiştir. Kendisine temin edilen odaya her sabah erkenden mesaiye gelir gibi düzenli ve tertipli bir şekilde gelerek ziyaretçileri beklemiştir. Müzedeki tüm eşyaların temizliği ve düzeni ile de kendisi ilgilenmiştir. Son günlerinde bile hasta haliyle oraya gelen ziyaretçilerini karşılamış, müzeyi gezdirip Erzincan kültüründen bahsetmiştir. Hastalığının ilerlediği son dönemlerde belediye başkanlığına giderek kendisinden sonra müze ile Ahmet İlhan'ın ilgilenmesi için talepte bulunmuştur. Ahmet İlhan da Uçar'dan aldığı feyz ile bu görevi en iyi şekilde yerine getirmeye çalışmıştır.¹⁶⁶

Erzincan Kùltür Evi adı altında kullanılan eski belediye binası ùlke çapında yaygınlaşan Millet Kırathanelerinin Erzincan'da da kurulması için boşaltılmıştır. 20 Ekim 2018 tarihinden itibaren ise Uçar'ın donattığı dört oda kùtùphane, muhabbethane, edebiyat, resimhane, projehane vb. isimlerle yeniden dekore edilerek halkın hizmetine sunulmuştur. Kùltür Evi'nde bulunan malzemeler ise yine bu binada Mustafa Uçar adına açılan bir odaya toparlanarak İl Kùltür Müdürlüğü bünyesinde koruma altına alınmıştır.

¹⁶⁶ 06.08.2018 Tarihli Görüşme.

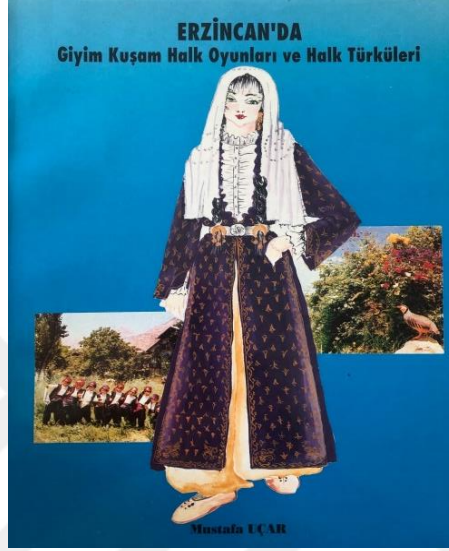
Fotoğraf 3.12. : Erzincan Kùltür Evi'nde Bulunan Dövmè Kütükleri ve Yer Sofrası

Mustafa Uçar, Erzincan kùltürünü yaşatmak ve canlı tutmak adına kitaplar yazmış, ücretsiz kurslar açarak öğrencilerine Erzincan türkülerini öğretmiş, Erzincan türkülerini derleyerek noterde tescil ettirmiştir. Memleketine müzecilik kavramını açtığı müze ile tanıtmış, Erzincan halk oyunları figürlerini orijinal hali ile öğretmiş ve birçok ekip yetiştirmiş, Erzincan düğünleri, yemekleri ve giyim kuşamı hakkında derin araştırmalar yapmış ve tüm bu araştırmalarını kendine başvuran herkesle paylaşıp yeni araştırmalara ışık tutmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. Eserleri

4.1.1. Erzincan'da Giyim-Kuşam, Halk Oyunları ve Halk Türküleri

ERYAKSAN (Erzincan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı) tarafından kitabın ilk baskısı 1993 yılında, ikinci baskı ise 1994'de gerçekleştirilmiştir. 323 sayfadan oluşan kitap, dönemin Valisi Recep Yazıcıoğlu'nun sunuş yazısı ile başlar ve Mustafa Uçar'ın ön sözüyle devam eder.¹⁶⁷

Kitabın ilk bölümünde Erzincan'da Giyim-Kuşam başlığı altında yöreye ait otantik kadın ve erkek kıyafetleri tanıtılmıştır. Kadın giyim entari ve üç etek olmak üzere iki başlıkta verilmiş, bu kıyafetlerin kullanım alanları ve kumaşları detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Kadınlara ait örtüler ehram, hindi, tülbent, namaz örtüsü ve pırpırlı olarak; aksesuarlar ise, tepelik, saçlık, bilezik, kemer, mengüç küpe olarak sınıflandırılmıştır. Erkek giyim başlığı altında kadife kumaş, çuha kumaş, mahalli kumaş, işlik, fes, ebaniye, poççikli yemeni, kuşak; aksesuar olarak köstek, kama ve hançer çeşitlerinden bahsedilmiştir.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Necdet Tozlu, A.g.e., s. 131.

¹⁶⁸ Uçar, *Erzincan'da Giyim-Kuşam, Halk Oyunları ve Halk Türküleri*, s. 9-16.

Uçar, kitabın ikinci ve üçüncü bölümlerinde Erzincan folklorundan kısaca bahsederek, halk oyunları türleri ve biçimlerini sınıflandırmış ve tanımlamıştır. Bu biçimlendirme kısaca şu şekildedir:

- Türler: Bar, çiftetelli, kaşık oyunları, horan, halay, köçek oyunları, elek oyunu, Arap oyunu
- Hareketler: Çömelip doğrulma, el vurma figürleri, dönme figürleri
- Biçim: Sıra biçimi, halka biçimi, karşılama biçimi, nokta biçimi, tek oyunlar
- Konular: Harp tablosu, zafer tablosu, bağımsızlık anıtı, aşk, kıskançlık, yiğitlik, kahramanlık, neşe ve sevinç, dini olaylar ve efsaneler
- Biçimlerine Göre Oyunlar: Üç ayak, dört ayak, iki ayak, ağır bar, çingen barı, koçeri, sıklama, sarhoş barı, Timurağa, hoş bilezik, dello, sarıkız, tamzara, çayırın ten yüzünde, tavuk barı¹⁶⁹

Dördüncü ve beşinci bölümde halk oyunlarını sözsüz ve sözlü olarak iki grupta ele almıştır. Sözsüz olanların sadece notalarına, sözlü olanların ise nota ve sözlerine birlikte yer verilmiştir. Mustafa Uçar, derlediği halk oyunları müziklerinin 40 tanesini babası Recep Uçar'dan almıştır. Diğer 11 tanesini de Mezireli Ahmet, Zurnacı Kolukısa, Nazım Uçar ve Cemal Demirsipahi'den derlemiştir.¹⁷⁰

Kitabın altıncı bölümünde Erzincan halk türkülerine hizmet eden şahsiyetlerden Hafız Şerif, Salih Dünder (Sılbıslı Salih), Ahmet Türkoğlu gibi önemli isimlerin hayatlarına yer verilmiştir.¹⁷¹

Uçar, yedinci bölümde halk türkülerini sınıflandırarak bu sıraya göre türkülerini ve notaları kitaba yerleştirmiştir. Tören türkülerimiz, kırık havalar, hüznü türkülerimiz, olaylı türkülerimiz, mesleki türkülerimiz, kahramanlık türkülerimiz, ortaoyunu türkülerimiz, hikayelerde geçen türkülerimiz, dini türkülerimiz, mayalar (uzun havalar) olmak üzere Erzincan halk türkülerine sözleriyle birlikte on başlıkta

---

¹⁶⁹ Mustafa Uçar, A.g.e. s. 17-31.

¹⁷⁰ Mustafa Uçar, A.g.e. s. 33-84.

¹⁷¹ Mustafa Uçar, A.g.e. s. 85-98.

yer vermiştir. Uçar bu türküleri derlerken yine babası Recep Uçar ve annesi Münevver Uçar'a oldukça başvurmuştur. Bunların yanında Ahmet Türkoğlu, Salih Dünder, Hafız Şerif, Hafız Nuriye, Marangoz Nafiz ve Mezireli Ahmet en çok faydalandığı kaynak isimler olmuştur.¹⁷²

Kitabın son bölümlerinde de ise on tane türkünün hikâyesine ve kitaba ait tüm görsellere yer verilmiştir. Bu görsellerde il ve ilçelere ait otantik kıyafetler ve kumaşlar fotoğraf şeklinde, bu kıyafetlere ait kalıplar, desenler ve motifler ise çizim şeklindedir. Sözlük ve kaynakça ile kitap son bulmaktadır.¹⁷³

4.1.2. Erzincan Örf ve Adetlerimizden Bir Demet

Erzincan Belediyesi Yayınları tarafından 1998 yılında basılan kitap 350 sayfa, 9 bölümden oluşmaktadır. Dönemin Erzincan Belediye Başkanı Talip Kaban'ın takdim yazısı ile başlayan kitap Mustafa Uçar'ın ön söz ve giriş yazıları ile devam etmektedir. İlk bölüm olan Halk İnançları; Maneviyatla Kazanılan Davranışlar, İyi Sayılmayan Davranış Örnekleri, Diğer Davranışlar, Çeşitli Halk İnançları, Baharla İlgili İnançlar (Hızır ve Leylek), Kültürümüzde Değer Hükümleri ve Nazarlıklar olmak üzere 7 başlık altında toplanmıştır.¹⁷⁴

¹⁷² Mustafa Uçar, A.g.e. s. 99-260.

¹⁷³ Mustafa Uçar, A.g.e. s. 261-319.

¹⁷⁴ Mustafa Uçar, *Erzincan Örf ve Adetlerimizden Bir Demet*, s. 13-30.

İkinci bölüm Halk Tababeti (Hekimlik) başlığında ise yörenin kültüründe var olan, bilinen çoğu hastalığa karşı kullanılan alternatif tıp yöntemleri verilmiştir. Bunların içinde şifalı bitkiler, ocaklık geleneği, türbeler ve ziyaretler gibi tedavi yöntemlerine yer verilmiştir.¹⁷⁵

Üçüncü bölümde Halk Adetleri başlığı altında bayram kutlamaları, sofrada adabı, doğum merasimi, cenaze adetleri, sünnet töreni, düğün gelenekleri, beşik geleneği, çocuk eğitimi, mahalli ölçüler, halk takvimi konuları incelenmiştir.¹⁷⁶

Dördüncü bölüm 146 sayfa ile kitapta bulunan en uzun bölümdür. Halk Edebiyatı Örnekleri başlığı altında Erzincan yöresine ait masallar, efsaneler, menkıbeler, fıkralar, atasözleri, deyimler, özlü sözler, kinayeli sözler, mış-mışlı sözler, yanıltmacı sözler, tekerlemeler, düzmeceler, beddualar, tanımalı hekatlar (bilmece), maniler, halk türküleri, âşıklamalar, mahalli ağızla söylenen şiirler, tasavvuf şiirlerinden örnekler incelenmiştir.¹⁷⁷ Bu bölümde 45 masalın adı sıralanmış ama sadece 5 masalın metni verilmiştir. Köçelce adlı masalın döşeme kısmı şiirsel bir biçimdedir. Efsaneler başlığı altında 7 efsane metni verilmiş, taş kesilme efsaneleriyle ilişkili olarak Folklorumuzda Taş Kesilme başlıklı değerlendirme yazısı bulunmaktadır. Diğer başlıklarda ise 18 menkıbe, 19 fıkra, 150 atasözü, 84 deyim, 154 bilmece yer almaktadır.¹⁷⁸ Kitapta yer alan ve mahalli ağızla söylenen Sofra şiiri hem Erzincan ağızını hem de Erzincan yemeklerini bir arada görebileceğimiz bir şiirdir.

SOFRA

Herif böğün guzu eti alursa,

İlahana dolmasına öliyem.

Eger südü birez bolca olursa.

Haşılın derdinden deli olıyam.

---

¹⁷⁵ Mustafa Uçar, A.g.e., s. 31-56.

¹⁷⁶ Mustafa Uçar, A.g.e., s. 57-103.

¹⁷⁷ Mustafa Uçar, A.g.e., s. 104-250.

¹⁷⁸ Necdet Tozlu, A.g.e., s. 132.

Yarpah dolmasına soğan keyifdür,
Cıvılaya mor badılcın hayıfdur,
Pirinç pilovuna sabrım sazıftur,
Gaşuhlu, gaşuhsuz haman dalıyam.

Küfdeye yahuşur soğanın özü,
Erüşde çorbası doyurmaz bizi,
Hele hamur günü güveç lövlezi,
Bi gün evel keyifleniy güliyem.

İşgembeyi nedim, içi fişgılı,
Biz bülmiyük şambabayı keşgülü,
Misafire aluçalı eşgili,
Çoh mahbula geçtiğini büliyem.

Yaydım yoğurt, sağdım ahşam ineği,
Babukgonun çohdur işi emeği,
Südlü mahallebi, tango yemeği,
Kelecoşun tabağını siliyem.

Övle olur peşdambalı düglersen,
İneği sağıp tuta bağlarsan,
Guymağın üsdüne yağı dağlarsan,
İşte ben de bundan keyif alıyam.

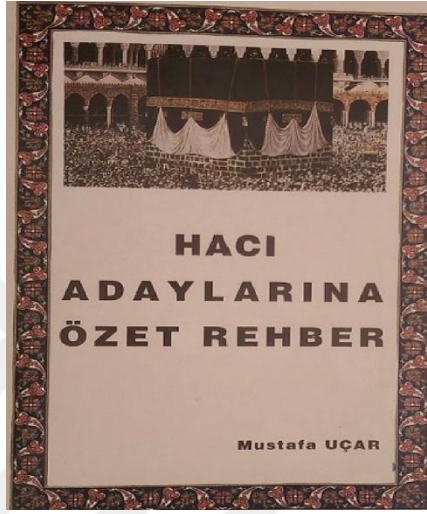
Demliğimiz yeşil semaver böyük,
Yahıp herifnen eşga geliyük,
İkimiz birer türkü bülüyük,
Herif behe ben herife söyliyem.¹⁷⁹

---

¹⁷⁹ Mustafa Uçar, A.g.e., s. 227.

Mustafa Uçar, sekizinci bölüme kendi şiirlerinden 6 tanesine yer vermiştir. Bu şiirler çalışmanın sonunda ekler bölümünde bulunmaktadır. Dokuzuncu bölümde ise Erzincanlı'nın Vatan Sevgisi başlığı altında görsellerle birlikte Erzincan halkının vatanı için yaptığı fedakârlıklardan bahsedilmiştir.¹⁸⁰

4.1.3. Hacı Adaylarına Özet Rehber

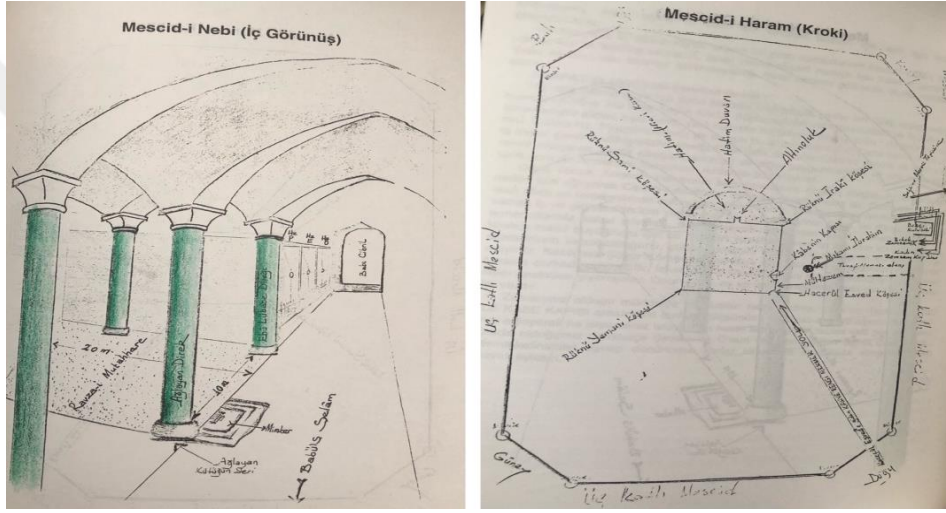
Özyurt Matbaacılık tarafından 1992 yılında basılan kitap 21 sayfadır. Tek sayfalık ön sözünde hacca gittiğinde yaşadığı sıkıntıları anlatarak kendisinden sonra gidecek olan hacı adayları aynı sıkıntıları yaşamamasın diye bu kitapçığı hazırladığını ifade etmiştir. Tavsiyelerine besmele ile başlamış, ilk olarak Medine şehrinde ziyaret edilecek yerleri, okunacak duaları ve alınacak eşyaları anlatmıştır. Daha sonra ise Hac vazifesini yerine getirmek için Mekke'de yapılacak olanları, Haccın Adabı başlığıyla başlayarak bütün detaylarıyla okuyucuya aktarmıştır. Sade bir dil kullanılarak okuyucuyla konuşuyormuş gibi bir anlatımla yazılmış olan kitap, hacda yapılması gerekenleri yaşlıların da rahatlıkla anlayabileceği şekilde bir yol haritası niteliğinde yazılmıştır. Kitaptan alınan şu paragraf ile Uçar'ın nasıl bir üslup kullandığını daha iyi anlamaktayız:

“Evet Kardeşim, biz şimdi Cidde'den hareket ettik, Medine şehrine girmek üzereyiz. Orası Hz. Peygamberimizin şehri olduğu için şehre girmeden gusül

¹⁸⁰ Mustafa Uçar, A.g.e., s. 329-348.

veya abdest alıyoruz. Ona layık olmak için en temiz elbiselerimizi giyiyor, güzel kokular sürüyor ve her zamankinden daha fazla salat ve selam getirerek bu mukaddes beldeye gidiyoruz. Her saat ve her dakika dilimizden dua ve Salat-ı Selam'ı eksik etmeyeceğiz.”¹⁸¹

Kitapçığın son kısmında hac vazifesini yerine getiren hacı adaylarının yön tayini yapabilmeleri için hazırlanmış olan Mescid-i Nebi ve Mescid-i Haram'a ait, Uçar'ın kendi eliyle çizdiği krokiler bulunmaktadır.¹⁸²

Fotoğraf 4. 1. : Mustafa Uçar'ın Kendi Çizdiği Krokiler

¹⁸¹ Mustafa Uçar, *Hacı Adaylarına Özet Rehber*, Özyurt Matbaacılık, Erzincan 1992, s. 4.

¹⁸² Mustafa Uçar, A.g.e., s.19-20.

4.1.4. Erzincanlı Hafız Ömer Vasfi Efendi Hayatı ve Eserleri

Kitabın dış kapağı Mustafa Uçar'ın kendi çizimi ve el yazısı ile tasarlanmıştır. 1994 yılında Uçar tarafından Erzincan'da yayımlanan 80 sayfalık kitap Uçar'ın iki sayfalık ön sözü ve Erzincanlı Hafız Ömer Vasfi Efendi'nin iki sayfalık hayatı ile başlamaktadır. Diğer bölümleri 63 sayfadan oluşan şiirler ve kitabın sonunda bulunan 10 sayfalık sözlük oluşturmaktadır.¹⁸³

Tasavvuf şairi olan Hafız Ömer Vasfi Efendi, şiirlerini sade bir dille ve çoğunlukla dörtlük biçimiyle ve koşma tarzında oluşturmuştur. Şiirlerde Allah sevgisi, peygamber sevgisi, ecel, ömür, ölüm, cennet, dünyanın faniliği gibi konular işlenmiştir.¹⁸⁴ Şairin hayatının anlatıldığı bölümde Yunus Emre, Terzi Baba, Salih Baba gibi isimlerden esinlendiği ve eserlerini “cönk” şeklinde muhafaza ettiğine dair bir bilgi de okuyucu ile paylaşılmıştır. Mustafa Uçar şairin eserlerinden bahsederken şöyle bir ifadeye yer vermiştir: “Birinci kitabın sonunda Arapça olarak ‘Bu kitabı Mustafa Hilmi Efendi'nin talebesi Erzincanlı Ömer Vasfi Efendi yazmıştır.... 2 Mart 1315’ diye bir şerh düşmüştür.” Bu ifadeye rağmen kitapta şaire ait olmayan mahlaslarla yazılmış şiirlere de rastlanılmaktadır.¹⁸⁵ Bu durum göz önünde bulundurularak ihtiyatla bu eserin bir şiir antolojisi olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

¹⁸³ Mustafa Uçar, *Erzincanlı Hafız Ömer Vasfi Efendi'nin Hayatı ve Eserleri*, Erzincan 1994, s. 2-80.

¹⁸⁴ Necdet Tozlu, A.g.e., s. 133.

¹⁸⁵ Uçar, *Erzincanlı Hafız Ömer Vasfi Efendi*, s. 5-7.

SONUÇ VE ÖNERİ

Mustafa Uçar (1928-2002), hayatını öğrencilerine ve memleketine adanmış, köy enstitüsü mezunu idealist bir öğretmen ve amatör bir folklor derlemecisidir. Tercan'da görev yaptığı 20 yıllık süre içinde bölgeye eğitim açısından birçok köy okulu, bir ortaokul ve bir öğrenci yurdu kazandırmış; sosyal açıdan ise ilçe sokaklarının aydınlatılması ve ağaçlandırılması, spor faaliyetlerinin yürütülmesi ve şehitlik abidesinin yapılması gibi birçok yeniliğe imza atmıştır. Tercan'daki evinin bir odasını halka açarak oraya gelen insanların bozulan eşyalarını tamir etmiş, gerektiğinde bir hekim gibi burada insanları tedavi edip ilaç temininde bulunmuş, tarım, ziraat ve hayvancılık konusunda halkı bilinçlendirip uygulamada yardımcı olmuştur.

Erzincan merkezinde göreve başladığı yıllarda yörenin folkloruna ve kültürüne ait değerlerin derlenmesi, yeni kuşaklara öğretilmesi, tescil edilmesi için yoğun bir çaba göstermiştir. Bu çaba doğrultusunda maddi ve manevi tüm zorlukları aşarak köy ve ilçeleri gezip dedelerinden miras kalan soyut ve somut kültür varlıklarını toplamaya çalışmıştır. Erzincan türküleri, halk oyunları, giyim-kuşamı, manileri, efsaneleri, masalları, gelenek-görenek, örf adetleri vb. birçok çalışmayı Kültür Bakanlığı'ndan gelen heyetin incelemeleri sonucu önce tescil ettirmiş sonra kitaplar haline getirerek yayımlamıştır. "Erzincan Kültür Evi" adı altında kurduğu müze ile bir halk kültürü müzesinin çekirdeğini oluşturmuştur. Erzincan kültürüne dair yapılan kapsamlı çalışmalar Mustafa Uçar'a aittir.

Uçar, meslek hayatı boyunca bir beceriye sahip olmayan hiçbir öğrencisine sınıf geçirmemiş, hafta sonu da mesai varmış gibi okula giderek ücretsiz enstrüman kursları vermiş, eğitim verdiği okullar bulunduğu bölgede çeşitli faaliyetlerde sürekli derece almıştır. Resmi ve özel törenlerde hazırladığı korolar, halk oyunları ekipleri ve çeşitli gösteriler hep beğeni kazanmış, protokol tarafından teşekkür belgeleri ile onurlandırılmıştır. 1985 yılında Erzincan'da yılın öğretmeni seçilerek ödüle layık görülmüştür. Onun hayatına giren herkese bildiklerinden bir parça dahi öğretmeyi

kendine ilke edinmiştir. Emekliliğinde dahi Erzincan kültürünü yaşatmak için gençlere Erzincan türkülerini ve halk oyunlarını öğretmeyi kendine bir borç bilmiştir.

Mustafa Uçar, Erzincan'da yaşamış ve Erzincan'a büyük hizmetlerde bulunmuş önemli bir insan hazinesidir. Bu yönüyle onun hayatı, eğitimci kişiliği, çalışma disiplini ve vatanseverliği eğitim fakültelerinde bulunan öğretmen adaylarına rol model olması açısından aktarılabilir. Kapatılan Erzincan Kültür Evi, "Mustafa Uçar Müzesi" adı altında kurulmalı ve onun eserleri yeniden sergilenmelidir. Yılın bir günü "Mustafa Uçar Anma Günü" olarak tertiplenerek yetişen genç nesillere Uçar tanıtılmalıdır. Bu vesile ile ona karşı olan vefa borcu da bir nevi yerine getirilmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

1. Genel Kaynaklar

AKYÜZ Yahya; *Türk Eğitim Tarihi*, Alfa Yayınları, 9. Baskı, İstanbul 2004.

ALTUNYA Niyazi; *Köy Enstitüsü Sistemi: Toplu Bakış*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul 2014.

AYDOĞAN Mustafa; *Köy Enstitüleri: Amaçlar, İlkeler, Uygulamalar*, Köy Enstitüleri Vakfı, Ankara 2007.

BAHŞİ, Cengiz; “Bir Uçar Geçti Erzincan’dan”, *Doğu Gazetesi*, 29 Ocak 2009, Erzincan.

DUMLU, Ahmet; “Erzincan’da Yılın Öğretmeni Seçilen Mustafa Uçar ile Bir Röportaj”, *Doğu Gazetesi*, 29 Kasım 1985, Erzincan.

GEDİKLİOĞLU Şevket; *Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri*, İş Matbaası, Ankara 1971.

KARA, Ruhi; “Mustafa Uçar ve Kırk İki Yıl”, *Doğu Gazetesi*, 29 Ağustos 1990, Erzincan.

KAYMAZ, Rıfki ve ÖZDEMİR, Halil İbrahim; *Erzincanlılar Ansiklopedisi*, Doğu Yayınları, Erzincan 2010.

PİR, Hüseyin; “Yarım Asır Sonraki Mutluluk”, *Tercan Gazetesi*, Temmuz 2002, Erzincan.

TAŞ, Fahri; “Türkülerimiz ve Onları Yaşatanlar”, *Tandırbaşı Dergisi*, Şubat 2003, s. 67-74.

TOZLU, Necdet; “Erzincan Kültürüne ve Eğitime Adanmış Bir Ömür: Mustafa Uçar”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE) ÖS-III*, 2016, s. 123-134.

UÇAR, Mustafa; *Hacı Adaylarına Özet Rehber*, Özyurt Matbaacılık, Erzincan 1992.

UÇAR, Mustafa; *Erzincan'da Giyim-Kuşam, Halk Oyunları ve Halk Türküleri*, ERYAKSAN Yayınları, 2. Baskı, Ankara 1994.

UÇAR, Mustafa; *Erzincanlı Hafız Ömer Vasfi Efendi'nin Hayatı ve Eserleri*, Erzincan 1994.

UÇAR, Mustafa; *Erzincan Örf ve Adetlerimizden Bir Demet*, Erzincan Belediyesi Yayınları, Erzincan 1998.

UÇAR, Mustafa; “Uyanış”, *Doğu Gazetesi*, 20 Ocak 1992, Erzincan.

UÇAR, Mustafa; “Örf ve Adetlerimiz Yok Olmasın”, *Doğu Gazetesi*, 12 Şubat 1992, Erzincan.

UÇAR, Mustafa; “Erzincan’ın Kilitli Kapıları Dışa Nasıl Açıldı?”, *Doğu Gazetesi*, 31 Ağustos 1994, Erzincan.

UÇAR, Mustafa ve Çocukları; “Vicdan Borcu”, *Önsöz Gazetesi*, 26 Kasım 1994, Erzincan.

UÇAR, Mustafa; “Meçhul Öğretmen”, *Önsöz Gazetesi*, 1 Mayıs 1995, Erzincan.

UÇAR, Mustafa; “Milli Eğitim Şurasının Ardından”, *Doğu Gazetesi*, 1 Temmuz 1995, Erzincan.

UÇAR, Mustafa; “Kara Şiir”, *Önsöz Gazetesi*, 15 Kasım 1996, Erzincan.

UÇAR, Mustafa; “Sekizinci Harika”, *Önsöz Gazetesi*, 8 Ekim 1997, Erzincan.

UÇAR, Mustafa; “İlerici Mühendis Torunuma Açık Mektup”, *Doğu Gazetesi*, 8 Ekim 1997, Erzincan.

YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan; *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

YILDIZTAŞI, Muammer; “İlimizden Bir Yıldız Daha Kaydı”, *Önsöz Gazetesi*, 10 Eylül 2002, Erzincan.

“Altı Yıllık Emekli Öğretmen Görevinden Kopamıyor”, *Doğu Gazetesi*, 9 Kasım 1995, Erzincan.

“Uçar İlgisizlikten Yakındı”, *Önsöz Gazetesi*, 27 Mayıs 2000, Erzincan.

“Bakanlıktan Rölyefe Destek”, *Önsöz Gazetesi*, 6 Haziran 2000, Erzincan.

http://www.turkcewiki.org/wiki/Köy_enstitüsü, Erişim Tarihi: 27.06.2019.

<https://derstarih.com/koy-enstituleri-programi/> Erişim Tarihi: 05.08.2019.

2. Yapılan Özel Görüşmeler

12.07.2018, Ayla Mete'den Alınan E-Posta, İzmir.

13.07.2018, Yurdan Ölmez ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

13.07.2018, Yakup Gün ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

21.07.2018, Mustafa Temiz ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

25.07.2018, Ruhi Kara ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

26.07.2018, Osman Ballı ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

26.07.2018, Şerif Akbina ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

01.08.2018, Cengiz Bahşi ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

06.08.2018, Bünyamin Sonat ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

06.08.2018, Ahmet İlhan ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

06.08.2018, Fahri Taş'dan Alınan Posta, Seferihisar.

12.08.2018, Metin Şahin ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

10.12.2018, Hülya Ersoy ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

10.12.2018, Sevda Özütürker ile Yapılan Görüşme, Erzincan.

EKLER

1. Yerel Gazetede Yayımlanmış Köşe Yazıları

1.1. Uyanış

25 Aralık 1991 tarihli Doğu Gazetesi'nde gazeteci yazar Sayın Mehmet Buyruk'un halk türkülerimizle ilgili coşku ve heyecan dolu yazılarını okudum. Kendilerine gerek şahsım ve gerekse sayıları az da olsa Erzincan folkloruna gönül verenler adına yürekten teşekkür ederim. Folklorumuzdan söz edilmesini, bilhassa basına yansımamı bir uyanış olarak nitelendirdiğimden, kuru kuruya teşekkür etme benim duygularımı tatmin etmediği için kendilerini kucaklayarak şükranlarımı arz etmek istiyorum.

Galiba yazarlarımızın TRT'nin sorumsuz, lakayt, başıboş çalışması düşüncesi karşısında fazla üzölmüş olması bazı gerçekleri unutmamasına neden olmuştur. Hemen belirteyim ki TRT konusunda kendisiyle hemfikirim. Zira aynı olay ve benzerlerine defalarca şahit oldum. Yalnız ben öyle yapmadım... Hemen açtığım telefonlarla spiker ve program müdürlerine çok acı uyarılarda bulundum. Sudan bahanelerle özür dilemekten öteye gidemediler. Dahası var. TV'deki diziler başta olmak üzere canlı yayınlarda dahi (SES)'in dudağa göre yayınlanmadığı ve Türkiye'de kameramanların dış ölkelerce de kınanacağını ileri sürdüğümde verilen cevaplar pek gülünçtü...

Şuna inanıyorum ki milletçe topyekûn el ele vermedikçe kanayan bu yaranın düzelmesi mümkün değildir...

Yazının sorumluluk yönünü ele alacak olursak bugüne kadar yaptığım çalışmalara yeniden kısa ve öz olarak bir göz atmak, zannederseniz yazarımıza gerçekleri hatırlatmış olacaktır.

Sayın Buyruk: Atalarımız, folklor dediğimiz bu muhteşem mazi mirasına nasıl sımsıkı yapışarak onu iman birliğinin içinde nasıl ihya ederek düğün ve belli günlerde nasıl nikâh tazeler gibi geçmişle tazeleyerek günümüze kadar getirmişlerse sel,

deprem, istila ve son zamanlardaki teknolojik gelişmelerde böyle kademe kademe günden güne kaybolmasına neden olmuştur. Bilhassa muhacirlik denilen o makûs talihsizlik halkoyun ve türlerimizin vatanın her tarafına yayılmasına neden olmuş, günümüze kadar bunları toplamak kimsenin aklından dahi geçmemiştir. Beni üzen bu durum bu durum karşısında Erzincan'ı sahipsiz mi zannediyorsunuz diyerek Atalarımızın sahip olduğu aynı his ve duygularla yola çıktım. Gideceğim yolun karanlıklarını da çok iyi biliyordum zira Trük İslam kültürüne ters düşen halkoyun ve türkülerimizi yaşlılardan özellikle bayanlardan koparmak imkânsızdı. Bütün bu zorluklar içinde sizin de ifade ettiğiniz gibi hakikaten maddi ve manevi varlığımı feda ederek gelenek ve göreneklerimizin temel yasaları halk oyunlarımızın her hareket, figür ve mendil sallamaları, motifleri benim için bir irsiyet kanunumuzdu. Bana göre bu kanunun hiçbir maddesi değiştirilemez, kimseye mal edilemez ve ona uyduruk maddeler eklenemezdi.

Bu fikir ve düşünceyle parça parça topladığım bu irsiyet kanunumuzun değişmez maddelerini 267 sahifelik bir kitapçıkta topladım. İşim buraya kadar olan bölümünü hatta tesciline esas olmak üzere Doğu Gazetesi vasıtası ile bizzat nezaretinizde yayımlandığını çok iyi biliyorsunuz.

Bundan sonra Kültür Bakanlığı'na Atatürk'ün doğumunun 100.yılı nedeniyle 3.Ordu Komutanlığı'na, ilimiz valiliğine, ilimiz belediyesi ve halk eğitim merkezimize başvurarak bastırılıp halkımızın hizmetine sunulmasını istediğimi de çok iyi biliyorsunuz. Yine şu hususu da çok iyi biliyorsunuz ki ilmi ve milli değer yargılarından yoksun bir takım kişiler bu çalışmalarına karşı çıkmış, kulis arkası çabalarıyla bu ırsaliyet kanunumuzu yok etmeye, dahası bir başka etnik gruba mal etmeleri için çeşitli tavırlarla çeşitli toplantılar düzenlemekten geri kalmamışlardır. Ne ettiğini bilmeyen bu ilim ve duygu yoksunlarının propagandası günden güne yayılmaya başladı. Fakat 12 Ocak 1982'de kendi adıma yaptırdığım 267 sahifelik bu kitapçığın noter tescilinden sonra bu olumsuz faaliyetlerinden sonra vazgeçtiler.

İlimiz yetkili mercilerinin konuyu hafife almaları sonucu yine şahsi müracaatım üzerine 03/06/1988 günü Ankara Olgunlaşma Enstitüsü'nden Sayın

Hüsniye POLATOĞLU - Aysel ÖNAL, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi'nden Yener ALTUNTAŞ başkanlığında üç kişilik heyet bizzat çalıştığım okula gelerek çalışmalarımı bir hafta boyunca izlemiş ve tescil işleminin şahsıma değil de ilimiz Kültür Müdürlüğü'ne gönderilmesine karar vermişlerdir. Nitekim işlemler gelmiş, bir sureti Kültür Müdürlüğü'müzde bir sureti de özel olarak şahsımda mahfuzdur. Bütün bunlar dışında 1987-1988 yılları kış aylarında gençlerimizi kahve hayatı ve kötü alışkanlıklardan kurtarmak için bizzat belediye nikâh salonunda saat 18.00'den 21.00'e kadar fahri olarak açtığım Erzincan Folkloruna Gönül Verenler Ocağı'na halk oyunları ekiplerini, halk türküleri koro ve solosunu bağlama kurslarını, tiyatro kurslarını çalıştırdım. Belediyemizin kurtuluş bayramımızda iftiharla sunduğu mahalli halk türküleri bandı (kaseti) bu çalışmalarımın bir yadigârıdır. Bu gün Erzincan'da tiyatro çalışmaları yapılıyorsa, o çalışmalarımın alından ilham ve güçle yapılmaktadır. Aynı yıl 30 Ağustos günü zafer gecesi tertipleyerek çevre illerimizin halk ozanlarını da misafir olarak çağırıp programımıza renk katmaları ilimizde büyük ilgi görmüş ve üç gece program devam etmiştir. Ne yazık ki tekrar ediyorum ilmi ve milli değerlerden yoksun kişilerin meydana getirdikleri bir grup, çalışmakta olan ekipleri kovma cesareti göstermiş, maalesef günün belediye başkanı da bu olaya göz yummuştur.

Sayın Buyruk; bütün bunları dikkate alacak olursa fert olarak memleketime yaptığım hizmet ve fedakârlık hiç de küçümsenecek bir mesele değildir... Gönül umardı ki sizin gibi işin iç yüzüne vakıf olan bir yazarımız, konuyu el atmışken çektiğim çileler yanında asıl gerçekleri ele almalıydı.

Şunu vurgulayarak belirtmek istiyorum ki hemşerilerim müsterih olsun gerek giyim kuşamımızın gerekse halk türkü ve bilhassa oyunlarımızın tescil işlemleri tarafımdan gerçekleştirilmiş olduğundan, TRT'nin bilinçsiz, şuursuz, sorumsuz anonslarına hemen yerinde ve zamanında telefonla karşılık vermelidirler. Şayet aksini iddia edecekler olduğu takdirde kendilerini Cumhuriyet Savcılığında bulacaklarını gururla ifade etmelidirler.

Konunun tenkit edilen diğer yönünü ele alacak olursak bakanlıklar arası koordineli, bilinçli ve işi ehline verme gibi çalışmalar söz konusu olmadığından ilimizdeki yapılan faaliyetler icabı konunun kültür müdürlüğü ile alakası yoktur. Evet, bu bir kültür meselesidir. Lakin 1981'den bu yana bu çalışmalar beden terbiyesi bölge müdürlüklerine bakanlar kurulu kararı ile verilmiştir. Bu yüzden "kültür müdürlüğünün işe el koyması " tekliflerinizi şaşırtıcı buldum... Dikkat buyrulursa ilimiz halk oyunları yarışmalarını da, halk türküleri çalışmalarını da beden terbiyesi bölge müdürlüğü yönetmektedir. Sevk ve idare de bu kuruluşundur. İşin ciddiyet kazanması için de her yıl adı geçen bakanlıkça halk oyunları, halk türküleri öğreticiliği kursları düzenlenmektedir. Şartnameye göre bu işlerden anlayan ve özellikle müzik ve nota bilenlerin kursa gönderilmesi istenirken, il yetkililerimizin işgüzarlığı, emirlere bağlılığı, basiretliliği, yeterliliği yüzünden şartnameye uyan bir kişi dâhil kursa gönderilmemiş, sadece müracaat eden katılmıştır. Şimdiye kadar halk oyunları kursuna bu kalitede beş kişi katılmış, nota ve oyun bilmediklerinden " öğretim görevlisi olamaz, seçici kurul üyeliği yapabilir" şerhini taşıyan birer belge ile dönmüşlerdir. Maalesef bunun hesabı hiç sorulmamaktadır... Bu yüzdendir ki yıllardır okulların gayretleri ötesinde milyonları, yavrularımızın aylarca verdikleri emek heba olmuş komşu iller arasında da bir varlığını gösterememiştir. Sayın Buyruk, bizim asıl kanayan yaramız budur. Buna bir el atalım, buna bir çare arayalım. Değil mi? bu işlerin sorumlusu aranacak olursa bence her gün folklorumuzla iç içe olan bu belgeli beylerdir. Sorarım size bu belgeli beyler güzelim ağıtlı oyunlarımızın oynanmasına mani olmaktan başka Erzincan'ımıza ne getirmiş, folklorumuza ne kazandırmışlardır? Emin olunuz tespit ettiğim 44 tane halk oyunumuzun isim listesini çıkarın deseniz 10 veya 12 tane isim sayacaklardır. Bunlar daha neyin seçici kurulu, neyin müdafacısıdır? ama atalarımız ne kadar doğru demişler değil mi? TEZEKTEN TERAZİNİN .....DAN OLUR DİRHEMİ...

MUSTAFA UÇAR
DOĞU GAZETESİ
20 OCAK 1992

1.2. Örf ve Adetlerimiz Yok Olmasın

Yüzyıllar boyunca süregelen gelenek, örf ve adetlerimiz bizlerin ihmalkârlığından tarihten silinme safhasındadır.

Gelenek ve göreneklerimizi kurtarıp eski hüviyetine kavuşturmak için bu toplantıda bunların dile getirilmesini uygun bulduk. Bu hususta kişi gönül birliği yaparak bir ESESİLİLER günü yapmayı bu günde hemşerilerimizin, kardeş ve dostlarımızın birbirleriyle kucaklaşması şahsi ve memleket sorunlarını dile getirmesi gereğini bir zaruret olduğunu belirtmek isteriz.

Zira Türk İslam tarihinin temelini teşkil eden bir takım miras kanunlarımız bugün artık cansız bir ceset gibi dışarı fırlatılırken İslam dışı bir takım sosyal nizamlar Fetihçisine bir gurur ve bir zafer abidesi ile içeri girmiştir.

Artık asırlar boyu tarih çizgilerine sadık kalan daima milli ananesini muhafaza eden Türk'ün aile yapısı yavaş yavaş öz benliğini kaybetmekle kalmayıp eş, dost, akraba ilişkilerini de baltalamıştır.

Hâlbuki Türklerde aile müessesesi asırlar boyu huyunu, âdetini, geleneklerini, göreneklerini devam ettirmiş, bu geleneklerimiz atalarımızdan bize intikal eden yegâne mirasımızdır. Sanki tek meşaleden tutuşturulan yüzlerce meşale gibi her asırda ve devirde elden ele, gönülden gönüle, dilden dile emanet ettiği milli ve tarihi yapısından tek taş düşürmeden, kendini bozucu unsurlardan korumasını bilmiştir.

Lakin ne garip tecellidir ki çağın hızla gelişen teknolojik gelişmeleri bir bomba gibi tesiri ile bütün bunları bir anda silip götürmeye kâfi gelmiş. Yüreklerimizde tamiri mümkün olmayan yaralar açmıştır.

Onun için Türk aile müesseselerinde yardım, birlik ve berberlik ruhu, yiğitlik, mertlik, feragat, şecaat, cesaret itaat ve sadakat gibi hasletler gelişip boy atmışken insan unsurunun cevherindeki gaza ve cihat ruhunun sırrına vakıf olmuşken bütün bu duyguları yüreğimizde hissederken görüyoruz ki teknoloji çarkının etkisiyle yok olup

gitmektedir. Yok olma amilinin başında, karşısında 24 saat eksilmediğimiz televizyonlar gelmektedir.

Atalarımız nasıl bir miras bırakmışsa onu aynen idame ettirmek, o muazzam sırrı yeniden duyabilmek bizler için iftihar meselesi olacaktır.

Zira bin yıllık Anadolu Türklüğüne fütihat yollarını açan, Anadolu'yu medeniyet beşiği yapan, Allah'ın birliğine, tevhit inancını dünyaya yayan aşk dolu, şevk dolu, cevher dolu ata mirasımız elbette ki yok olmayacak ve biz ESESİLİLER var oldukça ilelebet yaşayacaktır.

Aynı duygu ve düşünceleri bizimle paylaştığınıza yürekten inanıyoruz. İşte bu düşünceler ışığı altında sizleri topladık. Bu toplantının yukarıda gök kubbe aşağıda yerküre çökmedikçe devam etmesi temennisinde bulunuyoruz.

En korkunç endişelerimizden birisi de pek yakın gelecekte taşıyla toprağıyla şu mukaddes havasıyla kemiklerimizi meydana getiren ata yadigârı şu topraklarımızın başka ellere geçmesidir.

Bununla beraber kardeş, hısım ve akrabalarının da daha şimdiden gözüktüğü gibi birbirinden kopacağı bu endişemiz içindedir. Bu gidişle 15-20 yıl sonra ESESİ bağları zannedersem birer baykuş yuvası olacaktır. Buna çare aramak ve yukarıdan beri saydığımız irsiyet kanunumuzu meydana getiren gelenek ve göreneklerimizi ilelebet yaşatmak hepimizin milli görevi olmalıdır. Bu hususta attığımız ilk adımdan itibaren bize katılacağınıza ve bu amacımızı gerçekleştireceğinize namus sözü vererek yaşatacağımıza yürekten inanıyoruz.

Gelecekteki toplantılarımız muhakkak ki daha anlamlı daha manalı olacaktır. Bugünkü toplantıda önümüzdeki toplantının gündem yer ve zamanını tespit ederek taşradaki bütün hemşerilerimizi de birer davetiye ile Kars'tan, Edirne'den, Sinop'tan, Antalya'dan uzanan eller, bu defa ESESİNİN yayla çiçeklerinde birleşerek aldıkları tohumları Türkiye'ye ekerek bu mukaddes mirasımızı ebediyen yaşatacaklarına yürekten inanıyoruz.

1.3. Erzincan'ın Kilitli Kapıları Dışa Nasıl Açıldı?

1992 depremi sonrası, birkaç vatansever ve hala yeryüzünden eksilmediklerini ispat eden bir hamiyetperverin örnek tutumlarıyla Erzincan'ın makûs talihinin yenildiğini ifade etsen, herhalde mübalağa yapmış olmam.

Vatansever derken, başta sayın valimiz Recep Yazıcıoğlu'ndan, gazeteci yazar Sayın Halil İbrahim Özdemir'den amirinin fikir ve icraatlarını kendine rehber edinen ilimiz kültür müdürü Sayın Ruhi Kara'dan söz etmemek mümkün değil.

Hamiyetperverlik derken de, Ankara'daki Özyurt Matbaası sahibi Sayın Yaşar Özyurt'u şükranlarla yâd etmek gerekir.

İsterseniz konuyu birlikte tahlil edelim. 1970'li yıllardan beri, ilimizin öz kültür varlıklarının zaman zaman ve fütursuzca komşu illere mal edilmesi; yeri geldiğinde bir takım dev şahsiyetlerden bahsedilmemesi; TV'nin olumsuz yayınları karşısında gelenek ve göreneklerimizin gün be gün toprağın derinliklerine sızması beni bir takım çalışmalarla zorlamıştı.

Önce, ERZİNCAN'DA GİYİM KUŞAM HALK OYUNLARI VE HALK TÜRKÜLERİ, daha sonra bu toprağın yetiştirdiği dev şahsiyetlerden TASAVVUF ŞAİRİMİZ, ERZİNCANLI HAFIZ ÖMER VASFİ EFENDİ-HAYATI VE ESERLERİ, Bilahare IRSİYET KANUNLARIMIZIN ana teması olan GELENEK Ve göreneklerimiz: Hacca gidecek olan muhterem hemşerilerime bir yardım etme düşüncesiyle de HACI ADAYLARINA ÖZEL REHBER başlıklarını taşıyan derlemeler yaptım. 1992 depremi öncesi ilimiz halkına sunulması ve böylece Erzincan'ın dışa açılmış olmasına yardımcı olmak için gerek il çapında ve gerekse bakanlıklar arasında yıllarca mekik dokudum. Maalesef ne ilimiz kuruluşlarından ve ne de bakanlıklardan en ufak bir destek görmedim. Artık kendime küsüyor, Erzincan'ın makûs talihine acımdan başka çarem kalmıyordu. Daha benim gibi

yüzlerce arkadaşım aynı dertten mustarıptı. Ancak 1992 depremiyle gelen bir mucize bu ıstırabı dindirdi.

Deprem sonrası haberciliğin vermiş olduğu inisiyatifle gazeteci yazarımız Sayın Halil İbrahim Özdemir, ilimize yeni atanmış olan valimiz Sayın Recep Yazıcıoğlu'nun bu konulara hassasiyetini sezerek çıkardığı DOĞU gazetesinin bir sayısında konuyu işler. Sayın valimizin arzusu üzerine faaliyetler başlar. Kanuni formaliteler tamamlanarak ilk etapta dört kitap birden basılır. Hemen akabinde bir basın toplantısı düzenleyen sayın valimiz “BİR KİTAP BİR BİNADAN HER ZAMAN DAHA HAYIRLIDIR” veciz sözüyle toplantıyı kapar.

Bu bir başlangıçtır. Artık kültür müdürlüğü il ilçe ve şahısların ellerindeki dokümanları toplar, kanunların elverdiği nispette yayım işlerini gerçekleştirir. Bu icraatlar tek kelimeyle mahiyetini yurdumun insanı yapar. Böylece Erzincan'ın makûs talihi de yenilmiş olur.

İzninizle bu cümleyi biraz açalım. 1992 depreminden evvel herhangi bir araştırmacı ilimiz hakkında bir takım istatistiki bilgi içeren il yıllıklarından başka bir kaynak bulamazken, “BİR KİTAP BİR BİNADAN DAHA HAYIRLIDIR” sloganıyla bugün ilimizin kilitli kapılarını dışa açabilecek on dört kitaba kavuşması hiç de küçümsenecek bir olay değildir.

Bütün bunlar konumuzun kısa ve gerçek tarihçesidir. Son zamanlarda Sayın Ersal Yavi'nin kısa adıyla “DOĞU ANADOLU VE ERZİNCAN” isimli kitabın basılması sırasında, ilimiz kültür müdürü Ruhi Kara, nüfuz ve inisiyatifini kullanarak ilimiz bütçesine dokunmadan hatta mahalli basınımızda da yer alan “ERZİNCAN HAFİZ ÖMER VASFİ EFENDİ – HAYATI VE ESERLERİ” VE “HACI ADAYLARINA ÖZEL REHBER” isimli iki eseri daha bir hamiyetperverlik sembolü olarak ilimize kazandırır ve Erzincan'ın yıllardır kilitli kalan kapıları dışa açılmış olur.

Yukarıda tarihçeden faydalanarak yapılan çalışmaların analizine girmek haksızlık olur. Sonuç düşündürücü olmakla beraber aynen şöyledir.

Muhterem okuyucularım, sizleri sıkmamak için “Acaba bu faaliyetler şimdiye kadar neden yapılmadı?” sorusunun cevabını sizlere bırakarak kısaca sonuca geçiyorum.

İzaha çalıştığımız faaliyetlerin özünde yatan asıl neden; sayın valimizin konuya duyarlılığı yanında mahiyetini mahirane bir şekilde sevk ve idare etmesidir.

Öte yandan, gazeteci yazarımız Sayın Halil İbrahim Özdemir’in bu duyarlılığı keşfedip, ilimiz için mücadeleden yılmaması ve şerefle, şanla, edeple vatanı ve milleti için anlamlı bir çalışmayı kendine şiar edinen bu milletin torunlarını temsilen kültür müdürü Ruhi Kara’nın memleketinin adamı unvanını alarak ortaya çıkmasıdır.

Bu kişiler kelimenin tam anlamıyla vatansever diye nitelendirelim ama ya Erzincanlı olmadığı halde, Erzincan için yirmi milyonun üzerinde maddi fedakârlıkta bulunan matbaacı muhterem Yaşar Özyurt’u hangi sıfatla nitelendirelim?

Bu vefakâr, fedakâr kişiyi vatanperverlik, hayırseverlik, hamiyetperverlik, fahri hemşerilik sıfatının tümünü yüreğinde toplayan mümtaz bir sembol olarak nitelendirmek zannedersenem kendilerine en yakışanı olur.

Erzincan’ın makûs talihini yenerek kilitli kapıları dış dünyaya açan ve tarihe geçecek isimleri, kişileri tüm Erzincanlılar adına yürekten kutlar, minnet ve şükran duygularımın kabulünü arz ederim.

MUSTAFA UÇAR
DOĞU GAZETESİ
31 AĞUSTOS 1994

1.4.Milli Eğitim Şurasının Ardından (I)

Diğer şuralarda olduğu gibi XV. Milli Eğitim Şurası da hem uzun hem de çok uzun vadeler içeren ithal malı görüşlerin etkisindedir. Nitekim Doçent Doktor Battal Aslan ve Daire Başkanı Orhan Özalp’ın ele aldığı ilköğretim ve yönlendirme konulu öneriler paketi sözüm ona tabandaki kurullar için bir etkileşim aracından başka bir şey değildir. Çünkü pakette mevcut durum derken ana dava eksiklerden, yanlışlardan

giderek doğruları bulma görüş ve fikirleri olarak ele alınması gerekirken kasıtlı olarak istatistiki bilgilere yer verilmiştir. Sonuçta alt tabanı oluşturan kurullar, bu öneriler paketinin dışına çıkmadan raporlarını tanzim etmeye zorlanmıştır. İlk defa bir taban oluşturan XV. Şuradan bizim beklentilerimiz, hata ve noksanlarımızı dile getirmek olmalıydı.

Evet, yaşamak, tutunmak ve dünya milletleri arasındaki güzide yerimizi almak için geleceği planlamak elbette ki şart. Ancak, toplum ve fertler arasındaki bir takım sosyal patlamalar kol gezerken bizim en az 2010 ile 2999 yıllarında bakmamız Türk milletini biraz daha uyumaya sevk etmiyor mu? Acaba bu milletin vatanın bu güzide evlatlarının böyle ninnilere tahammülü var mı?

Bugün dünya milletleri gündeminde yer alan yeni dünya düzeninin insanlığı nereye götüreceği merakla izlenmektedir. Gençlerimiz, bilhassa en küçüğünden en büyüğüne bütün öğrencilerimiz böyle kontrolsüz bırakıldığı müddetçe bu yeni düzenin milletleri insanlık dışı davranışlara sürükleyeceğinden büyük ve acı endişeler duyulmaktadır.

Yarın hatta bugün bu cereyanlar menfi tecelli ettiği müddetçe bunun tarihi ve vicdani sorumluluğu yine biz öğretmenlere düşecektir. Bu hl sözcüğüne vagon olmaktan ne zaman kurtulacağız. Ve yine düşünüyorum da sadece kendileri biliyormuş ve onlar olmadan meseleler çözümlenmemiş gibi konuşma ve fikir üretme hakkını kendilerinde bulan bazı bürokrat modası heveslileri aydınlarımız tecrübe ile elde edilen doğru ve yanlışları gündeme getiren kişilere ne zaman söz hakkı vereceklerdir? Biraz eleştirme lütfunda bulunursanız. Bu bürokrat modası aydınlarımız masum düşünce sahiplerini hep susturmuş, sindirmeye çalışmış ve çaresiz bırakmışlardır. Bu yüzden meslektaşlarımızın gözyaşları dinmemiş, devlete ve hükümete karşı küskünlükleri devam etmektedir.

Ne büyük talihsizlik ki, öğretmen yetiştiren müesseselerin bugünkü durumu değil, iki binli yıllardaki durumu ele alınmıştır. Eğer bugün hala sayıları çok az da olsa yetiştirildi diye hayata atılan arkadaşlarımız dilekçe yerine manili ve kuşlu mektup yazmaya özen gösteriyorsa;

Bugün hala aramızda Türk parasını tanımayan ve yürürlükte olup olmadığını bilmeyen meslektaşlarımız varsa;

Akıl hastanesinde üç ay müşahededen sonra “Deli olduğu müşahede edilmiştir ancak öğretmenliğe mani yoktur.” Diye doktor raporuyla tekrar mesleğe döndürülüyorsa;

Bir muhtar ki benim o gariban olduğu kadar vefakâr, olduğu kadar da cefakâr olan meslektaşına “Öğretmen hazırlan yarın teftişe geleceğim” deme cüretini gösterebiliyorsa, bu düzen şimdiden yıkılmalı, XV. Şura bunlara çare aramalıdır.

Acaba bunlar sizce yanlış tespitler mi? Doğru ise acaba önemsiz mi?

Ben kendi adıma konuşuyorum. Sizler kabul etmeyebilirsiniz. Ancak ciddiyetle köylere uzanırsanız bu hakikatleri bizzat görebilirsiniz. Bununla şunu vurgulamak istiyorum ki mideye hizmet için çok yol kat etmişsiniz ama gençliğin eğitime, vatanın gelişmesine seviyeli hiçbir şey verememişsiniz...

Çocuğunuz okuyamadıysa öğretmen de mi olamadı? Esprisi bu acıklı durumun bir ifadesi değil midir?

MUSTAFA UÇAR
DOĞU GAZETESİ
1 TEMMUZ 1995

1.5. İlerici Mühendis Torunuma Açık Mektup

Sevgili Torunum;

Dünyaya geldiğinde huzurlu ve daha sıhhatli büyümen için sana aynalı beşik yaptırmıştım. Ninen ve ben geceleri uykularımızı terk ederek bu beşiği sallaya sallaya seni büyüttük. İstikbalin için bütün güçlüklerle katlanarak okumanı sağladık. Bu ellerimin nasırı, belimin kamburu senin uğruna olmadı mı? Türk İslam ahlakına göre yetişmen için Malazgirt kal ’asını diken, İstanbul burçlarına bayrak çeken, Allah-u Ekber Dağları’nda canlarını veren büyük dedelerinin yaptıklarını ninni halinde kulağına fısıldayan ve daima beşiğinin başucunda bulundurduğun Kur’an-ı

Kerim'den ilahi emirleri okuyan ben değil miydim? Yoksa bunları yaptığım için mi bana gerici diyorsun?

Benim ilerici torunum, ilerici bir mühendis olarak sen bu vatana ne verdin? Ama cevap almama gerek yok. Ben yüzyıllar boyu etnik gruplarla el ele, gönül gönle vererek seni bu nurlu günlere kavuşturmak için bu vatana hizmet etmişken, bu memlekete anarşi tohumları eken, vatani görevinden kaçan, o mukaddes kitabımıza “Çöl Kanunu” diyen sen değil misin? Komünizm potasında eriye eriye bu hasletlerden uzaklaşan, aile mefhumunu tanımayan sen değil misin? Böyle ilericilik seninle olsun. Bana bayrağım, aile mefhumum ve o mukaddes kitabımın verdiği ilericilik görüşü yeter.

Emeliniz olan (3K) üniversitesinin (Kadeh + Kadın + Kumar) bataklığından kaçtığım için mi gerici oldum? Yoksa anarşi + uyuşturucu sözcüklerini, AISD bilmediğim için mi gerici oldum?

Dinle, benim (3K) üniversitesi mezunu mühendis torunum. Daha 17.yüzyılda yaşamış filozoflardan Locke bak ne diyor;

“Allah'ın varlığını tasdik etmemiş bir mühendis düşünülemez.”

Sen mühendis oldun ama 17.yüzyıldan çok, pek çok gerilerdesin. Cenab-ı Allah'ın zulmettiği iptidai kavimler arasındasın. Evet, 20.yüzyılın mühendisleri kisvesine bürünmüş ama daha dün verdiği konferanslarda elma ağacına söğüt diyen sen değil misin? Aynı yer ve şartlarda yetişen iki biberin birisinin neden acı, diğerinin neden tatlı olduğunu açıklamaktan aciz olan sen değil misin? Ama bunları senin araştırmana vakit yok ki...

Bak, John Daverport ne diyor: “O sıralarda Avrupa fen ve sanattan uzak bir taassup içinde uyurken, Müslümanlar arasında fen ve sanat 600 sene bir yükselme devri göstererek ilim ve irfana hizmet etmiştir.”

Ey benim ilerici torunum, biraz bu gerçeklere yönel. Ynel ki (3K) niversitesinin bataklığından bir an önce kurtulup, halen dedelerinin diktiği ilim-irfan burçlarının gölgesinde yaşadığını unutmayasın...

Ynel ki, O mukaddes kitabımızın koyduğu kurallar çerçevesinde yoğrula yoğrula bir irsiyet kanunu haline gelen örf ve geleneklerimize bağlı kalasın...

Bana atomdan bahset diyeceksin. Onu da açıklayayım. Bugün inanan ilim adamları O mukaddes kitabımızın ışığı altında atomu parladılar. Soruyorum sana, ne buldular? Foton diye isimlendirdikleri ilahi g karşısında susmadılar mı? Onlar bu noktaya gelmişken nihayet Allah'a inandılar. Sen neye inanıyorsun? Bana açıklar mısın? Senin kat ettiğin ilim nedir? Tekrar soruyorum, bu cennet vatana ne kazandırdın?

Bari sustuğun yerde binlerce mucizeler, hikmetler sahibi olan Allah'a inan. İnan ki sen de deden gibi toprağına, bayrağına, Allah'ına, O mukaddes Kur'an-ı Kerim'e bağlı gericilerden olasın... İnan ki hiç olmazsa Allah'ın bahşettiği aklı yerinde kullanasın. İnan ki diğer canlılardan ayrılmış olasın. İnan ki 3K niversitesi diploması yerine Nur-u İlahi'nin A1 diplomasına nail olasın...

Sen anca bu diplomanla ilerici olur ve yukardaki sorularım karşısında bir daha susmazsın emi torunum...

Mektubumu rahmetli Mehmet Akif'in şu beytiyle bitiriyorum;

“Fena kuruntu değil, ben derim, sorulsa bana,
Kabul ederse cehennem, ne mutlu amca sana...”

Gözlerinden perim. 22.11.1992

Deden Mustafa UÇAR

MUSTAFA UÇAR
ÖNSÖZ GAZETESİ
8 EKİM 1997

2. Yayınlanmamış Metinleri

2.1. Erzincan Folkloru Hakkındaki Çalışmalarım

Uzun yıllar ihmal etmiş olduğum Erzincan folklorunu gün ışığına çıkarmak yegâne arzumdur. Soydan gelen folklorculuk ve müzik anlayışına güvenerek kısmen olsun zamanımızın gençlerine bir şeyler verebilmek ve onları içinde buldukları buhrandan kurtarmak ise tek amacımdır.

Görevim icabı memleketim demeyeyim de memleketimin örf ve adetlerinden yirmi sene uzak kaldım. Zaten ayrılmadan evvel de diyebilirim ki Erzincan halk oyunları ve halk türküleri son demlerini yaşıyordu. Yaşlılar bu gibi işlerden yavaş yavaş ellerini çektikçe yetişen gençler de zamanın (acubayı hayhuy) diye adlandırdığım batı müziği ve danslarına karşı aşırı bir tutku besliyorlardı. Nihayet yirmi yıl sonra yani 1969 yılı sonbaharında geldiğimde komşu illerin folkloruna karşı gençlerimizde yeni bir arzunun doğduğunu fakat bunu da beceremediklerini, Erzincan'a ait ise ancak dört oyun ismi bildirdiklerini gördüm. Üzüntü ile incelemeye girdiğimde ilerisini bırakınız daha hatıraları simaları hayallerimizde canlanan Erzincanlı Salihlerin, Hafız Şeriflerin, Marangoz Nafızların, Koto Salihlerin o eserlerinden bir iz dahi yoktu. Çok acı bir gerçek olarak da bunların o güzelim eserlerini (benim bestem) deme cesaretini gösteren bazı saz âşıklarına da rastladım.

Erzincan Valisi Sayın Cengiz Bayyurdoğlu'nun teşvikiyle büyük çapta araştırmalara başladım. Pek az da olsa 36 adet halk oyunu, 70 kadar da türkü topladım. Diyebilirim ki oyunlarımızın 36 tanesini de bilenler hala sağ olmakla beraber bunların ancak dört tanesinin çevrece ismi bilinmektedir. Tespit ettiğim 70 türkünün ise hemen hemen 50 tanesi bu güne kadar hiç duyulmamıştır. Bu hususu hemen noktalayacak olursak, bundan yedi asır evvel yaşamış büyük musiki üstadımız, Erzincan'ın öz evladı Siracettin Ahmet beylere kadar uzanan bir maziye sahiptir. Fakat zamanın istilaları sel ve zelzeleler diyarı olan yurdumuzun yetiştirdiği bu büyük insanlardan elimizde tek bir eser bile kalmamıştır. Ancak bazı kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre bugüne kadar Erzincan hakkında olsun,

Erzincan'ın yetiştirdiği fikir adamlarının yazdıkları eserlerden olsun büyük bir çoğunluğu Rusların elinde, bir kısmı İngiltere'de (British müzesinde), bir kısmı da nasıl olmuşsa Manisa ilimizde mevcuttur. Tabii hala yapılan kazılardan çıkanlar hariç.

Tespit ettiğim eserler (halk türkü ve oyunları) halen müsvedde halinde mevcuttur. Bunların bir kısmını notaya aldım. Bir kısmını ölçüye uygulayamadığımdan alamadım. Özel bir bantta toplamak benim için en büyük görev olacaktır. Notaya aldığım türkülerini ve oyun havalarını belki bir hataya düşmüş olabilirim kaygısıyla mevcut 3. Ordu Bando Bölüğüne götürdüm. Bu konuda bando bölüm komutanına şükran duygularımı iletmeyi borç biliyorum. Bölükte, müzik ilhamını benden alarak halen solist klarnet olan Nurettin ve Bekir isimli öğrencilerim astsubaylara tek tek çaldırıp dinledim. Hele saksafonu ile aramıza giren Ömer Tanrısever Başçavuş arkadaş, tek başına “Senelik” i çaldığı zaman tam içindeki duyguları dile getirdikçe gurur ve sevincimden ağlıyordum. Diğer türkülerden örnekler verdim de, onlar da ölçü bulamadılar.

Folklor elbiselerinin biçim ve motiflerini köy köy dolaşip tespit etmiş bulunuyorum. Ne var ki maddi olanaksızlık bunları bir kitap halinde bastırmama büyük engel teşkil etmektedir. Birçok ısrarlarıma rağmen, elinde imkânları bulunan Endüstri Meslek Lisesi ve ilimiz Halk Eğitim Merkezi demirbaşına geçirilmek üzere hiç olmazsa birer örnek bakımından yaptırabildim. Bununla da memleketime büyük bir hizmet ettiğime inanıyorum. Buna değinmişken halkımızı bir konuda uyarmak istiyorum. Lütfen ellerinde bulunan eski elbise, para, aksesuar cinsinden olan eşyalarını kimseye kaptırmassınlar. Artık bunun ticaretini yapan kişiler maalesef çoğalmıştır. Burada gözlerimle şahit olduğum bir meseleyi anlatmadan geçemeyeceğim.

Bir gün elbise motifleriyle, erkek ve bayanların aksesuarlarını tespit için Davarlı (Bahik) köyündeki akrabalarım gittiğimde hoş beş ettikten sonra durumumu açıkladım. Adamcağız, yengesinden babasının gümüş olan bıçak, kemer, ağızlık, tabaka ve benzerlerinin getirilmesini söyledi. O arada bir fisiltıdır başladı. Önce bana

göstermekten çekindiklerini, belki birini istersem vermek istemeyeceklerinden gizlemek niyetinde olduklarını hissettim. Daha sonra adamcağz “Çabuk atı çekin” diye bağırınca bir anda neler olduğunu anlayamadım. Fakat bilahare öğrendim ki zavallı kadıncağz yukarda saydıklarının tümünü oya bocuğu ile değıştirmiş. Vakit de akşamüzeri olduğundan iki saat sonra dönen Asım Karadağ maalesef hiçbir tarafta bir tek iz dâhil bulamadığını ifade etti. Acaba uçakla gitse yetişecek miydi? İşte sizlere yürekler acısı bir olay...

Sayın eniştem Asım Karadağ'ın uğradığı sükut-u hayale uğramayınız... Şiddetle ısrar ediyorum. Eski mallarınıza sahip çıkınız.

Asıl konumuza dönecek olursak, bazı festival ve yarışmalara katılmak üzere 1969 yılından bu yana birçok ekipler yetiştirdim. Hala da yetiştiriyorum. 1977 yılı 23 Nisan bayramında Erzurum'da bölgesel olarak düzenlenen folklor yarışmalarına endüstri meslek lisesinde yetiştirdiğim ekibi gönderdim. Kendilerinde çok çok güvenim vardı. Hakikaten güzel de oynuyorlardı. Bunlarından yanında şartlar da lehimizeydi. Mesela oyuncular 6 kişiden az olmayacak, oyuncular hiç görülmemiş olacak, oyunların tarihçeleri daha evvelden jüriye verilmemiş olacak denildiği halde yarışma 5 kişiyle sahneye çıkan ce her zaman görüp seyrettiğimiz Erzurum baş varını oynayan Erzurum Lisesi'nin birinciliği ile neticelenmiştir.

Diğer taraftan Kırşehir'de düzenlenen yarışmalara Selüke ekibini götürdüm. Dereceye girdiğimizi ancak gazetelerden duyduk.

1977 yılı Erzincan festivali için yetiştirdiğim 27 Mayıs İlkokulu ekibini Sayın Genel Kurmay Başkanımızın 3. Orduyu tetkikleri esnasında eşleri sancar hanımefendinin onuruna Kırklar Tepesi'nde verilen ziyafete götürdüm. Kendileri daha ilk olarak bu kadar duygulandıklarını gözyaşları arasında ifade ederek ekibi candan kutladılar.

Bu yıl da Milliyet Gazetesi'nin düzenlediği yarışmaya katılmak ve Erzincan'ımızın düşman istilasından kurtuluşunun 60.yıldönümü nedeniyle televizyonda on dakikalık bir gösteri yapmak için teşebbüse geçtik. Duyulmamış

türkülerden, kız-erkek karma 20 kişilik bir koro, endüstri meslek lisesi ile kız meslek lisesinin folklor ekiplerini hummalı bir çalışma ile sürdürürken belediye ile iş birliği yaptım. Sağ olsunlar ekipler ve koroyu memnuniyetle Ankara'ya götüreceklerini belirttiler. Hatta gerekli yazı da yanımda TRT Genel Müdürlüğü'ne yazıldı. 1 Şubata kadar bekledik. Sayın Belediye Başkanımız Erzurum TRT Müdürüne de özellikle ricada bulunduğu halde maalesef Ankara cevap dahi vermedi.

Milliyet Gazetesi yarışmasına katılmamız da henüz tam gerçekleşmedi ama ben ve ekiplerde moral denen bir şey de kalmadı. Zira yukardan beri anlattıklarımın tümünün altında bir tek gerçek yatıyordu. “Erzincan gençlerinin bu konuya eğilmeleri ve bir an evvel Erzincan folklorunu gün ışığına çıkarmak.”

Kız meslek lisesi ekibine: Bahçeye İndim ki, Kızardı Kayalar, Yaylalar, Kuyudan Su Çekerler, Çaya Kurdum Kazanı oyunlarını tam olarak endüstri meslek lisesi ekibine de Erzincan baş barı, sarhoş barı, Sıklama, Koçeri, Çingen Barı, Tavuk barı, Dello (Erzincan'dan Kemah'tan) oyunlarını tam, Erzincan Köroğlusunu, Timur Ağa, Tamzara, senelik oyunlarını da kısmen öğrettim. Dikkat buyrulursa bu saydıklarımın içinde ancak dört tanesi duyulmuş ve görülmüştür. Kırşehir'deki yarışmalarda kız ekibimiz, havuzbaşının gülleri, yaylalar ve kuyudan su çekerler, erkek ekip de Erzincan baş barı, koçeri, sıklama, ve sarhoş barını oynamışlardı. O zamanki jürinin başkanı olsa gerek kendileriyle pek yakinen ilgilenemedim. Oyunlarımızı çok beğendiklerini ifade ettikten sonra ekibin sahnede olduğu sırada tam üç defa yanıma gelerek benden Erzincan elbiselerinden birer takım istedi. O anda herhangi bir dernekler ilişkim olmadığını, nihayet bir ilkokul öğretmeni olduğumu arz edemedim. Kendilerine ancak “bu konuda çaba göstereceğim” diyebildim. Gerek belediyeye ve gerekse halk eğitim merkezimize bu durumu arz ettimse de bir sonuca varamadığımı utancını, mahcupluğunu hala hissediyorum. Bunu bir Erzincanlı olarak unutmayacağım...

Elimde hiçbir imkân olmayışı, içinde bulunduğum okul çocuklarının bile yavru denecek kadar küçük oluşları beni üzüntülerimle baş başa bırakmaktadır.

Saygılarımla.

17.02.1978

MUSTAFA UÇAR

2.2. Folklor Araştırmalarım Hakkında Açıklamalar

Özel günlerde özel elbise giyinip kuşanmak Türk ve İslam'ın şiarlarından. Hazreti Peygamberimiz dahi son Veda Haccında Tavaf ve Say yaparken buna özen göstererek Ramel ve Izdıba yapmıştır. Amaç düşmana temiz ve gösterişli görünmektir.

Bu görüşten ve inanıştan hareketle, Erzincan'da Giyim Kuşam, Halk Oyunları ve Halk Türküleri isimli kitabıma esas olan bilgileri toplamadan önce şöyle bir plan yaptım: Açlık senesinde, elbise sergi ve bilhassa tüm aksesuarların bir avuç buğdayla değiştirildiğini çok iyi biliyordum. Nitekim annem, mengüç küpelerini, gümüş kırma kemerlerini, gümüş tepeliğini, bizzat çeyizindeki kendi kırma ve kadama işlerini birer ekmeğe bazen de bir urup arpa karşılığı verdiğini bizi büyütürken ninnileri arasında hikaye olarak anlatırdı. Zamanın yokluğu bu elbise konusunu kısıtlamış, koskoca ilimizde ancak beş veya altı tane özel günlerde giyilen elbise bulunduğu bir gerçektir. Birkaç zengin yaptırmış, diğerleri iğreti olarak alıp giydikten sonra iade ederlermiş. Bu geleneğe ben de yetiştim. İğreti elbise alıp düğünlere gittiğim çok olmuştur.

Elbiseler için kimlere, hangi ailelere başvurmam gerektiğini aksesuarlar için kimlere, motifler için kimlere başvuracağımı tespit ettim.

Oyunlar için başvuracağım merci ise annemdi. Zira son zamanlara kadar annem, bayan kına gecelerini, babam da erkek kına gecelerini sazlarıyla şenlendirirdi. Kendilerinden aldığım ilhamla beş yaşında bağlama çalmaya başlamıştım. 1939 depreminden evvel ve sonra, Erzincan Merkez Halkevi'nde halk oyunlarımız üzerinde ekipler halinde çalıştım. 1944-1946'da Sivas'ta, 1946 Ankara-Hasanoğlan'da, 1948'de İzmir-Kızıllı ve Erzurum-Ilıca enstitülerinde Türkiye'de oynanan halk oyunlarını bizzat çaldım ve oynadım. Öğrencisi olduğum Pamukpınar İlköğretim Okulu'na bütün zeybekleri ben öğrettim.

1950-1970 yılları arasında Tercan'da görev yaptığım için merkez ilçemizle pek ilgim olmadı. 10 Kasım 1969'da İnönü İlkokulu'na geldiğimde halk oyunlarımızdan ancak 3-5 tanesinin kaldığının üzüntüsüyle Erzincan halk oyunlarına gönül veren arkadaşarımdan Mansur Köhne'ye başvurdum. Neden bu duruma düştüğünü, kalanların da nasıl olup tamamen değiştirilmiş olduğunu, bizim ahdımızın böyle mi olacağını hatırlattığım da "O... Sen neden bahsediyorsun. Şimdi o kadar bilgiler türemiş ki, çağın gidişatına ayak uyduranlar başta olmak üzere kimseye söz geçirmek mümkün değil. Bu yüzden ben elimi çektim. İnşallah siz muvaffak olursunuz." Dedi. O zaman Erzincan'ın folkloruna gönül veren ve 1950'lere kadar bizzat yaşatıp zirveye çıkaran bizlerin ne tür tenkitlere maruz kalacağımızı anlamış olduk.

Bütün güçlükleri göz önüne alarak önce müzikleri, sonra güfteleri tespit ettim. Güftelerden unuttuklarımı annem ve ağabeyim Mehmet Uçar'dan tamamladım. Şu anda 3 tanesi ağıtlı oyun olmak üzere bahis konusu kitapta elli tane oyunumuz mevcuttur. Lakin bu demek değildir ki bütün oyunlarımız bu kadardır. Her zaman ifade ettiğim gibi bunlar ancak denizin bir damlasını ifade etmiş, kendim ise bu daldaki folklor konusunda topuklarıma kadar ancak ıslandığımı söyleyebilirim.

İncelemelerim anında en çok renklerin tarihçesinde zorlandım. Bu konu da annem Münevver Uçar'a Allah'tan rahmet dilerken, Erzincanlıların kendisine çok şey borçlu olduklarını övünerek ifade etmek istiyorum. Zira kendileri KARABACAK ve TEKBASTIKOĞULLARI'nın gelenek ve görenekleri içinde yoğurulmuş hakiki bir folklorcu idi. Bunun dışında bütün nahiyenin (Merkez ve köylerinin) terzisi, (Erkek ceket-yelek-camedan-seko-şalvar başta olmak üzere her çeşit bayan iç çamaşırları), kış aylarında merkeze bağlı yetişkin kızların oya, dantel ve motif hocası, tezgah dokuma ustası, düğünlerin aşçı anası, kış gecelerinin ficekçisi, belli günlerin mevlidanı, mahallenin Osmanlıca hocası, çocuk hastalıklarının tabibi. Evet saymak mümkün değil. Kelimenin tam manası ile dört dörtlük bir folklorcu idi.

Elbise konusunda kendisi ile Keleriç, Hozunsu, Hah, Sılbıs, Til, Bahik, Sipyetağı, köylerindeki akrabalarımıza başvurdu. Hemen hepsi muhacirlik ve açlık

senesinden bahisle bizi geri çevirdiler. Ancak kitaptaki kumaş örneklerinden sandıklı kumaşını Keleriç'ten (Örneği bakanlıktan gelen tescil heyetinde de mevcuttur.), atlas kumaşını Selüke'deki Ulusoylar'dan, sehavi kumaşını da Geçit köyündeki Zazoğullarından ve diğer örnekleri de kendi evimizdeki sandık ve minder aralarından temin ettim.

Zazoğulları'nda gördüğüm el sanatlarından Kadama ve Kıрма (Fot.1, Fot.2) işleri bütün ısrarlarıma rağmen Edibe hanımefendiden alamadım. Başka bir gün kendi amatörce çektiğim siyah-beyaz fotoğraflarla arşivime aldım. Şayet bir gün ninelerimizin el emeği, göz nuru bu tarihi eserlerimiz kadir kıymet bilmeyenlerin kadrine uğrarsa, Erzincanlıyı anlamak için, birlikte ev ev gezip tespit ettiğimiz Erzincan el sanatları çeşit ve örneklerini Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Daire Başkanı Sayın Kamil Toygar'ın, yine aynı kuruluştan El Sanatları Şube Müdürü Mahmut Bahadır'ın ve etnograf baş müşavir Sayın Sevim Aktan'ın arşivlerinde bulabilirler. (Belge 1)

Gezim esnasında gördüğüm kadama iş ve kıрма iş örneklerini yakinen inceleme ve fikir edinme fırsatını buldum. Eve döndüğümde nasıl işlendiğini ince yorgan ipliği ile (bizzat tarif üzerine yaptığım ağaç iğne ile) deneyerek annemden öğrendim. Bunu sağlık meslek lisesi öğrenci ve ilgililerine bizzat öğrettim. Kadama işin altına konan mukavva veya kartonun hıçla (kaysı ifrazatından yapılan tutkal) yapıştırılırsa sabunlu su ile silindiğinde kartonun çabuk bozulmayacağını unutmamam gerektiğini vurgulamıştır.

Yeri gelmişken şu hususu belirtmek istiyorum. Uygulamalarım esnasında annem muhacirlikte para karşılığı bu işleri yapıp gelir temin ettiğini kız başına bir miktar ücret almak kaydı ile de çeşitli kurslar açtığını ağlayarak anlatmıştır.

Aradığım erkek elbisesinin ancak Kıtmana'da müteveffa Veli Dedelerde bulunduğunu fakat birçok farklılıklarının belirgin olduğunu beyan etti. Kendi köyümüzden Gavasgil'in Salih Polat'ta da bulunduğunu ancak uzun zamandır giymediğini ifade etti. Hemen Salih dayıya başvurdum. 1939 depreminden sonra güve kestiği için paramparça olduğunu bu yüzden yırttığını ifade etti. Biçim ve

motifleri hakkında gerekli izahatı aldım. Kıtmana'da Veli Dedelere başvurduğum. Çok ısrar etmeme rağmen vermediler. Bilahare Veli Dede'nin damadı Aydın Elektrik Ticaretin Sahibi Selahattin Aydın aracılığı ile aldım. Gene kendilerinin müsaadesi ile kuru temizlikçide temizlettim. Yelek ve şalvarın fotoğraflarını çektirdim (Foto.3). Bilahare iade ettim.

Daha Tercan'da çalışırken Şah Hüseyinoğulları Alişan beylerde, Şah Hüseyin beyin hanımına düğün hediyesi olarak on tane Ermeni kızının bir ayda dikip işledikten sonra hediye ettikleri bir elbisenin olduğunu biliyordum. Avukat ve eski milletvekili Lütfi Şahin'in kendisi gibi öğrencim olan kızı Özlem Şahin aracılığı ile elbiseyi istettim. Elbisenin halen Tercan'ın Şihköy'ünde ikamet eden akrabaları Ali Haydar Oğuz'da olduğunu öğrendim. Bütün ısrarlarımla elbiseyi getirttim o sırada misafirim bulunan Ziya Gökalp İlkokulu öğretmenlerinden Mine Ertürk'e giydirerek bizzat okulumun önünde fotoğrafını çektim (Foto.4).

Bilahare 1985 yılındaki Ankara'da açılan defileye ilimiz kız sanat okulu tarafından gönderilen bu elbise hakkında tescil heyetine geniş izahatta bulundum. Defileden sonra teşhir ve mezat için Almanya'ya götürüldüğünü gıyaben öğrendim. Bir dost sayesinde benim istediğim elbiselerin Kırtıloğullarında olduğunu öğrendim. Neriman Kırtıloğlu ile günlerce istişareden sonra okulumuz öğretmenlerinden Sevim Sanalan, Sevim Ulusoy ve Semiha Arslan'ı ekip olarak gönderdim. Geldiklerinde renkleri bayağı sararmıştı. Tabii endişelendim. Sorduğumda "Haşa bir mukaddes varlık gibi" sandıktan dualarla nasıl çıkardıklarını ne şartlarla teslim ettiklerini o gün hemen geri götürmelerini tembih ettiklerini şaşkınlık içinde anlattılar. Biz de bohçayı desturlarla açıp elbiselerin ayrı ayrı lazım gelen bütün ölçülerini gene bu üç öğretmen yardımı ve marifeti ile alır almaz aynı yol yordamla iade ettim.

1971 yılındaki ilkokullar arası folklor yarışmalarına halen İnönü İlkokulunda mevcut motifsiz elbiselerle çıktık. Birinci olmamızın coşku ve heyecanı ile önümüzdeki yıllar için elbiselerin aynısını yaptırmak gayreti ile faaliyete geçtik. Motifleri almak için Neriman Kırtıloğlu'nu yeniden devreye soktum. Memleketine, geçmişine, folkloruna bağlı bu öz vatan evladının o andaki ağlayışı çok acıklı bir

manzara idi. Zorlukla şunları ifade edebildi: “Müdür bey, onlara geçen sene bir gelin geldi. Nasıl insanmış bilemiyorum. Şu anda Ankara’da ikamet ediyorlar. Elbiseleri oraya götürmüş kestirip kendisine balo elbisesi yaptırmış” demesin mi. O anda folklor ve geçmişine saygılı herhangi bir insanın gözlerinin yaşarmaması mümkün mü idi.

Gayemiz motif çıkarmak olduğunu belirterek, bozulmuş da olsa getirilmesini rica ettim. Bu konuda kendisine minnettarım. Kısa bir süre sonra elbiseleri parçalanmış olarak bizzat kendisi getirdi. Motifleri parşömen kâğıdına alarak minnet ve şükran duygularıyla iade ettim.

Cumhuriyetin ellinci yılında bakanlıkça gönderilen paralarla aldığım ölçüler nispetinde bir takım bayan elbisesi, müdür Semih Turan zamanında halk eğitim merkezine, bir takım erkek elbisesi de müdür Orhan Arslan zamanında erkek sanat okuluna mal edilmek üzere zamanın kız sanat okuluna sipariş verdik. Ne var ki örnek motiflerin en basiti alınmış ve kumaşın bütün yüzüne serpiştirilmesi gerekirken belli yerlerine konulması beni son derece üzmüştür.

O yıldan bugüne kadar kendilerinde bir örnek bulunması bakımından aslına uygun bir takım elbise yapturmaları ricasında bulundumsa da maalesef sözüm kız sanat okulunda, elbiselerin motifleri de üzerlerinde kaldı.

Yeri gelmişken hemen ifade edeyim ki yıllar sonra çok özlemini duyduğum ve halkımıza teşhir edilmesini arzu ettiğim şal elbiseleri ilimiz belediyesi folklor ekibine yaptırma mutluluğuna eriştim. Üzülerek ifade edeyim ki, bütün ısrarlarıma rağmen elbiselerdeki gaytan iş gelişi güzel yapılmış, daha doğrusu özelliğini kaybetmiştir. Ayakkabılar ise yine örneğine uygun yapılmamıştır. Bu yanlışlıkların düzeltilmesi için her ne kadar ricada bulundumsa da düzeltilmesinin artık mümkün olmadığını beyan etmişlerdir. Bütün endişem, örnekler ellerinde olduğu halde her kuruluşun bu örneklere uymayarak kendi arzusu doğrultusunda işin kolayına kaçarak üstünkörü iş yapıp maalesef gelecek kuşaklara da ibret olmalarıdır.

Zamanla halk eğitim merkezi müdürü Kemal Oskay, nakış dikiş usta öğreticisi Nigahban Okutur hanımefendi ve şu anda ismini hatırlayamadığım Merkez Ortaokulu Türkçe öğretmeni tarafıma başvurarak motif ve derlediğim notlardan örnekler almışlardır. Halen arşivlerinde mevcut olduklarını umuyorum. Bunlar içerisinde Merkez Ortaokulu en güzel Erzincan bayan elbiselerini yaptırmışsa da, elbiseyi yakasız yaptırdıkları için onlar dahi aslına uygun değildir. Dolayısı ile elbise kumaşının tüm yüzü yine motifsizdir. Tek iyi yönü motiflerin aslına uygun ve özenti ile işlenmesidir.

Arşivimde günlük kıyafetlerden de bulunsun diye bir hayli uğraştım. Annemin dokuyup diktiği veya ağabeyime diktirdiği o güzelim şal kuşak, şal şalvar ve yeleklerden maalesef bulamadım. Mali durumum el vermediği için yeniden dokuyup diktirmem de mümkün olmamıştır. Bayanların giydiği urubalı elbise ve çizgili ketenden yine annemin bizzat biçip diktiği, paçaları bilezikli külotlardan bir tane dahi olsa ele geçiremedim. İstedğim tipik kumaşlardan piyasadan alıp terziliği annemden öğrenen ablam ve halen Yalnızbağ köyünde ikamet eden Hatice Coşkun'a diktirip arşivime koydum. Bunun yanında çeşitli oya örnekleri, sami bağları, zamanında gelinlerin kayınpederlerine hediye ettikleri simli uçurluk, kadife para kesesi, gibi dokümanlar arşivimde olmakla beraber, ebaniye ve kumaş çeşitleri özel dosyamda saklıdır. Ayrıca Sılbıs köyünde ikamet eden müteveffa Taşoğlan lakabıyla anılanlara müracaat ettim. Fabrika dokuması kumaşlardan diktirip giydiği şalvarları takdim ettiler, inceledim. Biçim olarak çok güzeldi. Yalnız bez uçurluk yerine kemer takılarak büzgüler pile ile ortaya çıkarılmış, ayrıca kumaşı maalesef şal değildi. Biçim itibarı ile istediğim tip olduğu için aldım. Halen arşivimde saklı olmakla beraber Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı'nın yetkililerince incelenip tescili yapılan şalvar da budur.

Elbise konusunda bütün ilçeleri eleştirdim. Bilhassa Kuruçay ve Refahiye'yi çok yadırgadım. Diğerleri yakınlık nedeniyle Erzurum, Elazığ, Malatya hatta Sivas illerinin folkloru tesirinde kalabileceklerini kabullendim ama Kuruçay'ın bu kadar farklılık göstermesine hayret ettim. Bunun üzerine Kültür Bakanlığı yetkililerine bir

açıklamada bulundum. (Belge 2) Teklifimin olumlu karşılandığı aldığı cevabı yazılardan anlaşılmaktadır. (Belge 3,4)

Aksesuar konusunda bayanlarla ilgili olanların en iyisini annem ve büyükannemde görmüştüm. Büyükannemden intikal eden gümüş kırma kemer halen gelinim Sema Uçar'dadır. Ancak tepelik, gümüş kırma bilezik, saçlık ve Mengüç küpeler 1939 depreminden sonra bütün aramalarım rağmen bulunamamıştır.

Erkek aksesuarlarını temin için daha çocukken görüp heveslendiğim Bahik köyündeki Ethem Ağa'dan almak ümidiyle Horan köyü muhtarlığı yapan oğlu Asım Karadağ'a başvurduğum. Kendileri tarlada çalışırken yengesinin üç dal boncuk karşılığı çerçeye verdiğini üzüntü ile dinledim. İstemeyerek gözlerim yaşarmıştı. Zira kırma erkek gümüş kemer, bir gümüş ağızlık ve bir gümüş tütün tabakası üç dal oya boncuğu ile değiştirilmiş, bunlar yanında diğer kadın aksesuarları da maalesef çerçenin eline geçmiştir.

Daha düne kadar herkesin sırtında olan günlük elbiselerin birdenbire kabuk değiştirmesine, güzelim aksesuarların yok olmasına hayret ediyorum. Düşünüyorum da meğer Tercan'da yirmi sene kalışım bana nelere mal olmuş.

Edindiğim bilgilerin ışığında 1971 yılında düzenlenen ilkokullar arası folklor yarışmasında unutulmuş halk oyunlarımızı, giyim kuşamımızı yeniden halkımıza sergileme mutluluğuna eriştim. (Belge 5)

1981 yılında düzenlenen Türkiye İlkokullar Arası Folklor Yarışması'nda önce il sonra bölge birinciliği ve müteakiben Türkiye sekizincisi olarak bu yolda ilk çığırını açtım. (Belge 6)

Öte yandan 1982'de yukarıda bahsi geçen Erzincan el sanatları araştırması için şahsıma başvuran bakanlık ilgililerine yol gösterip yardımcı olmanın semeresini gördüm. (Belge 7)

Bir taraftan derlemelerimi sürdürürken bir taraftan da yapacağım işin daha gerçekçi ve belli metotlara göre yapılması amacıyla Milli Folklor Araştırma

Dairesi'ne şahsen müracaatta bulundum. "Erzincan Folkloru" adı altında hazırladığım ilk kitapçığın (Erzincan noterliğine tasdik ettirdikten sonra) incelenip basılması hususunda aldığım cevabi yazıya göre (Belge 8) el sanatları ve sözlü kültürümüz bölümlerini çıkarıp, Erzincan'da Giyim Kuşam Halk Oyunları ve Halk Türküleri adı altında genişletilmiş olarak yeniden düzenledim. (Belge Yayınlanan kitap)

Bunun dışında Erzincan gelenek ve göreneklere ile Erzincan tasavvuf şairlerinden Hafız Ömer Vasfi Efendi'nin Hayatı ve Eserleri adında ilimiz için çok önemli iki derleme daha yaptım. Basılmaları için başvurmadığım merci kalmadı. Maddi durumum yetersiz olduğundan kendim bastıramadım. Ümidimi tamamen keserek hepsini bir araya getirip arşivledikten sonra üzerine şunları yazdım:

DERLEMELERİME HİTABET

Ey derlemelerim, gözyaşlarınızı dindiriniz. Ben yaşarken sizlerin şan kazanmanız mukadder değil... Ben, hayat nehrinin öbür tarafına geçmedikçe alın terimin şerefi, kalemimin hizmet belgesi sizlere verilmeyecektir. Bu Erzincan'ın ve Erzincanlılığın kaderi... Henüz yaşayan bir adamın gurur verici fazileti her zaman çirkindir. Kin, garez, kıskançlık hayatta başarılı olanlara her zaman zarar getirmiştir. Zannedersem ölümün fazileti karşısında kendini bu memlekete adayanlar sizin layık olduğunuz şerefi kıskanmadan vereceklerdir.

Şayet öz memleketlim sizi anlamazsa belki bir gün bir yabancı gelip memleketimi ve onun insanlarını yıkan bir ırmağın acı, tatlı, hazin sularından bir yudum içmek isteyecektir. İşte o zaman,, evet işte o zaman atalarımın bana bahsettiği nimetlere değil sadece emeğime acıyacağım.

Öz benliğinden kopanlara neden beyhude haykırıyorsunuz...

30.10.1990

Mustafa UÇAR

Evet, gidip geldikçe bu hitabeti okumayı, okudukça da kahretmemeyi bir türlü gönlümden atamadım. Kahrımın bütün ağırlığı yoksulluğumda toplanıyordu. Zira paranın hiçbir şey yapmayan insanlara saygınlık ve itibar kazandırdığını tecrübelerimle çok iyi anlamıştım. Haksız mıyım? Asla... Çünkü ne ettiğini bilmeyen, eline geçersiz bir belge geçiren, kendini beğenen, bu memleketin folkloruna en ufak bir katkıda bulunmayıp da folklorcuyum diye geçinen ve kendi öz kültürünü inkar eden kişiler ta ilk günden bugüne kadar yaptığım çalışmalara karşı çıkarken bu işin uzmanlarımın ve hakiki vatanperverlerin yukarıdan beri örnek gösterdiğim ve yine de aşağıya derç edeceğim belgelerle takdir ve teşekkürlerini sürdürmekte devam etmektedirler. (Belge 9) hepsini burada zikretmeme gerek yok. Tamamını görmek isteyenler, meraklısı olanlar ilimiz Kültür Müdürlüğü arşivini lütfen incelesinler.

MİFAD Başkanı Sayın Kamil Toygar ve Hayrettin İvgin'le çeşitli fikir alışverişlerinde ve bir takım görüş önerilerinde bulundum. (Belge 10)

1987 yılında düzenlenen 1.Erzincan Tarihi ve Kültürü Sempozyumu'na Erzincan'da giyim kuşam ve halk oyunları konusunda konuşmacı olarak katıldım. (Belge 11)

Asıl görevimle ilgili çalışmalarım arasında 1984 yılında düzenlenen öğretmenler gününe hazırladığım okulumun çocuk korusu ile çıktım. (Belge 12)

Ta Amerika'dan, Sayın Valimiz Metin İlyas Aksoy'un şahsından istenen Erzincan kız ve erkek kıyafetlerini aslına uygun olarak sayın valimize takdim ettim. (Belge 13)

İlçelerimiz arasındaki giyim kuşam farklılıklarını, bu nedenle tescil edilecek kıyafetin merkez ilçe göz önüne alınarak yapılmasını ilgili bakanlığa teklif ettim. (Belge 14)

Tescil işlemi için şahsen müracaat edip de şahıs olduğum için muvaffak olamadığım üç kişilik heyeti ilimiz kültür müdürü Sayın Ruhi Kara aracılığı ile

getirtip (Belge 15) atalarımın elbiselerini Erzincan milli kıyafeti olarak tescil ettirme şerefine erdim.

1984-1990 yılları arasında derlemelerim yurt sathına yayılmış olacak ki, İzmir'den (Belge 16), Ankara'dan (Belge 17), İstanbul'dan ilimize kadar gelip ücret karşılığı benden doküman istemişlerdir. Özellikle kendi ekibimin elemanları, tanımadığım kimseleri cezbederek çok yüksek bir ücret karşılığı halk türkülerimizden şartlı örnekler istemişlerdir. Bir kısım kimseler için çok cazip olan bu teklifleri asla kabul etmediğim gibi hiçbir zaman nefsimi uyup memleketime ihanet etmedim. Bir kere daha haykırarak ifade ediyorum ve diyorum ki benim bağrımı yarsanız Erzincan çıkar, çünkü bir insan kendini memleketine başka türlü nasıl adayabilir?

Allah'tan ümit kesilmez atasözümüz meğer ne kadar gerçekmiş ki ilimize Recep Yazıcıoğlu adında bir kadirşinas geldi. Bu aynı zamanda bir devlet adamı, bir kanun sözcüsü, Erzincan valisi ve bir yabancı idi. Dostlarımın anahtarı vermesiyle arşivimde 13 yıl bağlı kalan kalan bu düğümü bu yabancı çözdü. Kendileriyle kitap basıldıktan sonra tanışma fırsatı buldum. Bilahare konu hakkında kendisinin düzenlediği bir basın toplantısında bizzat adıma takdim ettiği bir teşekkür belgesi ve bir plaketle takdir edilme şerefine eriştim. Şimdi ise atalarımızın bu mirasını genç kuşaklara armağan ediyorum.

Erzincan Folkloruna Gönül Verenlerle Kendilerini Folklorcu Zannedenlere Tavsiyelerim:

1. Muhacirlikte Erzincanlıdan alıp da uydurma bir isim takarak Bartın işi efendim Maraş işi denilen el sanatlarımızı atalarımızın koyduğu adla yad etmeye çalışınız.
2. Ta Düzce'de oynanan hançer barımızı, Bayburt'ta oynanan sözsüz halk oyunlarımızı, Elazığ'da oynanan Tamtazara'mızı geri almaya çalışınız.
3. Erzurum, Elazığ, Malatya ve Bayburt gibi komşu illerde terennüm edilen atalarımızın gönül duyguları o güzelim türkülerimizi yeniden Erzincan'a getiriniz.
4. Bunları getirirken yozlaştırmayınız.

5. Her kişi ve kuruluşun keyfi hareket etmesine engel olunuz.
6. İlk etapta yıllardır halkımıza sergilemek için uğraştığım sonunda Erzincan Belediyesine kabul ettirdiğim řal erkek elbiselerindeki kaytan işlemenin hatalı olduğuna, ayakkabıların poćikli yemeni olmadığına derhal mşdahale ediniz. Ediniz ki diğer kuruluşlar bu yanlışlığı tekrar edip sşrdşrmesin.
7. Kitapta tavsiye edilip de uygulamadaki noksanlıkların hataların dřzeldilmesi için ilgili kuruluřlarla iř birliđi ićine giriniz.
8. Bilinen üç beş tane oyunla değil, kitapta beste ve gşfteleri verilen elli tane Erzincan halk oyunlarımızı yaşatmaya, gelecek kuşaklara aktarmaya çalışınız.
9. Hasetten, dedikodudan, kıskanılıktan sakınınız. Sakınınız ki atalarımızın şrşmekte olan kemikleri sızlamasın. Ola ki Cenab-ı Allah (c.c.) gşnahlarımızı affetsin... Yazıktır bu memlekete kıymayınız...

Saygılarımla.

25.03.1994

MUSTAFA UÇAR

EMEKLİ ÖĞRETMEN

FOLKLORCU VE DERLEMECİ

Daktilo Memuru: Yasemin YURTTAŐ

(Hamiş: Derlemelerimin mali portresini çıkarmak isteyenler şuradan hareket edebilirler. Notere 35 TL , sevahi kumaşına 700 TL verdiğim zaman aylığım 382 TL idi.)

2.3. Erzincan Gençliğine

Milliyet; din, örf ve lisandan doğar. Buradaki din, halkın ruhunda ve dilinde tecelli eden inanıştır. Bunun için din, doğuşta var olan bir umdedir.

Bir milletin dinini anlamak için, o milletin dini kitaplardan ziyade milli hayatına bakmak gerekir.

Dini örf reddetse, anane ile tecelli eder. Bir örf ve ananeden din ortaya çıktığı gibi, bir dini umdeden de örf, adet ve anane ortaya çıkar ki bunların tümüne birden İRSİ KANUNLARIMIZ demek ve onlara bağlı kalmak bizim milliyetçiliğimizin esasını teşkil eder.

Çünkü din, örf, adet, anane milletlerin ruhu demektir. Milli hayat, milli ruhun ifadesidir. Milli ruhu kuvvetli ve zinde olan milletlerin milli hayatları da hareketlidir. Milli ruhun muhafazası da Milli Lisandır.

Bu milli ruhu, yazılı edebiyat muhafaza edemez. En sadık ifade, yazılmamış edebiyattır. Bir milletin en kıymetli müessesesi, halk edebiyatıdır. Halk edebiyatı, milli örf ve âdetin, milli dinin, milli dilin, hülasa milli ruhun bir muhafazasıdır.

Atasözlerimiz, beyitlerimiz, manilerimiz, bilmecelerimiz, destanlarımız, türkülerimiz, halk oyunlarımız, motiflerimiz, el sanatlarımız hâsılı her çeşit davranışımız milli ruhumuzun birer parçası olan milli adet, milli ahlak, milli örf ve adetlerimizdir.

Sevinçlerimizin, kederlerimizin, nefret ve kinlerimizin nereden gelip nereye gittiğini, bunların mazisini, bazı kesimlerle olan ilişkilerini bilmek, halk edebiyatımızın tahlilidir.

Benliğimizi kaybetmemek için bu tahlili çok iyi yapmak gerekir. Bu da siz gençlere düşen milli bir görevdir.

İyi yapılmayan bir tahlil, bizi milli ruhumuza ters düşen milletlerin esiri olmaya mahkûm edeceğini asla unutmayınız.

2.4. Merkez ve İlçelerimiz Arasındaki Folklor Farklılıkları

Diyebilirim ki, Erzincan merkezi ile ilçeleri arasındaki giyim-kuşam, şive, örf ve adetleri bakımından birbirinden farklı il pek azdır.

Buna örnek olarak Türkiye’de il teşkilatının kurulduğu tarihten beri Erzincan’ın ilçesi olan İliç’teki (Kuruçay) giyim farkı ile merkez ilçemizdeki giyim-

kuşam farkını belirgin bir şekilde görmek için her ikisinden de örnekler verilmiştir. İncelendiğinde bu kıyafetlerin apayrı yörelere ait olduğu kanaatine varılır. Hâlbuki 100 km. ötede ve eskiden beri Erzincan'ın ilçesi olan Kuruçay kıyafeti denilince Erzincan ili kıyafetini kapsamaktadır. Bu kadar bariz farklılık hakikaten şaşırtıcıdır.

Kemah ilçemizdeki giyim-kuşam, İliç ve Kemaliye giyim-kuşamından daha farklı bir görünüme sahip olmasına rağmen merkez ilçeden yine ayrı bir özellik taşır.

Kemaliye'deki giyim-kuşam, Kemah ilçesindeki pek yakın olmakla beraber, Malatya ve Elazığ illerimizin tesirinde kalmıştır.

Tercan ve Çayırılı ilçelerimiz ise tamamen Erzurum ilimizin tesirindedir. Zira Tercan 1935'lerde Erzincan'a bağlanmış, Çayırılı ise 1950'lerde Tercan'ın Mans isimli nahiyesi iken ilçe olmuştur. Bu bakımdan Erzurum'un tesiri altında kalması tabiidir.

Refahiye ilçemizi ele alacak olursak ne merkeze ne de diğer ilçelerimizden Kemah, İliç ve Kemaliye'ye benzememektedir. Bu ilçemiz de Tercan ve Çayırılı 'da olduğu gibi Erzurum'un hatta diyebiliriz ki Sivas'ın tesirindedir. İliç ilçemizle tarım alanında bir birlik içindeyken giyim-kuşamda Erzurum'un tesiri altında kalması şaşırtıcıdır. Refahiye'nin Sivas'a yakınlığı dikkate alınacak olursa İliç de Sivas'a yakındır. Hâlbuki İliç, Kemah Sivas'ın tesirinde değildir. Bütün bunların yanında Sivas-Erzurum yakınlığı nereden gelmiştir?

Kadın kıyafetlerinde Erzincan merkezle Erzurum hemen hemen tam bir birlik içerisindedir. Bu demektir ki kadın erkek giyim-kuşamında illerimiz arasında bariz farklılıklar vardır. Konuyu erkek giysileri bakımından ele alacak olursak bu gözlem ve incelemelerimizin ışığı altında şöyle bir harita çizmek mümkündür:

Gümüşhane ve Erzincan merkezini içine almak kaydıyla Malatya-Elazığ hattını takiben Urfa ve Mardin'e kadar olan hat üzerinde giyim-kuşamda bir birlik, hiç olmazsa bir yakınlık görülür.

Kars, Erzurum, Artvin, Trabzon, Sivas Tokat, Amasya vs. illerimizde de ayrı bir birlik ve benzerlik göze çarpar. İlçelerimiz arasındaki bu farklılıklar örf ve adetlerimizde olduğu gibi şive bakımından da çok farklıdır. Nitekim Eğitim Yüksek Okulu öğretim üyelerimizden Sayın Mukim Sağır, bu konuyu birçok defa ele almış ve bazı yayın organlarından da dile getirmiştir.

Erzincan erkek ve kadın kıyafetlerini elimizdeki tarihi belgelerle en az bir asır evveline kadar götürebilmekteyiz. O halde kıyafet konusunda Erzincan söz konusu olunca bütün bu ayrıntılar bir yana bırakılıp merkez ilçe ele alınmalıdır.

Giyim-kuşam konusunda illere kadar inilecekse işte gerçekler bütün açıklığıyla ortadadır. Zannederseniz yetkililer de bu konuda böyle düşüneceklerdir. Eğer yalnız bölge olarak ele alınacaksa bu kadar detaya hiç gerek yok. Zira yalnız Türkiye’de değil dünyada bir folklor birliği olduğu gerçektir. Nitekim halk oyunlarımızdaki diğer devletlerle olan benzerlikler de bunu ispatlamıştır.

Mustafa UÇAR
İNÖNÜ İLKOKULU MÜDÜRÜ

Not: Bu tespit ve görüş yazım, bir tahriratla Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi arşivinde mevcuttur. (MİTAD: 10 Hz. 1988 Gün ve 119/1352/12976 Sayılı Yazı)

3. Şiirleri

3.1. Sekizinci Harika

Yedi harika vardı, tarihçiler gözüyle,
Sekize çıktı sayı, Başpınar Köprüsüyle...

“YAZICIOĞLU” adıyla sayı dokuzdur amma,
Buna hiç gerek yoktur, O, ismiyle müsemma...

İmanla girdi işe, kalbinde Allah adı;
Valilik sıfatını tarihe damgaladı...

Vekil, Bakan, Hükümet tarihinde bunu ansın;
Mazide vaat yüklü çeyrek asır utansın...

Emekli Öğretmen Mustafa UÇAR
Önsöz Gazetesi - 8 Ekim 1997

3.2. Meçhul Öğretmen

O, öyle bir güneş ki sefiller keşfedemez,
O olmasa, gafiller yol bulup da gidemez.

Bayrak oldu vatana, şehit ve gazisiyle,
Övünse de yeri var, şerefli mazisiyle...

Ömrünü feda etti, dava oldu her cana,
İki hecelik ismi, sığmadı Erzincan'a...

O isim ki, uzayda yansiyarak gidecek,
Gelip geçmiş nesiller saygıyla yâd edecek.

Almış hizmet aşkını hep ilahi emirden,
Yoğurmuş yüreğini kor olmuş bir demirden...

Sıcaklığı yansımış fakire fukaraya,
Şefkat dolu elleri uzanır her yaraya.

Tanrım, bu ne yürektir, demir mi, gül mü ismi,
Her ne sıfat saysam da kaldırmaz o cesimi...

Bir irfan ocağında ömrünü hep kışlamış,
Tanrım meziyetleri tüm O'na bağışlamış...

Leş yiyen kargalara yer yoktur ocağında,
Şan dolu mesleğini büyüttü kucağında.

Granite yazılmış, silinmez şanı, adı,
Ellerinde can bulan vatan, O'nun evladı...

Mesleğini bilirim, o bir akıl tüccarı,
Gelecekte, vatana bal üreten bir arı.

Onda meslek ahlakı her şeyin başındadır,
Simgeli sermayesi vatanın taşındadır.

Evet, o da bir insan, kemikten ve de etten,
Adalet miras kalmış ona Sultan Mehmet'ten.

Şimşeklerle savaştı, bir kez olsun düşmedi,
Alnındaki bayrağı o asla düşürmedi.

Cehaletten söz etme, yine yaram kanadı,
Lügatinde bu söz yok, tek noksanı kanadı...

Fark budur, anlam budur, gaye de budur işte,
Herkes de yürür ama yol değişik gidişte...

Paydos zili çalsa da gene levent yaşında,
Hesabını verecek mutlak "HAVUZ" başında.

Meçhul öğretmen orda tacirliği atacak,
Meleklerle birlikte hep KEVSER dağıtacak...

Emekli Öğretmen Mustafa UÇAR
Önsöz Gazetesi - 1 Mayıs 1995

3.3. Kara Şiir

İki binli yıllarda yakaladık bir çağı,
Toplumda belli değil namuslu alçağı,
Kirli el, kara para, beyaz zehir atağı,
Bu ellerle dokundu Vatana birlik bağı.

Nerede o dadaşlar, İzmir, nerede efen?
Şerefsizlik sıfatı oluyor Türk' e kefen...

Bu bağ artık kopar mı, hedefi kara para,
Gönüllerde gül değil, açıldı kanlı yara.
Tarumar oldu hayâ, her gün feci bir nara,
Gelen bu yeniçağdan, size acı manzara.

Nerede o dadaşlar, İzmir, nerede efen?
Şerefsizlik sıfatı oluyor Türk' e kefen...

Feyz kara, fikir kara, sır kara, âlem kara;
Kara sevda çağında şu ihtiyar Ankara.
El kara, vicdan kara, eldeki kalem kara,
Yenidünya düzeni ak zehir kara para...

Nerede o dadaşlar, İzmir, nerede efen?
Şerefsizlik sıfatı oluyor Türk' e kefen...

Fert kara, toplum kara, kanun kara, dil kara,
Kanatları kesilmiş kafeste bülbül kara.
Nur kara, ayna kara, mevsim kara, gül kara,
Kararmayan ne kaldı, vatanda sümbül kara...

Nerede o dadaşlar, İzmir, nerede efen?
Şerefsizlik sıfatı oluyor Türk' e kefen...

Doğudan gelen bir ses,
Ürkek mi ürkek nefes.

Gün kararsa ne yazar, tandırda sıcak aşım,
Tavanın kulpu kara, aldırma arkadaşım...

“ÇAL ZURNACI ZURNAYI BAŞIM DÖNÜYOR BAŞIM”

Batıdan gelen bir ses,
Doğrusu pek de abes.

Aklanmak efsanedir, gerici mi sen nesen?
Ne olacak o barları, diskoteği Efes'in?
MAYKIL bir kez gelsin de , “öküzler de kum yesin”.

Emekli Öğretmen Mustafa UÇAR
Önsöz Gazetesi - 15 Kasım 1996

3.4.Talihsiz Erzincan'ın Talihli Tarihi

Maziyi pek bilemem, karanlık. Tozlu yollar;
1047'den başlar tanıştığım ilk yıllar,
Az mı geri bıraktı yetimler, nice dullar,
İstila, deprem denen kudurmuş canavarlar...

Yeniden depreştirdi kanayan bir çıbanı,
Öksüz koydu bağımlı, tarlamdaki sabanı,
Yedi yedi doymadı binlerce masum canı,
Bir zaman peşkeş çekti düşmana Erzincan'ı.

Kadere boyun eğdim, eğmedim istilaya,
Hicret ettim bu yurttan, yollara düştüm yaya,
Ayağımda çarık yo, sırtımda ne bir aba,
Bu hazin manzaraya ağladı Terzi Baba...

Duvaklı gelinlerin siperdeyken erleri,
Yolda öldü yavrusu, belli değil yerleri,
Dört sene yıkamadım yüzümdeki kirleri,
Vatanımda vatansız dolaştım şehirleri...

Ne aş yedim ne ekmek, doldurdum böyle çile,
O sersefil halime şahit melekler bile,
Açmadım, açamadım derdimi kara yele,
Bu gizli sırrı ozan getirdi şöyle dile.

Ayrıldım sıladan sızlıyor içim,
Bir gece içinde ağardı saçım,
Derildi barhanam, dürüldü göçüm,
Beni gören dağlar, taşlar ağlasın.

El ele geliyor çifte kardeşler,
Akıttım gözümden kan ile yaşlar,
Şimdi çiçek açtı bizim ağaçlar,
Üzerine konan kuşlar ağlasın.

Gidip gelmemek var, gelip görmemek,
Kendini bilene bu söz ne demek?
Zayi oldu bunca yıl çektiğim emek,
Mezarıma yağan kışlar ağlasın...

Bir istiklal uğruna döndüm memleketime,
Bu defa yakaladı insafsız acı sene,
Bir lokma ekmek için çırpındım biteviye,
Bu bir başka tufandı, bu bir başka zelzele...

Ot yedim bir yıl boyu, yaşadım yanmış handa,
Yeşil derili insan türedi Erzincan'da,
Çok çektiysem acılar, görülmemiş cihanda,
Payan yoktu neşeme, hür idim bu vatanda...

Çerçöpten yuva yaptım, gönlüm oldu bahtiyar,
Huzur buldu ilk defa, şu zavallı ihtiyar,
Derken, çıktı karşıma bin dokuz yüz otuzlar,
Kol isterken bu toprak, kefenim oldu buzlar...

Dokuz yüz otuz dokuz, yılların en berbatı,
Büyük facia oldu tarihte onun adı,
Enkazlara karıştı uçan kuşun kanadı,
Kanadı, dost kanadı, yine yaram kanadı...

On altı bin kişisi verdiler bir anda can,
Kan istiyor Azrail, anlaşıldı yine kan,
Boyun büküp yalvaran, kanlardan ateş yakan,
Yine mi viran oldun, garip yurdum Erzincan...

Tarihlere yeniden bir sayfa açacağım,

Köpeklere yem oldu kopan kolum, bacağım,
Kim bilir nasıl mezar, nerede yatacağım?
Ümitsiz şu ömrümü kime anlatacağım?

Sürüm, mor kuzum gitti, elimde kaldı asa,
Yaralı nişanlımı gönderdiler Sivas'a,
Ölüm haberi geldi büründüm bir libasa,
Bir gün dönecek diye bitmedi bu temaşa...

Bir mezarda o ceset, kadın, erkek ve kızlar,
Toprak kabul etmedi, doğruldu evliyalar,
Utancından ağladı semadaki yıldızlar,
Masum kaldı bayrağım, ses verdi Çariyar'lar.

Allah-u Ekber, Allah-u Ekber,
İslam'da yoktur böyle bir makber...
Allah-u Ekber, Allah-u Ekber,
Mükedder oldu yüce Peygamber...

On altı bin mezarı kazmak mümkün değildi,
Kaderin cilvesine mahremiyet eğildi,
Verilen fetva ile bunlar şehit denildi,
Toplu mezar kazılıp birlikte defnedildi.

Allah-u Ekber, Allah-u Ekber,
Toprak kapadı nice edepler,
Allah-u Ekber, Allah-u Ekber,
Bizleri yalnız Fatiha bekler...

Böyle geçti üç yılım, gelmiştim kırk ikiye,
Gözyaşım kurumadan yıllar gitti geriye,

Pek hırslı sayılmazdı, salladı biteviye,
Yürümeye başlarken, koymadı ileriye...

Korkuya paydos derken, 24 yılım geçti,
Çoban koyun ardında muradına erişti,
Harlanan güllerimiz bülbüllerle sevişti,
Gülmemişti kaderim, talihle gülmemişti...

Dokuz yüz altmışaltı, kırkikindinin yoldaşı,
Erzurum, Erzincan'ın henüz levent kardaşı,
Kurşun yarası yedi gene dimdikti başı,
Lakin 67'de çetin vardı savaşı...

Varto'ya bakamadım, Hınıs'ta döndü başım,
Sen böyle ağlamazdın, ne oldu sana dadaşım?
Felek mi toprağına kattı benim gözyaşım?
Sen asla yenilmezdin, kim yendi arkadaşım?

1983 gene pek hırslı idi,
Ancak şu mahlûkattan kimseyi incitmedi,
Acep felek ecelin kulağına ne dedi?
Ümit saçan pencerem bu sene de gülmedi.

Dokuz yıl dört ay gibi kısa bir ömür sürdürdüm,
Henüz daha akşamdan, Ecel-i didar gördüm,
Bir elinde hançeri, bir elinde kör düğüm,
İpi ile dikildi, onu çok kindar gördüm...

İpi sallayıp çekti, bir vaveyla kopardım,
Nice kim ölecekti, diz çökerek yalvardım,
Kuşların yuvasında yarenlerim aradım,

Nedir bu çekdiklerim, nedir bu ey Allah'ım...

Bir ramazan gecesi avladın gene gafil,
Kaçınıcı sur düdüğü çaldı bize İsrail?
Oruçlu ninelerim, boynu bükük sersefil,
Sığındı bir kovuğa, Allah'ı etti kefil.

Can istiyorsan eğer, al emanet canımı,
Kan istiyorsan eğer, sürütme kervanımı,
Birbirinden ayırma can ile cananımı,
Sana yalvarıyorum koru Erzincan'ımı...

Bu toprağa bakma hor, gel bir gör ki neler var,
Terzi Baba koynunda nice bin evliyalar,
Esrar-ı İlahi'de el ele veren Kırklar,
Mübarek mesken diye burada toplanırlar...

Hak din geldi nasıl ki putlar çıktı aradan,
Mekke'ye vakıf gerek, emreyledi yaradan,
Bunun için yürüdün ta geldim Buhara'dan,
Mengüçüküm, korkma ben, ne tufan, ne boradan...

Bunlara saygı duymak bizim için şeref, şan,
Kâbe'den yankı yapsın eksilmesin bu ezan,
Ayrılmam Erzincan'dan, olsam bile perişan,
Kaderimi eliyle yazmış Hazret-i Yezdan...

O çifte pınarından bana kan veren anam,
Toprağıyla kavurup, bana can veren anam,
Minareyle bayraktan bana şan veren anam,
Ben anamdan ayrılamam, anamdan ayrılamam...

20.09.1992

3.5. İbret

Kur'an-ı indirseydik granitten bir dağa,
Dağ korkudan çatlardı başlardı ağlamaya.

Bir ibret olsun diye Nas'a duyurdu Yezdan,
Başımıza tac ettik koştuk her arkasından.

Tefekkür sahipleri atıldılar ileri
Dört mevsime hükmetti İslam fedaileri.

Bindörtüüz yıldan beri emrine köle olduk,
Bir zulmet içindeyken ışığı O'nda bulduk.

Gönüllere nakşetti ışığını aynalar,
Bu sırrı böyle çözdü Yunuslar, Mevlanalar.

23.10.1996

3.6. Yalvarış

Bir mevsimde izinle yüce kapına vardım,
Bahşettiğin bir dille vakfe durup yalvardım.

O kutsal toprakların esir-i aşkı oldum,
Bir ömür boyu ancak huzuru orda buldum.

Şüphesiz sana malum mazim ve geleceğim,
Çağırırsan bir daha, bir daha geleceğim.

Çağırılmazsan himmet et bu gönül böyle yansın,
El çekip masivadan aşkınla oyalansın.

Bilirsin mala mülke etmedim bir gün tamah,
Bir tek varlığım oldu, Hazreti Kelamullah.

O var iken nedeyim şu pis nefsi,
Daim kulaklarımda meleklerin nefesi.

Hayatım sırlarımı etmedim su istimal,
Şu şeytanın sözüne vermedim hiç ihtimal.

Rızkıma boyun eğdim hiç nefsim uymadım,
Çok çile çektim ama fizarda bulunmadım.

Yaptığı hizmet için gelmeden mizan anı,
Habibin şahit tuttu veda haccı insanı.

Rızık için ne verdinse razı oldum aşım,
Hazirun şahit olsun şu nefis savaşıma.

Diyerek şahit tuttum ben de adi kâğıda,
Huzura getirsinler melekler bu ağıtı.

Edebi sen bilirdin sakındım haremimden,
Bu beyti yazarken utandım kalemimden.

Amenna sen Vehhab'sın boş koymazsın elleri,
Vaadinde duran sen kırmazsın gönülleri.

Ne olursun Allah'ım,

Beni rüsva eyleme kum olsun günlük aşım,
Az ağrı asan ölüm iman olsun yoldaşım.

26.10.1996

3.7. Hüsrân

Güneşli yollarında koşarken bir baharın,
Bal veren kovanıma bora ve hazan düştü.
Bir zulmete dönüştü ışıkları neharın,
Dostluklar arsında heyhat su-i zan düştü.

Katil sinekler sardı umut dolu bahçemi,
Nankörlük baş gösterdi insanlık izan düştü.
Demir attı gönlüme ihanet yüklü gemi,
Kar yağdı araya nadan düştü.

Hayallerim düşlerim kilitlendi zindana,
Dağıldı emellerim yerine figan düştü.
Şu kaderin cilvesi kol attı her bir yana,
Gönlümde yer kalmadı oraya hüsrân düştü.

19.11.1994

3.8. Nazire

Kahve kahve gezenlerden,
Hemen hiyle sezenlerden,

Yalanları dizelerden,
Hayatından bezenlerden
Vallah kına, billah kına getirmişem.

Yetim hakkı yiyenlerden,
Haram nedir diyenlerden,
Kendini beğenenlerden,
Bel büküp baş eğenlerden
Vallah kına, billah kına getirmişem.

Vazifeden kaçanlardan,
Sokakta el açanlardan,
Şu sigara içenlerden,
Bize zehir saçanlardan
Vallah kına, billah kına getirmişem.

Öğlene dek yatanlardan,
Hep palavra atanlardan,
Bize nifak saçanlardan
Ona buna çatanlardan
Vallah kına, billah kına getirmişem.

Şu kurulu kapanlardan,
Hak yolundan sapanlardan,
Dedi kodu yapanlardan,
Menfaate tapanlardan
Vallah kına, billah kına getirmişem.

3.9. Bahçe Köyde Bir Akşam

Vişne tepelerinden selam ettik suya,

Gizlenmek yakışmadı bizi kıskanan Ay'a,
Türküler perde perde çarparken her kayaya,
Yıldızlar alkış tuttu şahlanan Sakarya'ya.

Tefekkür odasında canlanırken savaşlar,
Buharlaştı gözlerinden düşen her damla yaşlar,
Bir girdabı andırdı göğe dikilen başlar,
Bahar kokusu gibi sükûn buldu bakışlar...

Evet, "Sakarya Başka" bir başka O'nun yeri,
İşiten kulaklarda çınlar ayak sesleri,
"Yüz üstü sürünse" de başı her an ileri,
Artık tohum çimlenmiş korur fedaileri.

3.10. Bekçiden Yolcu'ya

Gönlümde taht kuran Âşık Nuri Han,
Çağrılmış gidiyor şu Erzincan'dan.
Kaçınıcı ayrılık, bu kaç imtihan,
Kevgir oldu kalbim bıktım bu candan.

Bir miras bıraktı Kırklar Yediler,
Ayrıldı dostlarım hep birer birer,
Gazaba dönüştü artık sevgiler,
Hazan oldu bütün gönlümdekiler...

Kırıldı bağlamam teller bir yana,
Bittim ve kavruşdum hep yana yana,
Ben ki bekçi kaldım viran dünyaya,
Mutlu bir gülüşme kaldı Divan'a.

Konuşmaz oldu Uçar'ın dili,
Bağlandı yollarım nerde SEVGİLİ.
Çalmakta ömrümün şu paydos zili,
Artık gözücüyor ahiret ili...

Ayrıldı kardeşler dostlar bir yandan
Mevla'm ayırmasın bizi imandan,
Kalkarsa bir gemi bir gün bu limandan,
Alın haberimi yüce Canan'dan...

12.06.1995

3.11. Can Erzincan

Şehit kanı sızmış toprağa kat kat,
Onunla süslenmiş canlı tabiat,
Dağlar kürk giyinmiş sessiz kâinat,
Çırpınan, yırtılan Fırat'a inat.

Sessizlik bozular ilkbaharıyla,
Menekşe kucaklar dağı karıyla,
Tohum çatlar, mor sevişir sarıyla,
Ahiret köprüsü Sırat 'a inat.

Dostluğa uzanan dal O'nda olur,
Zehre panzehir bal O'nda olur,
Bayrağa renk veren al O'nda olur,
Gayesi olmayan hayata inat.

Bağı bahçesiyle hanım Erzincan,
Üzümü, peyniri kanım Erzincan,
Evliya yatağı canım Erzincan,

Fatiha eksilmez Şeddat'a inat.

Atalar ad vermiş cennet diyarı,
Bar tutar kırklarda genç ihtiyarı,
Sevgi pınarlarında yıkar efkârı,
Hasrete yenilen Ferhat'a inat.

Fatih'i Yavuz'u gönül arzular,
Beynimde gerilir çelik pozular,
Sisli yaylalarda oynar kuzular,
Kösteğe vurulmuş kırata inat.

Almış gayesini ceddin elinden,
Olaylar düşer mi tarih dilinden,
Bir nara yükselir Otlukbeli'nden,
Mazluma zulmeden feryada inat.

Barışa çağırır yükselen kolu,
Şahit gerekirse işte Niğbolu,
İhtiyar olsa da şu İpekyolu,
Öpüşür Hind ile Ferhat'a inat.

Terzi Baba almış güneşten bir nur,
Cehle ışık saçar mümine huzur,
İblise taş atar ehlini korur,
Müşrikin ettiği inada inat.

19.10.1997

3.12. Demirel'im Bu Mu Yasan?

Erzincan'a çıktı yasa,

Emekliyi aldı tasa,
“Dâhil değil onlar nasa”
Demirel'im bu mu yasan?

Yıllar boyu yurda çoban,
O'nu attın şöyle yaban,
Emekliler senin baban,
Demirel'im bu mu yasan?

Onlar kurban vermedi mi?
Yoksa deprem görmedi mi?
Yurda kanat germedi mi?
Demirel'im bu mu yasan?

Bu ayrılık nereden geldi?
Kim aklımı senin çeldi?
Dul, emekli bir emeldi,
Demirel'im bu mu yasan?

Projeler çıksın deyi,
Uzattılar ihaleyi,
Bırakmadı hiç hileyi,
Demirel'im bu mu yasan?

Dokuz aydır çadırlarda,
İster can ver bozkırlarda,
Ümit yoktur asırlarda,
Demirel'im bu mu yasan?

Deprem evi görecektim,
Aralıkta girecektim,

Boş arsaya kura çektim,
Demirel'im bu mu yasan?

Sırma bıyık delikanlı,
Boş gezerken Erzincanlı,
Ekmeğini aldı Vanlı,
Demirel'im bu mu yasan?

Müteahhit sahip çıkmaz,
Çavuşlar hiç işten çıkmaz,
İşçilerden gölge kaçmaz,
Demirel'im bu mu yasan?

Edep, erkân bunlar bilmez,
Eve girer kapı çalmaz,
Nezaketten hiç anlamaz,
Demirel'im bu mu yasan?

Asla yapmaz kırılanı,
Kimse sormaz bu vatani,
Yavruların dondu kanı,
Demirel'im bu mu yasan?

Vanlı Kürtler kaçıp gitti,
Aleviler boykot etti,
Odamızda otlar bitti,
Demirel'im bu mu yasan?

Bu kış neler çekeceği,
Kimin eve gireceği,
Belli değil biteceği,

Demirel'im bu mu yasan?

06.11.1992

3.13. Dertli Fırat'ım

Dertli Fırat'ımı bir dinlemeli
Dumlu'yu Basra'da görmek emeli

Yeşil kürk giydirmek şu çıplak dağa
Kan vermek can vermek çorak toprağa.

Bilinmedi derdi bilinmeyecek
Bu acı gönülden silinmeyecek

Ezelden ebede dertlidir başı
İçin için ağlar döker gözyaşı

Yalçın kayalara mertçe direnen
Mezopotamya'ya O'dur can veren

Ab-u hayatından içti kıratım
Yaşam kaynağıdır benim Fırat'ım

Bilirim Karasu O'nun soyadı
Vatanı yeşile mora boyadı

Onunla ıslandı kuru dudaklar
Onunla nurlandı yeni şafaklar

Onunla bahçede narımız bitti
Onunla sobamız damlarda tüttü

O'na dert dökerken kınalı kızlar
Yamaçta oynasır körpe kuzular

Geline aynadır yüzünü arar
Sırma saçlarını görerek tarar

Ne kadar inlese bitmez bu keder
Çoban kavalına o eşlik eder

Görmedim bir kimse Fırat'ı över
Nedense ağıtla herkes küfreder

Yeter artık bitsin bu sinsi kavga
Geriye dönmesin çirkin kasırğa

Oturup ağladık ağıt derledik
Bir insan olarak O'na ne verdik?

Bak beli bükülmüş senin dilinden
Yatağını dahi aldık elinden

“FIRAT NASIL KIYDIN NAZLI ANŞAYA? “
Bence gerek yoktur bu temaşaya

Ayşe'yi almaktan başka suçu ne?
Bir kurban vermişsek bu sitem niye?

Kimse KATİL FIRAT ismi takmasın
Ayşe'ye Fadik'e ağıt yakmasın

Biz ondan öğrendik ömrün tadını
Kirlitemeyin sakın onun adını

Pısırick gelmişse dünyaya neslin
Senin bu haline Fırat neylesin?

Yılda birkaç kurban vermişsek eğer
Emin ol yaptığı hizmete değer

Yeter artık doğrul tut cömert elden
O da murat alsın yaşlı çöllerden

Sana güvence mi ağıtlar dağlar
Bu böyle giderse anan çok ağlar

19.10.1997

3.14. Tarih Konuşuyor

Geliyorum Türklerin şerefli huzuruna,
Payan yoktur şu anda içimin gururuna,
Ağlar gördüm sizleri dün yurt topraklarında,
Bu kaderin cilvesi yok benim yapraklarımda.

Alınmaz senin yurdun cihan artık öğrendi,
Ona kim yan baktıysa kılıcınla doğrandı,
Kahramanlık destanın şahit, ben tarih isem,
Mümkün olsa şurada bunları size saysam.

Teker teker saymaya haftalar aylar lazım,
Sayfalarım açılsın okunsun bütün yazım,

Bir daha örnek olsun, bunu bilmek doğrudur,
Türk yurduna göz diken yan bunak, ya uğrudur.

Bükülmedi dünyada bu milletin bileği,
Yurdu için yalnız can vermektir dileği,
Bu duygunun önünde çok krallar eğildi,
Şarktan garba topraklar onunla gölgelendi.

İşte şeref kitabı yalnız sana yakışır,
Türk olmasa tarihin bülbül dili dolaşır,
Ezelden sen idim, ebeste de seninle,
Bu kefenim sarıldı öpülen ellerinle.

Ne lüzum var burada sözümü uzatmaya,
Bekleyen var yolunu, onları gözetmeye,
Hürriyet aşığınsın tarih kendini bileli,
Darda kalan yurdun var yürü ey Türk İLERİ...

(uğru: hırsız, payan: en üstün sevgi)

3.15. Kıbrıs Çıkarması

Füzeler, refah için yarışırken fezada,
Facialar müsesi olmuştu Yeşil Ada...
Sefaletle son vermek yolundayken emekler,
Hürriyet getirilsin bitsin şu vahşilikler...
Diyerek, karşı çıktık insanlık dışı zulme,
Türk tezine ters düştü yapılan son görüşme...

Komutanı emretti, -zamanımız pek kısa,
Gün doğarken çıkacak Türk Ordusu Kıbrıs'a...
Arz yerinden oynadı, verilen bu kararlar,

Kucaklaştı Akdeniz, kahraman ordularla,
Emri alır durur mu, Mehmetçik denen arslan?
Son emri bekliyordu selam durarak BAF'tan...
Hak ve adalet için uzattı ellerini,
Çözdü orada yunanın gizli emellerini...
Yeni buluşlara yönel, nedir bu zulmet, neden?
Türk Ordusu haykırdı sala vakti Girne'den...
Tabyaları eritti Mehmet'in bakışları,
Silahı atıp kaçtı cunta satılmışları...
Çoğu kurtulmak için diliyordu merhamet,
Lefkoşe sarayında hasımsız kaldı Mehmet...

Çocuklara tecavüz yoktur harp yasında,
Bunu yine Türk sordu ateşkes masasında...
Yaptığını bilmiyor, Atina felç durumda,
"Türkler artık affetsin" denildi oturumda,
Medeniyet düşmanı bin bir emelci cunta,
Tarihlere karıştı Türk süngüsü ucunda...

Bir barış davasıydı, şu Kıbrıs Çıkarması,
Mehmetçiğe verildi yine şeref arması...
Özgürlük iksirinin Türk Bayrağı altında,
Olduğunu yazdırdık, tüm dünya basınında...
Türklerin adaleti Atina'ya uzandı,
Cuntanın bu halinden tarih bile utandı...

Hala Türk hasletini bilmiyordun sen demek?
Türk demek, sefer demek, şeref demek, şan demek...

03.08.1974

3.16. Tekniğe Destan

Elimdeki sazın teknesi konik,
Diyorlar ki olsun, bu ekonomik.
Tutsak etti bizi elektronik,
Mızrabı bağladı el atmaz oldu.

Parmaklar altında telin fığanı,
Sarardı gönlümü dahi her yanı.
Bu sesi duyanlar ne oldular hani,
Nedimler de sustu söz satmaz oldu.

Bir hay-huy havası yayılır gider,
İçimi kemirir sinsi bir keder,
Nice sanatkârı bir huzur eder,
İçtiğim çorbaya tuz katmaz oldu.

Usul-ölçü tutmaz besteler yaptı,
Örf âdetimizi kaldırım attı,
Milli harsımızı bile kapattı,
Sultan türbesinde hür yatmaz oldu.

Elbette ki bunlar tekniğin işi,
Robot çıktı şimdi kayboldu kişi,
Bilmem nere varır Arz'ın gidişi,
Yol karanlık lakin gün batmaz oldu.

Teknik insanlıkla oynuyor kumar,
Köşkü sarayları etsin tarumar,
Diye resti çekti türlü silahlar,

Unutma bu sözü kalp atmaz oldu.

UÇAR hesap etme haftayı ayı,
Atom yıkmadı mı Hiroşima'yı,
Teknik sarmış artık arşı, semayı,
Ehile cehile laf yetmez oldu.

3.17. Sen Ağlama Öğretmenim

Hani
İstiklal savaşını anlatırken,
Ağlamıştın ya...
İşte o zaman.
Yüreğimde bir sancı.
Çoğaldı da çoğaldı.

Seni çok sevdiğim için.
Ağlamana dayanamadım.
Gözlerinin yaşını.
Mendilime silmek istedim.

Gördüm ki seni sanki.
Kuşlarla kalkıyorsun.
Gece Ay'ı görüp seni hatırlıyorum.
Galiba sen hiç yatmıyorsun öğretmenim.

Ne kadar erken gelsem.
Seni okulda görüyorum.
Yazıyorsun,
Kesiyorsun,
Yapıştırıyorsun.

Zil çalınca,
Bize ders veriyorsun.
Her işin bizi sevmek,
Bize emek vermek.
Bunun için
En çok seni, bir de bayrağımı seviyorum.
Ona toz kondurmayacağım.
Seni hiç üzmeyeceğim.
Ne olur sen ağlama.
Sonra yüreğime dert olur ÖĞRETMENİM.

3.18. Sevgili Öğretmenim

Eller ne derse desin,
Gönlümde abidesin,
Vatanın her yanından,
Duyulur senin sesin.

Gündüzüm gece olmaz,
Vatanda çiçek solmaz,
Oldukça başımızda,
Bayrağım öksüz kalmaz.

Vatanın sen canısın,
Bayrağımın hem kanısın,
Yaptığın hizmetlerde,
Bir şeref nişanıdır.

Bahçede bağda sensin,
Hastada sağda sensin,
Dünya sensiz olamaz,

Atomda çağda sensin.

Birleştik kenet kenet,
Elbette yerin cennet,
Sunmalı millet sana,
Çiçekler demet demet.

Sporda teknikte sen,
Tarlada piknikte sen,
Ne yüce bir insansın,
Öperim ellerinden.

3.19. Öğretmenim

Öğretmenim bize,
“Benim çiçeklerim” diyor.

Neden mi?
Anlatayım size...

Çünkü
Sınıfta açılıyor yapraklarımız,
Arı gibi dolaşüyor kalemlerimiz,
Dal dal...
Her yaprak,
Bir nakış olup gönlünde toplanıyor...

Anladım ki,
Bu nakışlar bizi yaşatacak...

Gel kardeşim,

Bu nakıştan sen de al...

Öğretmenim mert,
Öğretmenim cömert...

Ayrırmıyor bizi birbirimizden,
Yarın ben de gideceğim,
Öğretmenimin gittiği izden.

3.20. Tercan Memurlarına Nazire

Ben bir talebeyim sahnedir yerim,
Bayram havası ile mest oldu serim.
Sizlere bir mani hemen dizerim,
Kızmak yok bu akşam bayram, naz olur.

Akşam olup paydos zili çalınca,
Memurlar kahvenin yolun alınca,
Dünden kalmış oyunlara dalınca,
Çarşılar pazarlar görünmez olur.

Bir tarafta tavla pişti oynanır,
Birinde beziğe kâğıt aranır,
Biri bülüm oynar biri kazanır,
Çikolata orda hemen toz olur.

Birici unutma, kontur atınca,
şileme alıp da bire batınca,
Hele empasında bir tutmayınca,
Sanzatüye çıkmaz pikler koz olur.

30.04.1966

3.21. Babalar Günü Münasebetiyle Komşuma İthaf

Necm-i akşamdır ki O, Güneş'i temsil eder
Ufuklara kol atar silinir hüznün keder
Rah-ı necat uğrunda ömrünü etmiş heder
İrşad eder hanesin garibe olur peder...

Ve

Haslet takmış, feyz takmış mücevherat yerine
Ulemaya karışmış şükreder pederine
Rayet olmuş gidiyor saadet seferine
İtimat telkin eder annelik neferine
Yese düşmez atının bilinmez kederine
Ebrar-ı ümmettendir kanmaz fal haberine

4. Mektuplar

4.1. Mustafa Uçar'ın Hayrettin İvgin İle Aralarında Geçen Mektuplaşma

Muhterem Hocam :

Erzincan'dan İnönü İlkokulu Müdürü Mustafa UÇAR saygılar sunar.

Halledemediğim bazı meselelere ışık tutmanız bakımından sizleri mantıklı veya mantıksız sorularıyla rahatsız etmiştim. Bunun bilincindeyim. Ancak, bayağı bunalım geçiren bir kişiye gösterdiğiniz yakın ilgiden aldığım cesarete başışlamamızı umarım.

Yaptığım işlerde şahsi menfaat düşünmediğimin inşallah farkındasınızdır. Bütün mukaddesatımla temin edeyim ki, yegane gayem, Şu garip Erzincan'ın hakikaten çok zengin olan, hatta zelzele ve istilâlar nedeniyle toprağa gömülen kültürünü gün ışığına çıkarmaktır.

Gerek aileden gelen bu merak ve gerekse içinde yaşamış bin kişi olarak zannedersen bu görev bana düşmektedir. Ben de bunları birtaraf edecek olursam, zannedersen, gelecek nesiller bu konuda bana küfr edeceklerdir. Bakınız gene nerelere gittim. Çok çok özür dilerim.

Benim böyle birtakım, dilek ve temennilerim olacak, bana verdiğiniz güvenle sizlere yazıyorum.

Erzincan'lı Yazarlardan iki tanesinin eserlerini ve buldukları yerleri öğrendim. Bunların birer fotokopilerini almak için yaptığım müracaat sonucu, Bakanlığa müracaat etmem gerektiğini ve Bakanlığın vereceği emir üzerine de bahis konusu kitapların gönderilebileceğini belirttiler.

Bunun en kolay ve usulüne uygun yapılabilmesi için nasıl olsa yeni tanıştığımız Hayrettin İVGİN Hocamız var, diyerek dilekçeyi doğrudan sizlere gönderiyorum.

Eğer elden takip edilecek bir durum olursa, Hemşehrim Birtan(a rica ederseniz tahmin ediyorum benim için yapar. Baska hemşehrilerime yazmıyor ve teklif etmiyorum.... Zira bunu dahi çocukca bir kışkaçlığa döküp, her yönüyle baltalamağa çalışacaklar, bunu iyi biliyorum....)

Puradan benim yapacağım ne gibi konular, işler, takipler olursa yazın derhal halletmeğe hazırım, yeterki kitaplar elime geçsin.

Zahmetleriniz için şimdiden minnet ve şükran duygularımı iletir sonsuz saygılar sunarım. ERZİNCAN - 11.05.1987

Mustafa UÇAR

*Sadece Gayim-Kuşam değil
diğer çalışmalarına örnek olarak
bir tane örnek veriyorum
Bu iki sayfa dosyanın
dışındadır.*

M. Uçar

Hayrettin İvgin

13.16/1988

Değerli Hocam,

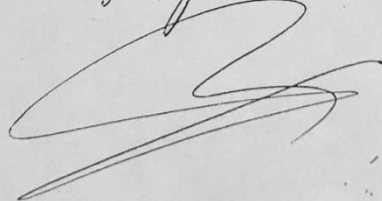
Akademisyen Yener Altıntaş'la birlikte yolladığınız selâmınızı ve iki değerli derlemerizi sevinerek aldım. Teşekkür ederim. Size zahmet olmuş. Bunlardan çok faydalanacağımı biliyorum lütfen.

Ben de ayrıca size ufak bir çabamı yolluyorum.

Bu vesile ile selâm eder, saygılarımla sunarım.

Bel:3

Hayrettin İvgin

4.2. Mustafa Uçar'ın Fahri Taş'a Gönderdiği Mektuplar

27-3.1978

Muhterem Hocam,

Arzunuz üzerine, Trzincan Folklorü hakkında sizlere Seliz Sayfalık bir yazı gönderiyorum.

Burada iken de belirtmişim. Bu yıl 23 Nisan Bayramını kutlamak sırası sizin olurdu. Bu nedenle gece ve gündüz durmadan çalışıyorum. Yapılacak işlerinizi para ile yaptırma olanağımız yok. Hani bundan evvelki yıllarda da olur olumuz isim yaptığın işler pek pasif de davranmış olmuyor.

İşte bu nedenlerle, verdiğim sözleri tam yerine getirememenin üzüntüsünü duyuyorum. Ancak - İnşallah ileride bütün imkânlarla katılmayı kabul ettiğimi de hatırlatıyorum. Şu çok acele olarda yardımcı olamazsam her halde meramımı anlatıbilirim. Elinize bir an önce geçmesi yegâne arzumdur.

Sayfa numaralarına bakmadan sizler ory ettiğiniz sayfa kayabilir ve gene acelelikten, bozuk olan ift cümleleri de düzeltirseniz memnun olurum. İnanınız tününü deuma ya fırsat bile bulamadım.

Saygılarımla - Saygılarımla.

Mustafa Uçar
Kültür Bakanlığı

Sayın
Hocam :

Biraz geciktirdim özür dilerim.

Size üç tane nota gönderiyorum. Ayrıca çalıp söylediğim bir de bant var. Aksine çok rahatsızladığım zamana geldi. Zaten Boğazımda FARANŞİT olduğu için normal söyleyemiyordum. Başkalarına da söyletmeğe çalıştım. maalesef dediğim gibi olmadı. mecburen ben söyledim.

Söyleyişteki hatalarımı bir taraf ederseniz, notayla bağdaştırdığını sezmiş olursunuz.

Bu notaların aynısını dan da Mustafa Özgül Bey'e gönderiyorum. sizden tek istirhamım iyice incelensin, tam bir kontrolden ~~giriş~~ geçirilsin. Bundan sonra da tavsileyirini bekliyorum.

Sizlere durumu burada iken açık açık söylemiştim.

Olup olmayacağı konusunda çok açık olarak fikirlerinizi bekler bu vesile ile saygılar sunarım. 03.03.1987

Mustafa UÇAR

Not: Ruhi Kara ile anlaştık. 25 kişilik bir kız ekibi kurduk. Onlarla Erzincan Türkülerinde oluşan bir koro çalışması yapıyoruz.

Ancak, Öğrencilerden saz çalan biraz zor bulacağız gibi geliyor bana. Belki 4- 5 tane bulabiliriz ama, bu tabii kafi değil.

Hiç bulamazsak, Türkülerimizi bazı KANON - vari düzenlemelerle yeni bir biçim vererek yetiştirsem ne dersiniz. Bu konudaki fikirlerinizi de bekliyorum. Şayet Programda biraz fazla zaman alabilirsek, ayrıca bir Halkoyunları ekibi de getirebilirmiyiz. Bu konuda çok yakın zamanda fikirlerinizi almak istiyorum, zira çalışmalarımızı ona göre yürütelim.

tekrar saygılar.

5. Mustafa Uçar'ın Teşekkür Belgeleri

-14-

T. C.
Erzincan
Millî Eğitim Müdürlüğü
Sayı: 243/3363

2 Haziran 1971

Mustafa Uçar
İnönü İlkokulu Müdürü
Erzincan

İlimiz folklorunu geliştirme çalışmaları arasında ilkokul öğretmen ve öğrencilerinin büyük gayret harcadıklarını 29.5.1971 günü kapalı spor salonunda yedi ilkokul öğrencilerinin katılmasıyla düzenlenen folklor yarışmalarında bütün Erzincanlıların takdir ve hayranlarını celbedecek büyük bir başarı gösterdiğinizi memnurlukla müşahade ettim.

Okulunuz öğretmen ve öğrencileri ile birlikte size teşekkür eder başarılarınızın devamını dilerim.

Cengiz Bayyurdoğlu
Erzincan Valisi

Bel: 5

T. C.
ERZİNCAN
MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Mustafa UÇAR
İnönü İlkokulu Müdürü
ERZİNCAN

1974-1975 Öğretim yılında, yasalaren ve yönetmenliklerin okul müdürlüklerine tanıdığı yetkileri bilinçli olarak kullanacak tüm çalışma arkadaşlarınızla çok iyi ilişkiler kurmak suretiyle okulunuz yönetim, eğitim ve öğretim görevlerinin yürütülmesinde pekiyi derecede başarı sağladığınız saptanmıştır.

Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkelerine uygun, güvenilir kişilikli, bilgili, becerili ve kültürlü öğrenciler yetiştirmede gösterdiğiniz başarılı çalışmalarınızdan dolayı TAKTİRLERİMİ bildiric, üstün başarılarınızın devamını dilerim.

İBRAHİM ÖNEN
ERZİNCAN VALİSİ

T. C.
ERZİNCAN İLİ
MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Sn. Mustafa Uçar
İnönü İlkokulu Müdürü
ERZİNCAN

1977 - 1978 Öğretim yılında çalışma arkadaşlarınızla çok iyi ilişkiler kurmak suretiyle okulunuzun eğitim - öğretim ve yönetimini en iyi şekilde yürüttüğünüz ve başarı sağladığınız tesbit edilmiştir.

Türk Millî Eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda kişilikli, bilgili, becerikli ve kültürlü öğrenciler yetiştirmede gösterdiğiniz başarılı çalışmalarınızdan dolayı **TAKDİRNAME** ile taltif edildiniz.

Bu başarılarınızın devamını dilerim. 10.V.1978

[Signature]
ERZİNCAN VALİSİ

T. C.
Erzincan İli
Millî Eğitim Müdürlüğü
Sayı : 002 - 9016

12 Mayıs 1981

Mustafa UÇAR
İnönü İlkokulu Müdürü
ERZİNCAN

Bu yıl ilimizde ve Trabzon'da yapılan ilkokullararası folklor yarışmalarında okulunuz kız folklor ekibinin almış olduğu birinciliklerde göstermiş olduğunuz üstün gayret ve başarılarından, ayrıca ilimiz folklorünü Türkiye çapında tanıtmak için harcadığınız çabadan dolayı "TAKDİRNAME" ile taltif ediyorum.

Bu başarılarınızın devamını dilerim.

11.5.1981

[Signature]

Bel. 6

[Signature]
Yücel BÖLGEN

V A L İ

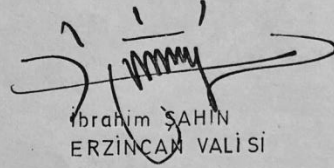
T.C
ERZİNCAN İLİ
MİLLİ EĞİTİM GENÇLİK ve SPOR MÜDÜRLÜĞÜ

Sayın=Mustafa UÇAR
İnönü İlkokulu Müdürü
ERZİNCAN

En büyük Öğretmen ATATÜRK'ÜN 1928 yılında Millet Mektepleri Başöğretmenliğini kabul buyurdukları tarih olan 24-Kasım-Öğretmenler Günü nedeniyle düzenlenen 24-Kasım-1984 Öğretmenler Günü kutlama töreninde Okulunuz Öğrenci korosunun tarafınızdan günün anlam ve önemi ne yakışır bir şekilde çok iyi hazırlandığı ve yetiştirildiği bütün izleyiciler tarafından takdirle izlendiği görülmüştür.

Başarılı çalışmalarınızdan dolayı sizi kutlar, başarılar diler ve TAKDİRNAME ile taltif ederim.

Bel: 12

İbrahim ŞAHİN
ERZİNCAN VALİSİ

-18-

ONUR BELGESİ

ERZİNCAN'ın düşman işgalinden kurtuluşunun 69. yıldönümü dolayısıyla, 11-12-13 Şubat 1987 tarihinde düzenlenen «ERZİNCAN TARİHİ ve KÜLTÜRÜ SEMPOZYUMU»na katkılarından dolayı Sayın Mustafa UÇAR 'a şükran duygularımızın ifadesi olarak bu belge sunulmuştur.

Bel: 11

ADNAN ERÇAN
Erzincan Belediye Başkanı
Sempozyum Düzenleme Komitesi Bşk.

-17-

ERZİNCAN VALİLİĞİ
Özel Kalem Müdürlüğü

SAYI :B054VLK4240400 /675
KONU:Takdimame

04 / 11 / 1993

TEŞEKKÜR BELGESİ

Sayın
Mustafa UÇAR
Emekli Öğretmen
ERZİNCAN

Erzincan folkloru üzerine yapmış olduğunuz araştırmaları " Erzincan' da Giyim-Kuşam Halk Oyunları ve Halk Türküleri " adlı kitapta toplayarak İlimiz kültürüne büyük bir hizmette bulundunuz.

Gösterdiğiniz başarıdan dolayı Teşekkür eder, bu yararlı çalışmalarınızın devamını dilerim.

RECEP YAZICIOĞLU
VALİ

T.C.
... VALİLİĞİ

HİZMET ŞEREF BELGESİ

Sayın .....

Türk Milli Eğitim topluluğunda uzun yıllar feragat ve fedakârlıkla hizmet vererek emekliye ayrılmış bulunuyorsunuz. Bu değerli çalışmalarınız meslektaşlarınız tarafından daima örnek sayılacak, takdir ve şükranla anılacaktır.

Bundan böyle de ülke yararına hizmetlerinizin devamını bekler, sağlık ve mutluluk dolu uzun ömürler dilerim.

VALİ

6. Mustafa Uçar'a Ait Bazı Özel Dokümanlar

Tescil İşlemini Gerçekleştiren
Heyet

Adı Soyadı: Aysel ÖNAL

Mesleği = Resim öğretmeni

Adresi = Olgunlaşma Enstitüsü
Resim öğretmeni sıhhiye. ANKARA

Adı Soyadı = Hüsnije polatoğlu

Mesleği = giyim öğretmeni

Adresi = Ankara Olgunlaşma
Enstitüsü - ANKARA

30 yıllık mesleğinde gördüğüm en temiz
düşün, kütüphanesi zengin ve disiplinli okulların
en güzel okul müdürünü candan tuttarım

Adı Soyadı = Yener ALTUNPAŞA

Mesleği = Folklor Araştırmacısı

Adresi = Kültür ve Turizm Bakanlığı
Milli Folklor Araştırma Dairesi Başkanlığı
Mithatpaşa Cad. Akkaya No=30

Tel=131 5355

Mithatpaşa
Ankara

Bel=15

Not: Bu belgeler şahısların kendi el yazılarıdır.

1
Türkiye El Sanatlarını Bakanlık
Arşivine Geçiren Heyet

340
11
3
2
3
2
Adı Soyadı: Mahmut BAHADIR

Mesleği: El Sanatları Şube Müdürü

Şimdiki İşi: Ab. Md. (Etnolog)

Adresi: Kültür ve Turizm Bakanlığı
Milli Folklor Araştırma Dairesi
Yeşilçihilir - ANKARA

Adı Soyadı: Nevim AKTAN

Mesleği: Etnograf

Şimdiki İşi: Başmüjvir

Adresi: Kültür ve Turizm Bak
Milli Folklor Araştırma Dairesi
Yeşilçihilir - ANKARA

Not= Soruların cevapları Mahmut Bahadır'ın kendi el yazısıdır.

Bel: 1

BU TOPRAĞIN GÜZİDE GENÇLERİNE;

I-Yegane emelimiz ata mirasımız olan Türk Halk Müziğini ömür boyu yaymak ve yaşatmak olmalıdır.

II-İcra ettiğimiz bir ezginin daha otantik olabilmesi için; bağlamamızı şu akortlara çekmeliyiz:

a)Bozuk düzen b)Misget düzeni c)Müstezat düzeni d)Bağlama (çögen) düzeni

III-Uzun havalarla kırık havaları mutlaka birbirinden ayırmalıyız. Uzun havaların belli kalıpları için seyredip hangi ayağa girdiklerini bilmemiz elzemdir. Kırık havalar, mutlaka belli bir ölçü içinde seyredirler. Bağlı olduğu ölçüyü bozmak, halk müziğine en büyük hakarettir.

IV-Uzun havalardaki ayaklara birkaç örnek verelim:

1)Kerem Ayağı 2)Müstezat Ayağı 3)Garip Ayağı 4)Misget Ayağı

5)Kalender (Derbeder) Ayağı Ayrıca bozlak, maya, hoyrat, divan, kesik, yanık, aydost, eğin, türkmeni ve ağıt ayakları da bu fasıl arasında baş rollerde yer alırlar.

Yukarıdaki ifadeyi biraz açalım:

Kerem ayağında karar sesi "la"dır....."si" bemol, "fa" diyezdir.

Kerem ayağında karar sesi "re"ise....."mi" bemoldür.

Müstezat ayağında karar sesi "fa"dır....."si" bemoldür.

Kalender ayağında karar sesi "la"dır....."si" bemol, "re" bemoldür.

Misget ayağında karar sesi "fa"dır....."fa" diyez, "do" diyezdir.

Garip ayağında karar sesi "la"dır....."si" bemol, "fa" diyez, "do" diyezdir.

V-AKORTLARA BİRKAÇ ÖRNEK

ÜST TEL

ORTA TEL

ALT TEL

BOZUK DÜZEN

_____ SOL
_____ RE
_____ LA

VEYSEL (ÇÖGEN)DÜZENİ

_____ LA
_____ SOL
_____ RE

AVŞAR DÜZENİ

_____ Mİ
_____ RE
_____ LA

KARANFİL DÜZENİ

_____ FA
_____ RE
_____ LA

ABDAL DÜZENİ

_____ SO
_____ LA
_____ LA

AZERİ DÜZENİ

_____ SOL
_____ Sİ
_____ LA

BU UMMANDAŇ BİR DAMLA DA SİZLERİN ALMASINI BEKLER, BU UĞURDA İLERLEMEK İSTEYENLERE ŞÜKRANLARIMI ARZEDERİM...

MUSTAFA UÇAR